

DIE BRUIKBAARHEID VAN MARCIA SE
EGO-IDENTITEITSTATUSMODEL
IN 'N AFRIKA-KONTEKS

CHARL ALBERTS

Tesis ingelewer ter gedeeltelike voldoening aan die
vereistes vir die graad MA (Voorligtingsielkunde)
aan die Universiteit van Stellenbosch

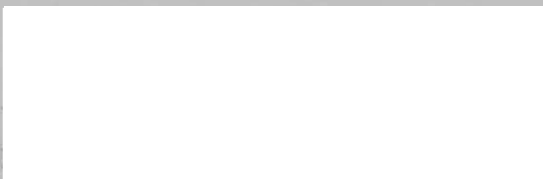

Studieleiers: Professor J A le Roux
 Dr J C Meyer

Desember 1993

Verklaring

Ek die ondergetekende verklaar hiermee dat die werk in hierdie tesis vervat, my eie oorspronklike werk is wat nog nie vantevore in die geheel of gedeeltelik by enige ander Universiteit ter verkryging van 'n graad voorgelê is nie.

22/11/1993

Datum

OPSOMMING

Dit is nie oordrewe om te beweer dat die Suid-Afrikaanse samelewing deur 'n tydperk van drastiese verandering (op baie vlakke) en konflik gaan nie. Swart Suid-Afrikaners belewe hierdie konflikte en uitdagings baie intens. Dit is tans dikwels vir selfs die mees geïntegreerde volwasse persoon moeilik om met sy of haar omstandighede te handel. Hoeveel moeiliker sal dit nie vir jongmense in hul vormende jare wees om duidelikheid te verkry oor wie hulle is, en waarheen hul met hulle lewe wil gaan nie? Die onderhawige ondersoek is onderneem met die doel om meer lig te werp op die proses van identiteitsvorming onder 'n groep laat-adolesente in 'n Afrika-konteks.

Erik Erikson se konstruk "ego-identiteit" is as raamwerk vir die huidige studie gebruik. Die konstruk "ego-identiteit" moet binne die konteks van Erikson se psigososiale teorie van persoonlikheidsontwikkeling verstaan word, asook teen die agtergrond van die ontwikkeling van die psigoanalitiese ego-sielkunde. James Marcia se operasionalisering van Erikson se identiteitskonstruk, naamlik die identiteitstatusse, het die afgelope 28 jaar hoofsaaklik in die Westerse wêreld 'n groot aantal ondersoeke oor die tema van identiteitsvorming onder adolessente gestimuleer. Sover vasgestel kon word, is 'n studie van hierdie aard nog nie in 'n Afrika-situasie onderneem nie. Dit is in gedagte gehou dat Marcia se semi-gestruktureerde onderhoud in 'n Westerse samelewing ontwikkel is en in die huidige studie in 'n Afrika-konteks toegepas is. Die problematiek van die tussenkulturele toepassing van Westerse meetinstrumente is in die ondersoek bespreek.

Die hoofdoel met die studie was om ondersoek in te stel na die moontlike verskille tussen die ego-identiteitstatusse met betrekking tot enkele intra-persoonlike veranderlikes (persoonlikheid, angspeil, intellektuele vermoë) en akademiese prestasie onder 'n groep eerstejaarmanstudente aan die Universiteit van Fort Hare. Dit gaan dus hier oor die bruikbaarheid van Marcia se semi-gestruktureerde onderhoud in 'n Afrika-konteks. 'n Sekondêre doelstelling met die studie was om ondersoek in te stel na die verband tussen ego-identiteitsontwikkeling, soos gemeet met behulp van Marcia se "Ego Identity Incomplete Sentences Blank", en persoonlikheid, angspeil, intellektuele vermoë en akademiese prestasie.

Ten einde die gegewens in te samel is Marcia se "Identity Status Interview" gebruik om die identiteitstatus van 110 eerstejaarmanstudente te bepaal. 'n Tweede meetinstrument, die "Ego Identity Incomplete Sentences Blank (EI-ISB)", is ook gebruik om identiteits-

ontwikkeling mee te meet. Die ander meetinstrumente wat in die ondersoek gebruik is, is die Junior-Senior Hoërskool Persoonlikheidsvraelys (om persoonlikheid te meet), die IPAT-Aangsskaal (ten einde angsvlak te meet), en die Verstandelike Helderheidstoets van die Nasionale Instituut vir Personeelnavorsing se Intermediêre Battery (om intellektuele vermoë te meet). Die gemiddelde punt vir elke proefpersoon se beste drie vakke aan die einde van die akademiese jaar is gebruik as aanduiding van akademiese prestasie. Die gegewens is onderwerp aan statistiese analise.

Die volgende resultate is verkry:

Dit blyk uit die ondersoek dat die gegewens met betrekking tot die besondere inhoudsgebiede (beroep, godsdiens en politiek) van Marcia se semi-gestruktureerde onderhoud met meer vrug gebruik kon word as globale identiteitstatus. Die gegewens ten opsigte van die besondere inhoudsgebiede kan soos volg saamgevat word:

Beroepsidentiteit: Individue wat aktief besig is om te worstel met beroepsalternatiewe (in die moratoriumstatus) was in 'n groter mate groepafhanklik, en het eerder die leiding van ander gevolg. Daarteenoor, was adolessente in die status van premature identiteitsvorming (wat tot 'n beroepsidentiteit gekom het sonder om deur 'n krisisperiode te gaan) in 'n groter mate selfgenoegsaam, vindingryk en het hul eie besluite geneem. Hulle was egter meer konkreetdenkend en minder intelligent. Identiteitsverwarde adolessente was emosioneel meer stabiel, kalm en het groter egosterkte geopenbaar. Die bevindings ten opsigte van die statusse van premature identiteitsvorming en identiteitsdiffusie is teenstrydig met resultate wat in Westerse studies gevind is.

Religieuse identiteit: Moratoriumadolessente (wat aktief besig is om te worstel met godsdienstige vrae en wat nog nie 'n duidelike identiteit gevorm het nie) het die volgende eienskappe geopenbaar: dwarstrekkerig, individualisties, meer weifelagtig, peinsend, terughoudend, in 'n groter mate neerslagtig en bekommerd, meer intelligent en abstrakdenkend. Adolessente in die status van premature identiteitsvorming (wat 'n godsdienidentiteit gevorm het sonder om selfstandig deur die vraagstukke te werk) was meer kalm, vol selfvertroue, en onbekommerd. Individue in die status van identiteitsdiffusie (wat hulself nie toegewy het aan godsdienstige ideale nie) was in 'n groter mate lewenskragtig, lewensbly, het meer geredelik met die groep saamgegaan, en het in 'n groter mate handelend opgetree.

Politieske identiteit: Adolescente in die hoë identiteitstatusse, dit wil sê indiwidue wat selfstandig besluit het oor hul politieke standpunte (identiteitsvolwassenheid) en wat aktief besig is om politieke vrae aan te spreek (moratorium) was in 'n meerdere mate pligsgetrou, volhardend, reëlgebonde, stemmig, en het groter superegosterkte openbaar. In teenstelling hiermee was indiwidue in die status van identiteitsverwarring meer opportunisties en minder reëlgebonde. Hulle het hul nie sterk aan verpligtinge verbind nie en het minder superegosterkte openbaar. Adolescente in die status van premature identiteitsvorming het aanduidings gegee van laer intelligensie, meer konkrete denke, en hulle het ook akademies beduidend swakker gepresteer.

Ten opsigte van globale identiteitsvorming, met ander woorde wanneer 'n identiteitstatus vir al drie inhoudsgebiede tesame toegeken word, is bevind dat adolescente in die status van premature identiteitsvorming aanduidings gegee het van laer intelligensie en meer konkrete denke.

Daar is 'n beduidend positiewe korrelasie gevind tussen identiteitsontwikkeling, soos gemeet met behulp van die "Ego Identity Incomplete Sentences Blank" (EI-ISB), en akademiese prestasie.

Dit blyk uit die huidige ondersoek dat sommige resultate in ooreenstemming is met bevindinge van ondersoeke wat in Westerse samelewings gedoen is. Daar is egter ook aanduidings dat sekere gegewens met betrekking tot die identiteitstatusse, wat in die huidige ondersoek gevind is, in konflik is met bevindinge in Westerse studies. Die vraag kan met reg gevra word of dit nie, wat sekere aspekte van identiteitsvorming aanbetref, op 'n andersoortige betekenisinhoud dui nie. Verdere navorsing in verband met die aard van identiteitsverwante keuses in die Afrika-konteks is nodig om die resultate van en die interpretasies met betrekking tot die huidige studie deegliker te ondersoek.

SUMMARY

It is no overstatement to say that South African society is in a state of turmoil and transition. Members of the black community experience many changes and challenges most intensely. Such circumstances undoubtedly pose a tremendous challenge to the most mature among us: to deal with it in a constructive way. How much more difficult would it be for young people in their formative years to come to grips with these circumstances? The present study was undertaken with a view to shedding some light on the process of identity development among a sample of male university students (in their first year) in an African context.

Erikson's concept of identity formation was used as a frame of orientation for the study. His concept of "identity" should be understood against his theory of psychosocial development, as well as the broad perspective of psychoanalytic ego psychology. James Marcia's operationalization of Erikson's concept of identity formation, the identity statuses, was used in the study. Marcia's identity statuses represent four ways of dealing with the identity crisis toward the end of the adolescent years. This methodology has stimulated a considerable amount of empirical studies over the past 28 years. It was kept in mind that Marcia's semi-structured interview was developed in a Western cultural setting and applied in a cross-cultural (African) context.

The main aim of this study was to determine whether there will be significant differences among Marcia's identity statuses in relation to the variables personality dimensions, anxiety level, intellectual ability and academic performance. This goal also addresses the question of the validity of the construct of ego identity status when Marcia's "Ego Identity Status Interview" is applied in a non-Western cultural setting. A secondary aim of the study was to determine whether the concept of ego identity status, as measured by Marcia's Incomplete Sentences Blank (EI-ISB), will bear any relationship to the variables personality dimensions, level of anxiety, intelligence and academic performance.

Other measuring instruments that were used in the study are the High School Personality Questionnaire (used as a measure of personality traits), the IPAT Anxiety Scale, and the Mental Alertness Test of the National Institute for Personnel Research's (NIPR) Intermediate Battery. Academic achievement was assessed through the use of the average end of year marks across the three best subjects. A sample of 110 male students, in their first year of study at the University of Fort Hare, was used in the investigation.

The most important findings can be summarized as follows:

The use of the individual content areas (occupation, religion and politics) of Marcia's semi-structured interview yielded more significant results in comparison to using the interview as a whole (global identity). The following findings were obtained in relation to the specific content areas:

Occupational identity: Individuals in the moratorium status (actively grappling with occupational alternatives) displayed a higher degree of group dependence and a preference to be a "joiner" and a sound follower. In contrast to that, foreclosed adolescents (that have arrived at firm occupational commitments without passing through a decision-making period) measured higher on the dimension of self-sufficiency, they preferred their own decisions, and tended to be more resourceful, less intelligent and concrete thinking. Identity diffused individuals (that are uncommitted towards occupational goals) measured higher on emotional stability and ego strength, they were more calm, and faced reality better. The results in relation to the foreclosure and identity diffused statuses were in conflict with the results obtained in Western studies.

Religious identity: Adolescents in the moratorium status (in the midst of a crisis period) displayed the following characteristics: doubting, individualistic, obstructive, reflective, internally restrained, unwilling to act, apprehensive, depressive, troubled and guilt prone, yet also more intelligent and abstract thinking. According to the data, foreclosures (adolescents that are committed to religious values without having passed through a crisis period) can be described as placid, confident, serene and untroubled. Adolescents in the identity diffusion status (confused about their religious identity) were more vigorous, zestful, they go with the group more readily, and they are given to action.

Political identity: Adolescents in the higher identity statuses (identity achievement and moratorium) gave indications of higher levels of conscientiousness, perseverance, they were more rule-bound and have stronger superego strength. In opposition to this finding, identity diffused individuals (uncommitted to political ideals) were more expedient, they evade rules and feel few obligations, and they have displayed weaker superego strength. Adolescents in the foreclosure status (committed to political ideologies without having made these decisions in a personally meaningful way) measured lower on the index of intelligence, they were more concrete thinking, and they have performed significantly weaker in their academic work.

Global identity: Adolescents in the foreclosure status (committed to identity-related goals without having passed through a decision-making period) were less intelligent and indicated higher levels of concrete thinking.

A significant positive correlation was established between ego identity, as measured on the "Ego Identity Incomplete Sentences Blank" (EI-ISB), and academic performance.

It would appear from the present study that whereas some of the findings are congruent with findings obtained in Western settings, others are not. It is a valid question to ask whether these conflicting findings do not represent in an African context fundamentally different ways of resolving the identity crisis. More research is needed to answer this question.

ERKENNING

Ek wil graag die volgende persone en instansies van harte bedank vir hulp en ondersteuning wat deur hulle verleen is tydens die werk aan die navorsingsprojek:

- my studieleiers, **Professor Johan le Roux** en **Dr Johann Meyer**, vir hulp en ondersteuning tydens die ondersoek
- kollegas wat waardevolle bydraes gemaak het:
 - Mvuleni Jack**, vir hulp tydens die afneem van die toetse en voering van die onderhoude
 - Mike Ade**, wat eksamenpunte beskikbaar gestel het
 - Jimmy Sevume** en **Matthew Daniel** vir hulp met die statistiese verwerkings op die rekenaar
 - Hennie Theron**, van die Voorligtingsdiens by Fort Hare, vir waardevolle gesprekke in verband met die organisering van die gegewens
 - Janette Hattle**, vir puik werk met die tegniese versorging en uitdruk van die finale produk
 - Ronel Mostert**, vir hulp met die nasien van projeksietegnieke en kodifisering van onderhoude ten einde die interbeoordelaars-betroubaarheid te bereken
- die **Universiteit van Fort Hare**, vir geldelike ondersteuning
- vriende en kollegas wat my aangemoedig het en wat omgee
- 'n spesiale woord van dank gaan aan my vrou, **Bernice**, vir haar gebede en ondersteuning en aan my kinders, **Magda-Marié** en **Stephan**; en ook aan my ouers, **Fanie** en **Sylvia**, wat al aan alle moontlike maniere gedink het om my aan te moedig
- Aan God, die vader van Jesus Christus, wil ek graag baie dankie sê vir wonderlike seëninge tydens die werk aan die studie en wat my geleer het hoe relatief die wetenskap is en ook hoe naby die godsdiens aan die wetenskap is

INHOUDSOPGAWE

OPSOMMING	i
SUMMARY	iv
ERKENNING	vii
LYS VAN TABELLE	xi
 HOOFSTUK 1: DIE NAVORSINGSPROBLEEM	 1
1.1 Inleiding	1
1.2 Motivering vir die ondersoek	2
1.3 Doelstellings met die ondersoek	4
1.4 Hipoteses	5
1.5 Begripsbepaling	6
1.5.1 Identiteit en identifikasie	7
1.5.2 Superego, ego-ideaal en ego-identiteit	7
 HOOFSTUK 2: TEORETIESE ORIËNTERING	 9
2.1 Historiese perspektief	9
2.2 Psigoanalitiese ego-sielkunde: konteks van die konstruk	10
2.2.1 Historiese ontwikkeling van psigoanalitiese ego-sielkunde	11
2.2.2 Status van ego-sielkunde sedert Freud	12
2.3 Erik Erikson: Psigososiale ontwikkeling	13
2.3.1 Die epigenetiese ontwikkelingsbeginsel	14
2.3.2 Psigososiale ontwikkelingsstadiums	15
2.3.3 Erikson se konseptualisering van die ego	24
2.4 Die konstruk: Ego-Identiteit	25
2.5 Marcia se metodologiese hidrae: Ego-Identiteitstatusse	29
2.5.1 Inleidend: Marcia oor identiteit	29
2.5.2 Identiteitstatusse	30
2.5.3 Kritiese kommentaar	32
 HOOFSTUK 3: LITERATUUROORSIG	 35
3.1 Uiteenlopende metings van Erikson se identiteitskonstruk	35
3.1.1 Bronson se ondersoek: meting van eienskappe wat volg op identiteitsverwerwing	36
3.1.2 Studies waarin selfbeskrywende Q-sorteerprosedures gebruik is	36
3.1.3 Studies waarin vraelyste gebruik is	38
3.1.4 Marcia se identiteitstatusbenadering	40
3.2 Oorsig van navorsing met manlike adolessente	48
3.2.1 Persoonlikheidsveranderlikes	48

3.2.2	Interaksiepatrone	54
3.2.3	Akademiese prestasie en aanpassing op universiteit	57
3.2.4	Ontwikkelaspekte van identiteit	58
3.3	Identiteitsvorming by vroue	63
3.4	Tussenkulturele toepassing van Westerse meetinstrumente	55
3.5	Suid-Afrikaanse studies in verband met identiteitsvorming tydens adolessensie	67

HOOFTUK 4: METODE VAN ONDERSOEK 71

4.1	Ondersoekgroep	71
4.2	Meetinstrumente	73
4.2.1	Marcia se "Ego Identity Status Interview"	73
4.2.2	Ego Identity Incomplete Sentences Blank (EI-ISB)	76
4.2.3	Hoërskoolpersoonlikheidsvraelys (HSPV)	77
4.2.4	IPAT Angsskaal	80
4.2.5	Verstandelike Helderheidstoets van die Nasionale Instituut vir Personeelnavorsing (NIPN)	81
4.2.6	Akademiese prestasie	82
4.3	Prosedure	82
4.4	Statistiese metodes	83

HOOFTUK 5: RESULTATE 85

5.1	Resultate ten opsigte van die verskille tussen die ego-identiteitstatusse met betrekking tot persoonlikheid (Hipotese 1)	85
5.1.1	Die verskille tussen die globale identiteitstatusse ten opsigte van persoonlikheid	86
5.1.2	Die verskille tussen die beroepsidentiteitstatusse ten opsigte van persoonlikheid	88
5.1.3	Die verskille tussen die religieuse identiteitstatusse ten opsigte van persoonlikheid	91
5.1.4	Die verskille tussen die politieke identiteitstatusse ten opsigte van persoonlikheid	94
5.2	Resultate ten opsigte van die verskille tussen die ego-identiteitstatusse met betrekking tot angspeil (Hipotese 2)	96
5.3	Resultate ten opsigte van die verskille tussen die ego-identiteitstatusse met betrekking tot intellektuele vermoë (Hipotese 3)	98
5.4	Resultate ten opsigte van die verskille tussen die ego-identiteitstatusse met betrekking tot akademiese prestasie (Hipotese 4)	104
5.5	Resultate ten opsigte van die verband tussen ego-identiteitsontwikkeling en persoonlikheid, angspeil, intellektuele vermoë en akademiese prestasie	106

HOOFSTUK 6: BESPREEKING EN GEVOLGTREKKING	109
6.1 Die verskille tussen die ego-identiteitstatusse met betrekking tot persoonlikheid (Hipotese 1)	109
6.1.1 Die verskille tussen die globale identiteitstatusse met betrekking tot persoonlikheid	109
6.1.2 Die verskille tussen die beroepsidentiteitstatusse met betrekking tot persoonlikheid	109
6.1.3 Die verskille tussen die religieuse identiteitstatusse met betrekking tot persoonlikheid	112
6.1.4 Die verskille tussen die politieke identiteitstatusse met betrekking tot persoonlikheid	114
6.2 Die verskille tussen die ego-identiteitstatusse met betrekking tot angspeil (Hipotese 2)	116
6.3 Die verskille tussen die ego-identiteitstatusse met betrekking tot intellektuele vermoë (Hipotese 3)	116
6.4 Die verskille tussen die ego-identiteitstatusse met betrekking tot akademiese prestasie (Hipotese 4)	118
6.5 Die verband tussen ego-identiteitsontwikkeling en persoonlikheid, angspeil, intellektuele vermoë en akademiese prestasie (Hipotese 5)	119
6.6 Samevatting	119
VERWYSINGSLYS	122
LYS VAN BYLAE	134
BYLAE I	135
BYLAE 2	137
BYLAE 3	141

LYS VAN TABELLE

Tabel 1	Erikson se Psigososiale Ontwikkelingstadia	16
Tabel 2	Frekwensies van die Kursusse waarvoor die Proefpersone Geregistreer was (N = 110)	72
Tabel 3	Frekwensietabel : Geografiese Gebiede waarvandaan Proefpersone kom (N = 110)	72
Tabel 4	Persentasie Ooreenstemmende Beoordelaarsresponse Bereken vir N = 32 onderhoude	75
Tabel 5	Resultate van Variansie-ontledings : Indiwiduele Identiteit- statusgroepe (globale identiteit) Vergelyk met die Ander Drie Statusgroepe as 'n Geheelgroep ten opsigte van die HSPV-faktore (uitsluitend Faktor B) (N = 110)	87
Tabel 6	Resultate van Variansie-ontledings : Indiwiduele Beroeps- identiteitstatusgroepe Vergelyk met die Res van die Statusgroepe as Geheelgroepe ten opsigte van HSPV-faktore (uitsluitend Faktor B) (N = 110)	89
Tabel 7	Resultate van Variansie-ontledings : Indiwiduele Religieuse Identiteitstatusgroepe Vergelyk met die Res van die Statusgroepe as Totaalgroep ten opsigte van die HSPV- faktore (uitsluitend Faktor B) (N=110)	92
Tabel 8	Resultate van Variansie-ontledings : Indiwiduele Politieke Identiteitstatusgroepe Vergelyk met die Res van die Statusgroepe as 'n Geheelgroep ten opsigte van die HSPV (uitsluitend Faktor B) (N = 110)	95
Tabel 9	Resultate van Variansie-ontledings : Indiwiduele Identiteit- statusse Vergelyk met die Oorblywende Drie Groepe as 'n Totaalgroep, ten opsigte van Angspeil (IPAT-totaaltelling) (N = 110)	97
Tabel 10	Resultate van Variansie-ontledings : Indiwiduele Identiteitstatusse Vergelyk met die Res van die Statusgroepe as 'n Geheelgroep, ten opsigte van die B-faktor van die HSPV (N = 110)	100

Tabel 11	Resultate van Variansie-ontledings : Indiwiduele Identiteitstatusse Vergelyk met die Ander Drie Statusse as 'n Geheelgroep, ten opsigte van die MAT (N = 110)	102
Tabel 12	Resultate van Variansie-ontledings : Indiwiduele Statusgroepe is Vergelyk me. die Oorblywende Drie Statusgroepe as 'n Totaalgroep, ten opsigte van Akademiese Prestasie (N = 110)	105
Tabel 13	Verband tussen Identiteitsontwikkeling (EI-ISB-tellings) en die Persoonlikheidsdimensies (HSPV-faktore) (N = 110)	107
Tabel 14	Verband tussen Identiteitsontwikkeling (EI-ISB-tellings) en Angspeil, Intellektuele Vermoë en Akademiese Prestasie (N = 110)	108

HOOFTUK 1

DIE NAVORSINGSPROBLEEM

1.1 INLEIDING

Alle Suid-Afrikaners beleef tans 'n tydperk van drastiese veranderinge en geweldige uitdagings op baie vlakke. Sosio-politieke, ekonomiese en kulturele veranderinge van groot omvang raak haas elke aspek van die menslike lewe ingrypend. Hierdie prosesse speel moontlik die hewigste af in die swart gemeenskappe van Suid-Afrika. Ontwrigtende ervarings soos byvoorbeeld politieke moord en mobilisering, intimidasie en geweld, die afbrand van geboue, deelname aan demonstrasies en boikotte, verwestering, optrede van die polisie en weermagstroepe in die townships, kenmerk die lewe in die meeste swart woongebiede die afgelope aantal jare. Om situasies soos hierdie op 'n konstruktiewe manier te verwerk sal vir die mees geïntegreerde volwasse persoon 'n groot uitdaging wees. Hoeveel moeiliker moet dit nie vir jongmense (adolessente) wees om in 'n situasie van sosiale disorganisasie en konflikterende waardes met bogenoemde werklikhede te handel en lewensrigting te vind nie? Dreyer (1980) meen trouens dat dit juis die adolessente is wat die meeste getref word deur ingrypende verandering in 'n samelewing.

Die welsyn van die swart jeug in Suid-Afrika is 'n onderwerp wat druk bespreek word in die media sowel as onder leiers op verskeie gebiede. Dit word beraam dat meer as 50% van die swart bevolking onder die ouderdom van 20 jaar is en dus opgegroeï het tussen 1976 en 1986. Gedurende hierdie tydperk het van die mees dramatiese uitbarstings van sosiale en politieke weerstand in die land voorgekom. Dit is duidelik dat die swart jeug in die stryd teen apartheid in 'n kultuur van geweld gesosialiseer is. Grootskaalse disintegrasie kom voor op die terrein van die opvoeding van die jeug: beide in die skoolsituasie en by die huis, met die gevolglike ineenstorting van gesag, sekuriteit en dissipline. 'n Groot persentasie swart jeugdige word in haglike sosio-ekonomiese toestande met 'n gebrek aan die mees basiese fasiliteite groot. Daar word selfs van die swart jeug van die negentigerjare gepraat as die "lost generation". Esterhuyse (1990) meen dat die swart jeug een van die grootste uitdagings aan die totale Suid-Afrikaanse gemeenskap stel en dat dit 'n sosiale krag is wat selfs die onderhandelingsproses vir 'n nuwe grondwet kan beïnvloed. Daarom sal dit sinvol wees om 'n studie te onderneem oor die sielkundige ontwikkeling van swart adolessente in die huidige Suid-Afrikaanse situasie. Volgens Erikson (1963) is een van die sentrale ontwikkelingsake tydens adolessensie om duidelikheid te verkry oor die fundamentele vrae: wie is ek?, en

waarheen is ek met my lewe op pad? Dit gaan hier oor die taak om 'n persoonlike identiteit te ontwikkel. Erik Erikson (1959) se konstruk van ego-identiteit bied 'n handige aanknopingspunt, aangesien identiteitsvorming deur hom gekonseptualiseer word as 'n psigososiale konstruk. Identiteitsvorming vind nie, volgens Erikson (1963), in 'n sosiale vakuum plaas nie en die proses is onlosmaaklik verbonde aan die erkenning en bevestiging deur die samelewing. In die huidige studie word ondersoek ingestel na die identiteitsvormingsproses onder 'n groep eerstejaarmanstudente, dit wil sê individue in hul laat-adolessente jare, aan die Universiteit van Fort Hare.

1.2 MOTIVERING VIR DIE ONDERSOEK

Wanneer die navorsingswerk in verband met identiteitsontwikkeling onder adolessente, wat in Suid-Afrika onderneem is, nagegaan word, word dit duidelik dat relatief min ondersoeke gedoen is. Daar is ook baie min studies oor die onderwerp onder swart Suid-Afrikaners gedoen. Die huidige studie kan 'n bydrae lewer tot 'n groter kennis van die proses van identiteitsvorming onder swart manlike adolessente (op universiteit) in Suid-Afrika. Indien daar, byvoorbeeld, vasgestel word dat daar 'n positiewe verband bestaan tussen ego-identiteitsvorming en akademiese prestasie op universiteit, sal hierdie inligting van waarde kan wees vir voorligtingsielkundiges en ander professionele persone wat met studente werk. Soos reeds vermeld, bevind adolessente in die swart gemeenskappe in Suid-Afrika hul in 'n situasie van konflik, spanning, en drastiese veranderinge (om enkeles te noem). Wetenskaplike ondersoek na die aard van identiteitsverwante keuses en verbintenisse ("commitments") onder laat-adolessente in die huidige situasie kan moontlik 'n bydrae lewer tot 'n beter begrip en hulpverlening deur sielkundiges, opvoedkundiges en ander professionele persone.

Die huidige ondersoek het waarde omdat daar ondersoek ingestel word na die toepaslikheid van James Marcia se "Ego Identity Status Interview" (identiteitsstatusmodel) in 'n andersoortige kulturele konteks. Marcia se semi-gestruktureerde onderhoud is al in verskeie wêrelddele (behalwe die V.S.A., ook in Holland, Denemarke, Nieu-Seeland) toegepas, maar, sover vasgestel kon word, is dit nog nie in Afrika gebruik nie. Dit gaan dus hier ook oor die geldigheid van die identiteitstatus as onderskeibare maniere om die identiteitskrisis in 'n Afrika-situasie "aan te spreek". Ten diepste gaan dit ook hier om by Biesheuvel (1958)

aan te sluit, om die universaliteit van die Westerse konstrakte "identiteit" en "identiteitstatus". Die huidige ondersoek kan moontlik meer lig werp op hierdie vrae.

1.3 DOELSTELLINGS MET DIE ONDERSOEK

Die hoofdoelstelling van die huidige navorsingsprojek kan soos volg gestel word: om ondersoek in te stel na die verskille tussen Marcia se ego-identiteitstatusse ten opsigte van enkele intra-persoonlike veranderlikes, naamlik persoonlikheid, angspiel en intellektuele vermoë, en akademiese prestasie onder 'n groep eerstejaarmanstudente (swart) aan die Universiteit van Fort Hare (in 'n Afrika-situasie). Dit gaan hier wesenlik om 'n ondersoek na die bruikbaarheid van Marcia se semi-gestruktureerde onderhoud in 'n andersoortige kulturele situasie. Die empiriese gegewens sal moontlik lig werp op die vraag of die vier identiteitstatusse ook vier onderskeibare maniere van die hantering van die identiteitskrisis in 'n Afrika-situasie verteenwoordig.

Wanneer die probleemstelling (hoofdoelstelling) verder ontleed word, kan die volgende subprobleme onderskei word:

Eerste subprobleem: verskille tussen die ego-identiteitstatusse ten opsigte van persoonlikheid:
 'n Newedoelstelling van die huidige ondersoek is om die verskille tussen Marcia se ego-identiteitstatusse met betrekking tot persoonlikheid te bestudeer. Daar word ondersoek ingestel na die vraag of die verskillende maniere van die "aanspreek" van die identiteitskrisis, volgens Erikson en Marcia (identiteitstatusse), gepaard sou gaan met spesifieke persoonlikheidsdimensies. Om dit anders te formuleer: kan daar op grond van verskillende persoonlikheidsdimensies tussen die vier identiteitstatusse onderskei word? Uit 'n studie van die identiteitstatusliteratuur (soos bespreek in hoofstuk 3) is dit duidelik dat die vier identiteitstatusse verband toon met spesifieke persoonlikheidsdimensies. Die vraag waarop daar in hierdie subprobleem meer duidelikheid verkry behoort te word, is of die vier identiteitstatusse ook in 'n Afrika-konteks betekenisvol van mekaar verskil met betrekking tot soortgelyke persoonlikheidsdimensies as wat in Westerse studies gebruik is. Die Junior-Senior Hoërskool Persoonlikheidsvraelys (HSPV), wat op die werk van Cattell, Eber en Tatsuoka (1970) gebaseer is, is in die huidige ondersoek gebruik om persoonlikheid te meet.

Tweede subprobleem: verskille tussen die ego-identiteitstatusse met betrekking tot angspeil:

'n Verdere newedoelstelling van die ondersoek is om te probeer vasstel of daar beduidende verskille tussen die ego-identiteitstatusse met betrekking tot angspeil bestaan. In Westerse studies (Marcia, 1967; Oshman & Manosevitz, 1974) is daar gevind dat adolessente in die moratoriumstatus beduidend hoër gemeet het ten opsigte van angspeil, in vergelyking met die ander statusse. Daarteenoor, is bevind dat individue in die status van premature identiteitsvorming beduidend laer gemeet het op angsvlak indekse (Marcia, 1967; Marcia & Friedman, 1970). Die vraag wat die navorser in die huidige ondersoek probeer beantwoord is of soortgelyke patrone ook in 'n Afrika-situasie bestaan.

Derde subprobleem: verskille tussen die ego-identiteitstatusse ten opsigte van intellektuele vermoë:

Die derde subprobleem het te doen met die verskille tussen die ego-identiteitstatusse met betrekking tot intellektuele vermoë. Die vraag is of individue in een of meer van die identiteitstatusse beduidend beter of swakker sal presteer op die meetinstrumente van intellektuele vermoë. Bourne (1978a) meen dat die gebrek aan beduidende resultate ten opsigte van ego-identiteitstatus en intellektuele vermoë een van die mees gerepliseerde bevindinge in die (Westerse) identiteitstatusliteratuur is.

Vierde subprobleem: verskille tussen die ego-identiteitstatusse ten opsigte van akademiese prestasie:

'n Verdere newedoelstelling van die huidige studie is om te probeer vasstel of daar betekenisvolle verskille bestaan tussen Marcia se identiteitstatusse ten opsigte van akademiese prestasie. Sou die student wat besliste keuses gemaak het en duidelike oortuigings het en wat weet waarheen hy op pad is ook beter presteer in sy akademiese werk? Cross en Allen (1970) argumenteer dat die identiteitsvolwasse adolessent se toewyding ("commitment") gereflekteer sal word in sy of haar akademiese prestasie op universiteit. Bogenoemde outeurs verwag dat identiteitsvolwasse individue meer effektief sal werk om hul beroepsideale te verwesenlik. Of sou dit uit die empiriese gegewens duidelik word dat die identiteitstatusse weinig van mekaar verskil ten opsigte van akademiese prestasie op universiteit? Indien betekenisvolle verhoudings tussen identiteitstatus en akademiese prestasie vasgestel kan word, sal dit van belang wees vir praktiserende sielkundiges en ander professionele persone verbonde aan universiteite of ander tersiêre opleidingsinrigtings.

'n Verdere doelstelling van die onderhawige studie is om ondersoek in te stel na die verband tussen ego-identiteitsontwikkeling, soos gemeet met behulp van Marcia (1964) se "Ego Identity Incomplete Sentences Blank" (EI-ISB), enkele intra-persoonlike veranderlikes (persoonlikheid, angspeil, intellektuele vermoë) en akademiese prestasie onder die groep laatadolessente (manstudente) aan die Universiteit van Fort Hare. Marcia se EI-ISB is as 'n tweede meetinstrument van identiteitsontwikkeling in die huidige studie gebruik en dié tellings sal ook met die afhanklike veranderlikes in verband gebring word.

1.4 HIPOTEESES

Die volgende hipoteses is geformuleer ten einde die navorser te help met die oplos van die navorsingsprobleem:

Hipoteses 1

Die eerste hipotese het te doen met die verskille tussen die ego-identiteitstatusse ten opsigte van persoonlikheid. Dit lui soos volg:

Daar is geen beduidende verskille tussen die ego-identiteitstatusse, soos bepaal deur Marcia (1964) se "Ego Identity Status Interview", ten opsigte van persoonlikheidstrekke, soos gemeet met behulp van die HSPV, nie.

Dit moet hier vermeld word dat die HSPV veertien persoonlikheidsfaktore meet en dat, met die uitsondering van die B-faktor (wat 'n aanduiding van intellektuele vermoë gee), al dertien persoonlikheidsdimensies betrek sal word by die bepaling van die verskille tussen die ego-identiteitstatusse. Die nulhipotese wat hier gestel is sal dus ten opsigte van al dertien persoonlikheidsdimensies teen die empiriese gegewens getoets word.

Hipoteses 2

Die tweede hipotese hou verband met die tweede subprobleem en het te make met ego-identiteitstatus en angspeil. Dit word soos volg gestel:

Daar bestaan geen beduidende verskille tussen die ego-identiteitstatusse, soos vasgestel met behulp van Marcia (1964) se semi-gestruktureerde onderhoud, ten opsigte van angspeil, soos gemeet deur middel van die IPAT Angsskaal (totale telling), nie.

Hipotese 3

Hierdie hipotese het te doen met die veranderlikes ego-identiteitstatus en intellektuele vermoë. Dit word soos volg geformuleer:

Daar bestaan geen beduidende verskille tussen die ego-identiteitstatusse, soos vasgestel met behulp van Marcia se "Ego Identity Status Interview", met betrekking tot intellektuele vermoë, soos gemeet deur middel van die Verstandelike Helderheidstoets van die Nasionale Instituut vir Personeelnavorsing (NIPN) se Intermediêre Battery, en die B-faktor van die HSPV, nie.

Hipotese 4

Die vierde hipotese het te doen met die veranderlikes ego-identiteitstatus en akademiese prestasie. Dit word soos volg gestel:

Daar bestaan geen beduidende verskille tussen die ego-identiteitstatusse, soos bepaal met behulp van die semi-gestruktureerde onderhoud van Marcia (1964), ten opsigte van akademiese prestasie, soos weerspieël deur die gemiddelde punt vir die drie beste vakke van elke proefpersoon geneem gedurende die akademiese jaar van 1988, nie.

Hipotese 5

Die vyfde hipotese het te doen met die verwantskap tussen ego-identiteitsontwikkeling, soos gemeet met behulp van die EI-ISB, en enkele intra-persoonlike veranderlikes (persoonlikheid, angspeil en intellektuele vermoë) en akademiese prestasie. Die hipotese word soos volg geformuleer:

Daar bestaan geen beduidende verband tussen ego-identiteitsontwikkeling, soos gemeet met behulp van die EI-ISB, en enkele intra-persoonlike veranderlikes (persoonlikheid, angspeil en intellektuele vermoë) en akademiese prestasie, nie.

1.5 BEGRIPSBEPALING

Dit is belangrik om die begrip "ego-identiteit" te onderskei van verwante begrippe soos "identifikasie", "superego", en "ego-ideaal". Die begrip "ego-identiteit" word breedvoerig in Hoofstuk 2 behandel.

1.5.1 Identiteit en identifikasie

Erikson (1963) het tot die gevolgtrekking gekom dat kinders van verskillende ouderdomme identifiseer met daardie (deel)aspekte van betekenisvolle persone in hulle lewens waardeur hulle persoonlik geaffekteer word. Soms speel hul verbeelding ook hierin 'n belangrike rol. Die vraag ontstaan of identiteitsvorming slegs die produk is van identifikasies wat in die verlede aangegaan is of dit 'n nuwe stel identifikasies verteenwoordig, en of dit iets meer is? Marcia (1964) antwoord die vraag deur daarop te wys dat die meganisme van identifikasie beperkinge het ten opsigte van die proses van identiteitsvorming. Erikson (1963) stel dit duidelik dat die finale identiteit, wat aan die einde van die adolessente tydperk gevestig word, 'n meerwaarde het (groter is) met betrekking tot identifikasies met individue uit die verlede. Dit sluit egter alle betekenisvolle identifikasies in, maar in die identiteitsontwikkelingsproses word die individuele identifikasies ook verander sodat die self-struktuur wat ontstaan 'n unieke en koherente geheel vorm.

1.5.2 Superego, ego-ideaal en ego-identiteit

Marcia (1964) skryf dat al drie hierdie begrippe verband hou met 'n persoon se eiewaarde. Daar is egter belangrike verskille tussen bogenoemde drie begrippe, sodat dit sinvol is om die volgende onderskeidings te tref:

Die superego word deur skrywers beskryf as argaïes, onveranderbaar en vervul die funksie om te straf, terwyl ego-identiteit sinspeel op die kontemporêre, beloning sowel as straf, en die voortdurende hersiening van die inhoud daarvan. 'n Persoon se superego word in 'n groot mate van buite afgedwing, terwyl ego-identiteit deur die individu verwerf word.

Onlosmaaklik verbonde aan die konsep van die ego-ideaal is die kwaliteit van onbereikbaarheid. Die ego-ideaal word saamgestel uit geïnternaliseerde aspirasies wat deur 'n bepaalde samelewing aan die individu voorgehou word. Freud (aangehaal in Marcia, 1964) was van mening dat die konsep van ego-ideaal die weg geopen het vir 'n verstaan van die sielkunde van die groep; behalwe dat dit insig bied in die individuele sy, het dit ook 'n sosiale kant — dit weerspieël ook die gemeenskaplike ideale van 'n familie, 'n klas (ekonomiese begrip) of 'n nasie. Vir Marcia (1964) lê die verskil tussen die ego-ideaal en ego-identiteit daarin dat laasgenoemde nog nader aan die sosiale realiteit staan. Teenoor die onbereikbaarheid van baie ideale van die superego (ego-ideaal) bestaan die reële moontlikheid dat ego-identiteitsvorming tot op 'n hoër vlak kan plaasvind (en dus realiseer). Die totstandkoming van 'n persoon se identiteit vereis verder ego-sinteses van die eise van

die superego, ego-ideale, 'n individu se vermoëns en potensialiteite, en sosiale verwagtinge. Identiteitsvorming is dus die resultaat van die integrasie van al die faktore.

In die volgende hoofstuk word die teoretiese agtergrond waarteen die konstruk "ego-identiteit" geplaas moet word, bespreek: naamlik die persoonlikheidsteorie van Erik Erikson. 'n Kort oorsig van die breër raamwerk waarin Erikson se psigososiale teorie geplaas word (die psigoanalitiese ego-sielkunde), word ook aangebied. Benewens 'n bespreking van Erikson se konstruk van identiteit, word Marcia se identiteitstatusse ook behandel.

HOOFSTUK 2

TEORETIESE ORIËNTERING

Die grondliggende doel met hierdie hoofstuk is om die wyer teoretiese raamwerk te skets waarteen die navorsingsprobleem verstaan moet word. Eerstens word 'n kort historiese perspektief aangebied. Vervolgens word 'n uiteensetting gegee van die ontwikkeling van die psigoanalitiese ego-sielkunde oriëntasie: die konteks van die konstruk van ego-identiteit. Erik Erikson se teorie van psigososiale ontwikkeling en sy konsep van identiteitsontwikkeling word daarna bespreek. Die hoofstuk word afgesluit met 'n bespreking van James Marcia se metodologiese hydrae: die vier identiteitstatusse.

2.1 HISTORIESE PERSPEKTIEF

Daar is eenstemmigheid onder verskeie outeurs, soos onder andere Bourne (1978) en Bosma (1986) dat Erikson se konstruk van identiteit vir die afgelope meer as twee dekades die belangrikste inspirasiebron vir navorsing in verband met identiteitsvorming tydens adolessensie was. Die eerste besinning oor die verskynsel van identiteitsvorming kan egter verder teruggevoer word.

Volgens Levita (aangehaal in Bourne, 1978) kan besinning oor die aard en rol van persoonlike identiteit in die menslike lewe ten minste sover teruggevoer word as die filosofiese dispuut tussen Leibnitz en Hume oor die aard van die siel in die sewentiende eeu. Meer resente voorlopers van Erikson se siening van ego-identiteit sluit in: William James met sy idee van die "sosiale self", asook George Herbert Mead en Harry Stack Sullivan met hul konsepsies van die self as die resultaat van sosiale waarderinge. Geeneen van hierdie opvattinge is egter vergelykbaar met die inhoudryke en inklusiewe konstruk "ego-identiteit" van Erikson nie. Erikson se konstruk inkorporeer aspekte van die psigoanalitiese konsepsie van die ego, sowel as momente van opvattinge van die "self" van denkers van ander tradisies. Met sy konstruk van ego-identiteitsontwikkeling bring Erikson ook nuwe perspektiewe aan die lig wat nog nie voorheen deur teoretici geformuleer is nie.

Om die leser verder te oriënteer ten opsigte van die historiese konteks waarin Erikson se werk gesien moet word, word die opkoms van die sogenaamde psigoanalitiese ego-sielkunde bespreek.

2.2 PSIGOANALITIESE EGO-SIELKUNDE: KONTEKS VAN DIE KONSTRUK

Freud se volgelinge moes na sy dood in 1939 besluit hoe sy klassieke psigoanalitiese teorie verder ontwikkel moet word. Volgens Hall en Lindzey (1978), het heelwat psigoanalitici daaraan gewerk om Freud se idees verder te verfyn. Hall en Lindzey (1978) stel dit soos volg:

The course many chose was to amplify aspects of Freud's system, to make more explicit some of Freud's postulates, to sharpen the definitions of some of the basic concepts, to extend the range of phenomena covered by psychoanalytic explanations, and to employ observational methods other than the psychoanalytic interview to validate propositions derived from Freudian theory. (p 77)

Dit is duidelik dat 'n hele aantal van Freud se volgelinge noukeurig probeer bly het by sy oorspronklike idees. Met verloop van tyd egter, was dit duidelik dat daar nuwe tendense aan die ontwikkel was.

Een van die betekenisvolle ontwikkelinge binne die psigoanalitiese beweging was die totstandkoming van 'n nuwe teorie van die ego. Hierdie nuwe rigting het later bekend geword as ego-sielkunde of psigoanalitiese ego-sielkunde. Alhoewel die ego 'n belangrike "uitvoerende" funksie vervul het in Freud se klassieke psigoanalitiese teorie, het Freud self deur sy hele loopbaan die id as die dominerende sisteem beskou. Volgens Freud (aangehaal in Hall en Lindzey, 1978) bly die primitiewe sisteem (die id) dwarsdeur 'n individu se lewe die belangrikste motiverende krag. Die id en die instinkte verraaï die ware doel en dieperliggende motiewe van die mens se lewe. In teenstelling met hierdie siening argumenteer teoretici van die ego-sielkunde denkrigting dat die ego 'n groter en meer dominerende rol in persoonlikheid speel as wat Freud wou uitmaak. Onder leiding van Heinz Hartmann het 'n groep psigoanalitici na vore getree wat skerp begin fokus het op die prosesse van die ego, soos naamlik die ontwikkeling van die realiteitsbeginsel tydens die kinderjare, die integrerende en sintetiserende funksies van die ego, ego-prosesse soos persepsie, geheue en ander kognitiewe funksies en die verdedigingsmeganismes.

'n Verdere belangrike verskilpunt met Freud is die opvatting oor die outonomie van die ego. Volgens die siening van die ego-sielkundiges ontwikkel die ego nie uit die id nie, maar is daar 'n ongedifferensieerde fase baie vroeg in die lewe waartydens die id en ego gevorm

word. Elke sisteem (id en ego) het sy eie predisposisies en onafhanklike ontwikkelingsgang. Saam met die opkoms van die gedagte van die outonomie van die ego het gepaard gegaan 'n groeiende belangstelling in die adaptiewe funksies van die ego. Hall en Lindzey (1978) beskryf laasgenoemde funksies as die nie-defensiewe wyses waarop die ego transaksies aangaan met die objektiewe werklikheid. Die ego kan effektiewe aanpassings ten opsigte van die uiterlike wêreld maak omdat dit die kognitiewe prosesse soos waarneming, geheue en denke in werking kan stel.

Volgens Robert White (aangehaal in Hall en Lindzey, 1978) het die ego sy eie intrinsieke energie en ego-satisfaksies, onafhanklik van instinktiwe behoeftebevrediging. Die belangrikste outonome ego-satisfaksies sluit eksplorاسie en manipulasie in. Ronald Fairbairn (aangehaal in Hall en Lindzey, 1978) huldig 'n nog meer ekstreme standpunt ten opsigte van die rol en funksie van die ego. Hy is van mening dat die ego aanwesig is by geboorte en dat dit sy eie dinamiese struktuur het. Trouens, volgens Fairbairn is die ego die enigste struktuur van persoonlikheid en bestaan daar nie 'n id nie.

2.2.1 Historiese ontwikkeling van die psigoanalitiese ego-sielkunde

David Rapaport (1959) skets die ontwikkeling van psigoanalitiese ego-sielkunde soos volg:

Die eerste drie fases van die ontwikkeling van die teorie van die ego val saam met Freud se eie besinning oor die aard en funksie van die ego. Die vierde fase het 'n aanvang geneem met die publikasies van Anna Freud, Heinz Hartmann en Erik Erikson, wat verskyn het.

Rapaport (1959) is van mening dat die eerste fase van die ontwikkeling van die denkrigting wat bekend staan as die psigoanalitiese ego-sielkunde saamgaan met Freud se prepsigoanalitiese fase. Tydens hierdie periode (die Freud-Breuer periode) was die belangrikste bydrae tot die teorie van die ego die konsep van ego-verdediging. Gedurende hierdie tydperk is die ego gedefinieer as die "self" of "dominante ideë-kompleks" ("dominant mass of ideas"), wat die funksie vervul het om die persoon te beskerm teen emosie-belaaiende en ontwrigtende herinneringe uit die verlede. Hierdie pynlike herinneringe word deur die ego uit die bewussyn geweier om sodoende die persoon te beskerm teen die herbelewing van 'n negatiewe ervaring van die wêreld. Hierdie fase het teen 1897 met die aanvang van die psigoanalitiese periode geëindig.

Die tweede fase het tot by 1923 gestrek. Freud het tydens hierdie periode ontdek dat baie van die pynlike ervarings (herinneringe), wat deur sy pasiënte gerapporteer is, nie 'n basis in realiteitservarings gehad het nie, maar die resultaat was van eie fantasieë. Sy belangstelling het sodoende verskuif na die agent wat hierdie fantasieë veroorsaak en die prosesse waardeur die fantasieë gestalte verkry. Dit het gelei tot die ontdekking van die instinktiële drif. Freud het vir die grootste deel van die tweede fase sy aandag daaraan gewy om die instinktiële drif te bestudeer. Hy het dus nie meer gefokus op realiteitsverhoudinge nie, maar hoe die ego in verband staan met die instinktiële prosesse. Drie belangrike insigte is gedurende hierdie tydperk bygevoeg by die konsep van die ego: die sekondêre proses, die realiteitsbeginsel en die ontleding van die proses van repressie (Rapaport, 1959).

Die derde fase het begin met die publikasie van Freud se werk "The Ego and the Id", wat in 1923 verskyn het. Volgens Rapaport (1959), het Freud tydens hierdie periode sy ego-sielkunde ontwikkel en is 'n groter mate van outonomie aan die ego toegeken. Waar die ego vroeër afhanklik was van die id vir sy inhoud en energie, het Freud op hierdie stadium van sy teoretisering tot die gevolgtrekking gekom dat die ego wel oor sy eie energieë beskik en sy eie genetiese oorsprong het. Freud het weer sy aandag begin rig op die rol van die ego in realiteitsverhoudinge. Freud se konseptualisering van die ego het dus oor 'n aantal jare redelik verander. Op hierdie stadium is die ego beskou as 'n struktuur met beperkte onafhanklikheid, wat die funksie vervul om beide instinktiële drifte en eise van die objektiewe werklikheid te hanteer. Die fase het gekulmineer in Anna Freud (1936) se werk oor die ego en die verdedigingsmeganismes. Marcia (1964) kom tot die gevolgtrekking dat, alhoewel Freud algaande 'n groter mate van outonomie aan die ego toegeken het, dit Freud se nakomelinge was wat die basis vir egte ego-outonomie uitgewerk het. Volgens die ego-sielkundiges is die grondslag van ego-outonomie geleë in die onafhanklike energie van die ego en die epigenetiese beginsel waarvolgens die ego ontwikkel.

2.2.2 Status van ego-sielkunde sedert Freud

Rapaport (1959) skryf dat die vierde fase van die ontwikkeling van die teorie van die ego ook 'n aanvang geneem het met Anna Freud (1936) se werk. Die belangrikste bydraes het sedertdien gekom van Heinz Hartmann en Erik Erikson. Hierdie beskouings is, volgens Rapaport (1959), in 'n groot mate gebaseer op die werk van Freud gedurende sy derde fase. Hartmann en Erikson het die moontlikhede raakgesien om onderskeidelik 'n algemene teorie

van realiteitsverhoudinge, asook 'n meer spesifieke teorie van interpersoonlike verhoudinge (psigososiale teorie), te ontwikkel.

Hartmann, Kris en Loewenstein (aangehaal in Rapaport, 1959) meen dat die ego nie uit die id ontwikkel nie, maar dat beide strukture uit 'n gemeenskaplike matriks ontwikkel. Daar is volgens hierdie beskouing 'n ongedifferensieerde postnatale fase. Hartmann (aangehaal in Rapaport, 1959) beskryf die oorspronklike en onafhanklike funksies van die ego, wat alreeds aanwesig is by geboorte, as die ego-apparaat van "primêre outonomie" (byvoorbeeld persepsie en geheue). Soos die proses van differensiasie toeneem, word hierdie funksies al hoe meer die kontrole en uitvoerende meganismes van die ego. Die meganismes wat later as gevolg van defensiewe prosesse en die binding van instinktiwe energieë ontwikkel, word genoem die aparate van "sekondêre outonomie". Hierdie strukture en funksies van die ego, wat uit konfliktsituasies gebore word, kan ook 'n mate van outonomie van die instinktiwe drifte verkry.

Hartmann se siening impliseer ook, soos ander denkers binne die ego-sielkunde denkrigting, dat die ego oorspronklik sy eie energie het waarvolgens ontwikkeling plaasvind. Die ego het sy unieke prosesse van geboorte af. Die kind kom die wêreld binne, as't ware gereed om die omgewing te ervaar. Marcia (1964) haal Hartmann se woorde aan: "The infant entered the world pre-adapted to an average expectable environment" (p 8).

Rapaport (1959) gee vir Hartmann krediet dat hy met sy konsepte die basis gelê het vir 'n teorie van adaptasie en dat hy die eerste was om 'n omvattende teorie van realiteitsverhoudinge binne die breë psigoanalitiese oriëntasie te ontwikkel.

Dit is vervolgens belangrik om aandag te gee aan die psigososiale teorie van persoonlikheidsontwikkeling volgens Erik Erikson. Erikson se konseptualisering van die ego en sy siening van ego-identiteitsontwikkeling kan beter verstaan word teen die agtergrond van sy hele teorie.

2.3 ERIK ERIKSON: PSIGOSOSIALE ONTWIKKELING

Erik Erikson (1963, 1968) het op grond van sy kliniese waarneming en navorsing tot die gevolgtrekking gekom dat ego-ontwikkeling spesifiek en persoonlikheidsontwikkeling in die algemeen, deur agt stadia plaasvind. Anders as Sigmund Freud, wat teoretiseer dat daar vyf

stadia van psigoseksuele ontwikkeling is en wat net strek tot aan die einde van adolessensie, postuleer Erikson agt stadia van psigososiale ontwikkeling, wat die hele lewensverloop dek. Erikson sien sy teorie as komplimenterend tot Freud se klassieke psigoanalitiese teorie. Erikson is daarvan oortuig dat sy psigososiale teorie nie fundamenteel in botsing is met die grondslae van Freud se teorie nie, maar dat dit fokus op 'n terrein waarop Freud nie beweeg het nie: naamlik persoonlikheidsontwikkeling soos dit verband hou met die persoon se interpersoonlike verhoudings en sosiale instellings.

2.3.1 Die epigenetiese ontwikkelingsbeginsel

Erikson (1963) het, soos Hartmann, tot die gevolgtrekking gekom dat daar 'n ongedifferensieerde fase na geboorte is. Die agt stadia van ego-ontwikkeling is egter potensieel aanwesig by geboorte. Die ontplooiing van die verskillende fases is in 'n genetiese "grondplan" vasgelê. Hierdie agt psigososiale stadia ontwikkel dus in 'n onveranderlike volgorde. Erikson (1963) stel dit soos volg:

(1) that the human personality in principle develops according to steps predetermined in the growing person's readiness to be driven towards, to be aware of, and to interact with, a widening social radius; and (2) that society, in principle, tends to be so constituted as to meet and invite this succession of potentialities for interaction and attempts to safeguard and to encourage the proper rate and the proper sequence of their unfolding. (p 270)

Die epigenetiese ontwikkelingsbeginsel impliseer dus dat die ontplooiing van die fisieke en sielkundige potensiaal deur ingebore genetiese materiaal beheer word en dat dit op sekere stadiums die persoon in staat stel om sekere uitdagings, wat voortkom uit die sosiale omgewing, te hanteer. Van groot belang is die insig, volgens Erikson (1963), dat die sosiale omgewing so saamgestel is dat dit teikens, met elke ontwikkelingsfase, die individu ontmoet met sy agente en institusies en die realisering van die individu se potensiaal uitlok en struktureer. Tydens adolessensie, byvoorbeeld, help die sosiale omgewing die jong persoon om homself te definieer.

Dit is duidelik dat daar 'n baie noue verband bestaan tussen persoonlike ontwikkeling en die sosiale omgewing. Marcia (1964) stel dit duidelik dat Erikson nie hierdie verband verstaan as een waarin die individu in 'n rigiede sosiale struktuur ingedwing word nie. Daar is eerder sprake van 'n ineenvloeiing of wisselwerking tussen die individu se behoeftes en

kapasiteite, tydens 'n bepaalde stadium, en die samelewing se eise en belonings. Marcia (1964) haal Rapaport in hierdie verband aan:

... society and individual form a unity within which a mutual regulation takes place. The social institutions are preconditions of individual development, and the developing individual's behavior in turn elicits that help which society gives through its adult members directed by its institutions and traditions. (p 11)

'n Belangrike insig wat hiermee verband hou is dat die groeiende persoon nie passief aan die omgewing uitgelewer is en deur laasgenoemde bepaal word nie. Erikson se persoonlikheidsteorie stel die mens voor as pro-aktief en dinamies (Ryckman, 1989). Die mens organiseer en integreer sy ervaring en konstrueer ook tot 'n mate sy wêreld.

Volgens Erikson (1963) bestaan daar 'n koördinasie tussen die verskillende generasies. Erikson se begrip "mutualiteit" spesifiseer die kritieke en wedersydse koördinasie tussen die ontwikkelende individu en sy sosiale omgewing. Erikson (aangehaal in Rapaport, 1959) praat van 'n "cogwheeling of the life cycles" (p 15). Hiermee bedoel hy dat die verteenwoordigers van die samelewing (byvoorbeeld moeder, ouers) self ook deur behoeftes gemotiveer word om na die belange van ontwikkelende persone om te sien. Behalwe dat daar 'n intra-afhanklikheid van stadia binne die lewensverloop van 'n bepaalde individu is, is daar ook 'n interafhanklikheid van die lewensiklusse.

2.3.2 Psigososiale ontwikkelingstadiums

Volgens Erikson (1963) word elke stadium gekenmerk deur 'n psigososiale krisis of ontwikkelingstaak, wat opgelos moet word. Hierdie krisis moet nie negatief verstaan word as 'n katastrofe nie, maar dit is 'n ontwikkelingsbegrip. Dit sinspeel op 'n kritieke periode waartydens 'n definitiewe keuse, of groei in 'n bepaalde rigting, onafwendbaar is. Erikson (1984) stel dit dat "... we claim only that psychosocial development proceeds by critical steps — critical being a characteristic of turning point or moments of decision between progress and regression, integration and retardation" (p 243).

Elke psigososiale krisis word deur Erikson beskryf in terme van die positiewe of negatiewe uitkoms van elke stadium. Die krisis kan op 'n kontinue lyn met die positiewe ego-kwaliteit aan die een uiteinde en die negatiewe kwaliteit aan die ander ekstreme punt voorgestel word. In Tabel 1 word die verskillende psigososiale stadia saam met Freud se psigoseksuele

stadiums gegee. Die ego-sintese wat ontwikkel as die psigososiale krisis op 'n konstruktiewe wyse opgelos is, word ook in Tabel 1 aangegee.

Tabel 1

Erikson se Psigososiale Ontwikkelingstadia

Ouderdom	Psigososiale krisis	Ego-sintese	Psigoseksuele stadia
0 - 1 jaar	Basiese vertrouwe vs. wantroue	Hoop	Orale fase
2 - 3 jaar	Outonomie vs. skaamte-twyfel	Wil	Anale fase
4 - 5 jaar	Inisiatief vs. skuld (gevoel)	Doelgerig	Falliese fase
6 - 12 jaar	Arbeidsaamheid vs. minderwaardig	Bekwaamheid	Latente fase
13 - 19 jaar	Ego-identiteit vs. identiteitsverwarring	Betroubaarheid	Genitale fase
20 - 24 jaar	Intimiteit vs. isolasie	Liefde (Vroeë volwassenheid)	
25 - 64 jaar	Generatiewe vs. stagnasie	Sorgsaamheid (Middelvolwassenheid)	
65 +	Ego-integriteit vs. wanhoop	Wysheid (Laat volwassenheid)	

Hierdie psigososiale krisisse moet deur ontwikkelende individu op relatief konstruktiewe wyses opgelos word. Die oplos van 'n spesifieke ontwikkelingstaak word reeds in voorafgaande stadia voorberei. 'n Bepaalde krisis word ook nie op 'n absolute of afdoende wyse opgelos nie, maar dit word verder uitgewerk in daaropvolgende stadiums. Die stadiums is dus baie nou by mekaar ingeskakel en afhanklik van mekaar. 'n Goeie voorbeeld is die ontwikkeling van 'n persoonlike identiteit of ego-identiteitsontwikkeling tydens die adolessente jare. Volgens Erikson (1959) word die grondslag van identiteitsontwikkeling reeds gedurende die eerste stadium (basiese vertrouwe teenoor wantroue) gelê. Die konstruktiewe oplos van die identiteitskrisis is ook bepalend vir positiewe siekundige ontwikkeling gedurende die volwasse jare. Dit is ook waar dat die individu in later jare

weer met identiteitskwessies besig kan raak. Alhoewel 'n krisis nie op 'n absolute positiewe of negatiewe wyse opgelos kan word nie, is dit wel, volgens Erikson (1963), belangrik dat die oorwig in die rigting van 'n positiewe uitkoms moet wees.

Die konstruktiewe oplos van 'n bepaalde ontwikkelingstaak het die uitwerking dat die ego versterk word. Dit stel die ontwikkelende persoon in staat om opvolgende ontwikkelingskrisisse meer suksesvol te hanteer. Daar is dus 'n kumulatiewe effek. Dit is ook natuurlik moontlik dat die ontwikkelingsproses negatief kan verloop. Wanneer 'n krisis op 'n destruktiewe wyse aangespreek word, of die krisis oly voortbestaan en dit word nie in 'n groot mate afgehandel nie, word die ego verswak en is dit moeiliker vir die individu om latere ontwikkelingstake goed te hanteer. Tydens elke stadium is die moontlikheid daar om 'n ego-sintese [Erikson (1964) gebruik die term "virtue"] te ontwikkel: dit wil sê as positiewe ontwikkelinge tydens die relevante psigososiale fase plaasgevind het. Erikson konseptualiseer 'n ego-sintese ("ego strength") as 'n inherente en aktiewe kwaliteit of krag wat tydens elke fase ontwikkel.

'n Kort beskrywing van die agt psigososiale stadia word vervolgens aangebied om aan te dui hoe ego-ontwikkeling oor die lewensverloop plaasvind. Daar sal, waar toepaslik, aandag geskenk word aan die interafhanklikheid tussen die vyfde stadium waarin 'n persoonlike identiteit gevorm word en die ander psigososiale stadia.

2.3.2.1 Basiese vertroue teenoor wantroue

Die eerste stadium van psigososiale ontwikkeling strek basies oor die eerste lewensjaar. Die baba is gedurende hierdie tydperk algeheel afhanklik van die ouers vir oorlewing, beskerming en versorging. Die manier waarop daar in die basiese behoeftes van die baba voorsien word, is vir Erikson (1963) van die grootste belang. Dit is belangrik dat die moeder of versorger op 'n sensitiewe en konsekwente wyse teenoor die baba optree. Dit is ook van groot belang dat die moeder, of die een wat na die baba omsien, met selfvertroue die taak sal aanpak. Die kwaliteit van hierdie verhouding tussen moeder of versorger en kind is dus 'n bepalende faktor. Wanneer daar op 'n positiewe manier na die kind omgesien word, ontwikkel hy nie net 'n basiese vertroue in die versorger nie, maar ook in die wêreld in die algemeen. Hierdie basiese vertroue word fundamenteel ingebed in die persoonlikheidsstruktuur van die ontwikkelende kind.

'n Basiese vertroue in die moeder of versorger bring ook terselfdertyd mee dat die baba leer om homself te vertrou. Hierdie innerlike sekerheid en self-vertroue lê ook die grondslag vir die ontwikkeling van ego-identiteit in 'n latere stadium. Erikson (1963) skryf soos volg hieroor:

The infant's first social achievement, then, is his willingness to let the mother out of sight without undue anxiety or rage, because she has become an inner certainty as well as an outer predictability. Such consistency, continuity, and sameness of experience provide a rudimentary sense of ego identity ... (p 247)

Soos reeds gestel, word die psigososiale krisis nie op 'n absolute manier opgelos nie. Dit is volgens Erikson belangrik om ook 'n gunstige mate van wantroue te ontwikkel, aangesien die individu met mense in sy lewe te doen sal kry wat nie vertrou kan word nie. 'n Mate van wantroue beskerm dus die persoon teen 'n potensieel vyandige wêreld.

Die ego-kwaliteit van hoop is die produk van 'n konstruktiewe oplos van die ontwikkelingskrisis in hierdie fase. Hoop word beskryf as 'n blywende vertroue in die bereikbaarheid van persoonlike wense, ten spyte van donker impulse wat hierdie vertroue kan ondermyn.

2.3.2.2 Outonomie teenoor skaamte-twyfel

Waar daar 'n algehele afhanklikheid gedurende 'n groot deel van die eerste fase was, het die kleuter nou liggaamlik en geestelik sodanig ontwikkel dat daar 'n behoefte bestaan om al hoe meer selfstandig op te tree en take self te verrig. Vanaf die einde van die eerste stadium tot min of meer aan die einde van die derde jaar ontwikkel die kleuter baie vaardighede (byvoorbeeld motoriese- en taalvaardighede) en word die wêreld ontdek. Dit is ook so dat dit die kleuter onvermydelik in botsing bring met haar of sy ouers. Die oordeelkundige hantering van konflik en kontrolesituasies, deur die ouers, is van groot sielkundige belang vir die kind. Die kleuter ontwikkel outonomie en self-kontrole, en die trots wat daarmee saamgaan, wanneer hy voldoende ruimte toegelaat word om keuses (in 'n beperkte mate) te maak. Dit gebeur egter dikwels dat die ouers op 'n ferm en kragtige manier die outonomie van die kleuter aan bande moet lê. Oormatige ferm optrede, asook oorbeskerming, bring mee dat die gunstige ontwikkeling van selfstandigheid ondermyn word en dat die kleuter oormatige twyfel en skaamte ervaar.

Wanneer 'n groter mate van outonomie ontwikkel, in teenstelling met self-twyfel en skaamte, word die ego versterk. Die ego-sintese van die wil ontwikkel gedurende hierdie periode. Erikson (1964) beskryf die wil as "the unbroken determination to exercise free choice as well as self-restraint, in spite of the unavoidable experience of shame and doubt in infancy" (p 119).

2.3.2.3 Inisiatief teenoor skuldgevoel

Die derde psigososiale stadium strek min of meer vanaf die vierde jaar tot wanneer die kind begin skoolgaan. Op hierdie stadium het voorskoolse kinders al in 'n hoë mate fisieke, intellektuele en sosiale vaardighede ontwikkel en is hul in staat om op 'n geïntegreerde manier op te tree. Gedurende hierdie fase het die kleuter ook 'n ryk fantasiewêreld en word allerlei idees, planne en speletjies geïnisieer. Dit is vir Erikson (1963) belangrik dat kleuters genoeg ruimte en aanmoediging kry om hulself uit te lewe, veral deur middel van speelaktiwiteite. Hjelle en Ziegler (1981) beklemtoon dat kleuters op hierdie stadium van hul lewens met sosiale- en beroepsrolle eksperimenteer en dat 'n sin vir identiteit daardeur verkry word. Indien die voorskoolse kind genoegsaam geleentheid kry om haar of sy verbeelding te gebruik en om op selfgerigte wyses op te tree, dan sal daar 'n gunstige mate van inisiatief ontwikkel.

Gedurende hierdie tydperk toets die kind sy ouers om die perke vas te stel van wat hy mag doen en wat nie. Konflik oor allerhande aangeleenthede, ook onder andere oor seksuele sake, kom tussen die generasies voor. Onvanpaste optrede van die ouers kan veroorsaak dat sterk skuldgevoelens die persoonlikheid van die groeiende kind domineer. So 'n kind sal 'n gebrek aan inisiatief openbaar en sal binne die nou grense beweeg wat deur ander gestel is (Hergenhahn, 1984).

Die konstruktiewe oplos van die derde psigososiale krisis bring mee dat die ego versterk word: die ego-sintese van doelgerigtheid ontwikkel. Erikson (1964) beskryf doelgerigtheid as "the courage to envisage and pursue valued goals uninhibited by the defeat of infantile fantasies, by guilt and by the foiling fear of punishment". Die ego-sintese van doelgerigtheid stel die voorskoolse kind in staat om, in teenstelling met die ego-sinteses van hoop en outonomie, hul planne en doelstellings met vasberadenheid te voer.

2.3.2.4 Arbeidsaamheid teenoor minderwaardigheid

Hierdie stadium van ontwikkeling neem basies 'n aanvang wanneer die kind in 'n Westerse kultuuroopset begin om skool by te woon of wanneer begin word om die kind in te lei in die tegnologiese wêreld van die bepaalde kultuur (Hjelle & Ziegler, 1981). Dit strek min of meer vanaf ses- of sewejarige ouderdom tot aan die begin van puberteit.

Die skool is 'n belangrike inrigting in die lewe van die kind. Dit is hier waar sy of hy voorberei word vir die wêreld van werk en waar vaardighede aangeleer word vir produktiewe situasies. Die oorfloedige energie, verbeelding en fantasiewêreld van die kind moet gekanaliseer word in die rigting van die hantering van take en projekte in die formele situasie. Wanneer die kind simpatieke ondersteuning en leiding van betekenisvolle persone soos byvoorbeeld onderwysers en ouers geniet en sukses ervaar in die oplos van take in die skool en by die huis, ontwikkel die kind arbeidsaamheid. Erikson (1968) beklemtoon dat kinders op hierdie stadium van hul lewens baie gretig is om te leer en om te presteer. Hjelle en Ziegler (1981) argumenteer dat die kind tydens hierdie fase sy identiteit verkry van "I am what I learn" (p 124).

Wanneer die skoolgaande kind dikwels mislukking ervaar of aanhoudend deur betekenisvolle persone laat verstaan word dat hy nie die mas opkom nie, dan is die moontlikheid groot dat sterk minderwaardigheidsgevoelens belewe sal word. 'n Sterk minderwaardigheidshouding verswak die ego en werk inhiberend in op die aanpassing van die jongeling in velerlei situasies.

Volgens Erikson (1964) is bekwaamheid die ego-sintese wat ontwikkel tydens die konstruktiewe oplos van die psigososiale krisis van hierdie stadium. Erikson definieer bekwaamheid as die vrye en volgehoue aanwending van vaardigheid en intelligensie om take te voltooi, sonder dat infantiele minderwaardigheid die kind van stryk bring.

2.3.2.5 Ego-identiteit teenoor identiteitsverwarring

Die vyfde psigososiale stadium strek vanaf die begin van puberteit tot aan die einde van die adolessente jare. In terme van jare strek die fase min of meer vanaf twaalf tot twintig jarige ouderdom. Gedurende hierdie oorgangsperiode tussen die kinderjare en volwassenheid moet die jeugdige 'n persoonlike identiteit vorm. Die adolessent bevind hom in 'n posisie waar dit onafwendbaar is dat sekere keuses gemaak moet word. Die kies van 'n beroep of loopbaan is een van rigtinggewende besluite wat geneem moet word. Die adolessent moet

vir homself duidelikheid kry oor wie en wat hy wil wees. Die positiewe uiteinde van hierdie stadium is die ontwikkeling van ego-identiteit. Aan die negatiewe kant, kan die adolessent aan die einde van die periode nog steeds verward wees oor waarheen hy met sy lewe wil gaan. Erikson (1963) gebruik die term identiteitsdiffusie om die stand van sake te beskryf. Die ego-sintese wat ontwikkel wanneer die psigososiale krisis op 'n konstruktiewe manier opgelos word, is betroubaarheid. Die adolessente stadium is vir Erikson van groot belang, aangesien ego-identiteitsvorming in 'n belangrike sin 'n voorvereiste is vir gunstige sielkundige groei gedurende die volwassensjare.

Omdat die onderhawige studie handel oor die identiteitsontwikkeling van universiteitsstudente, word die tema en begrip "identiteitsvorming" meer volledig in afdeling 2.4 bespreek.

2.3.2.6 Intimiteit teenoor isolasie

Die sesde psigososiale stadium, volgens Erikson (1963), strek oor die periode van vroeë volwassenheid. Daar is verskil van mening onder verskillende outeurs oor hoe lank hierdie fase duur. Skrywers soos Hergenhahn (1984), Phares (1984) en Hjelle en Ziegler (1981) meen dat hierdie stadium min of meer vanaf 20 tot 24jarige ouderdom strek. Ander outeurs soos Hall, Lindzey, Loehlin en Manosevitz (1985) is egter van mening dat die stadium tot aan die einde van die twintigerjare strek.

Die jong volwasse persoon wat die ontwikkelingsstake van die vorige stadium konstruktief opgelos het en 'n persoonlike identiteit gevorm het, is gretig om betrokke te raak by ander mense se lewens. Jong volwassenes, wat weet wie hulle is en waarheen hul op pad is, stel daarin belang om hulself (hul identiteit) te deel met persone van hul eie en van die teenoorgestelde geslag. Hulle stel belang om met vriende, familie en kollegas noue kontak te maak. Erikson (1963) skryf soos volg hieroor:

... the young adult, emerging from the search for and the insistence on identity, is eager and willing to fuse his identity with that of others. He is ready for intimacy, that is, the capacity to commit himself to concrete affiliations and partnerships and to develop the ethical strength to abide by such commitments, even though they may call for significant sacrifices and compromises.
(p 263)

Dit is ook in hierdie tyd dat die potensiaal daar is om ware seksuele intimiteit te bereik. Voor hierdie tydperk is die diepste bedoeling met seksuele bedrywighede, volgens Erikson (1964), om 'n geslagsidentiteit te vestig.

Die positiewe uitkoms van hierdie stadium is intimiteit. Aan die negatiewe kant bestaan die gevaar dat individu in die vroeë volwasse jare hul van noue kontak met ander mense afsluit. Dit gebeur veral wanneer daar nie 'n duidelike identiteit uitgekristaliseer het nie. Sulke persone se interpersoonlike verhoudings is oppervlakkig en dikwels van korte duur. Die negatiewe moontlikheid is isolasie. Erikson (1964) beskryf die ego-sintese wat met die suksesvolle afloop van die stadium ontwikkel as liefde. Hieronder verstaan Erikson die wedersydse toewyding en lojaliteit aan mekaar, ten spyte van die onafwendbare antagonismes en verskille wat tussen mense voorkom as gevolg van verskille in persoonlikheid, agtergrond en ervaring. Erikson is oortuig dat die liefde op hierdie stadium van 'n persoon se lewe 'n kwaliteit verkry wat nie gedurende die voorafgaande jare moontlik was nie.

2.3.2.7 Generatieweiteit teenoor stagnasie

Gedurende die middelvolwasse jare (om en by vanaf die middel twintigerjare tot 65 jaar oud) ontwikkel daar 'n sterk behoefte om leiding te gee aan die jonger en opkomende geslagte. Volgens Erikson (1963) word hierdie natuurlike behoefte om te onderrig en op te voed net by die mens aangetref. Volwassenes, gedurende hierdie stadium, wil hulle wysheid, ervaring, produkte en kennis met die jonger geslag deel. Dit is die tyd wanneer ouers besig is om hul kinders en kleinkinders op te voed. Kinderlose volwassenes kan ook aan hierdie behoefte uiting gee deur op velerlei wyses bydraes te maak aan die jonger geslagte. Erikson (1963) noem hierdie positiewe kapasiteit wat ontwikkel, "generatieweiteit". Mense wat hierdie potensiaal in 'n hoë mate realiseer, ontwikkel die ego-sintese van sorgsaamheid. Wat hier van belang is, is dat die volwasse persoon deur sy betrokkenheid by die jonger geslagte ervaar dat hy benodig word en 'n waardevolle bydrae lewer. Dit bring mee dat die self oorskry word en dat persoonlikheidsontwikkeling plaasvind.

Die negatiewe keerkant van die sewende psigososiale stadium is stagnasie. Persone wat nie generatieweiteit in 'n hoë mate ontwikkel nie, raak vasgevang in hulle eie probleme en behoeftes en interpersoonlike verarming tree langsaamhand in.

2.3.2.8 Ego-integriteit teenoor wanhoop

Die finale stadium van psigososiale ontwikkeling neem 'n aanvang vanaf 65 jarige ouderdom tot aan die einde van die persoon se lewe. Gedurende die laatvolwasse jare word daar terug gekyk oor die lewensverloop van die individu. Indien die persoon sy lewe ervaar as sinvol en waardig, ten spyte van mislukkings en foute wat soms begaan is, ervaar hy ego-integriteit. Erikson (1963) beskryf ego-integriteit soos volg:

Only in him who in some way has taken care of things and people and who has adapted himself to the triumphs and disappointments adherent to being, the originator of others or the generator of products and ideas — only in him, may gradually ripen the fruit of these seven stages — I know no better word for it than ego integrity. (p 268)

Sulke mense ervaar 'n hoë mate van bestaansvervulling en vrees nie die dood nie. Hulle besef dat daar baie verskillende maniere is om die lewe te hanteer, maar hulle is gelukkig en tevrede met die lewenstyl wat hulle ontwikkel het. Ego-integriteit is in 'n sekere sin die produk van die keuses en dade van die persoon deur sy hele lewe.

Die bejaarde persoon wat sy lewe as geheel as betekenisloos en in 'n hoë mate as 'n mislukking ervaar, beleef wanhoop. Daar is nie op hierdie stadium van sy lewe 'n kans om die foute en mislukkings van die verlede reg te stel, of om 'n alternatiewe lewenstyl te ontwikkel nie. Volgens Hjelle en Ziegler (1981) beleef sulke bejaardes dikwels 'n vrees vir die dood, 'n gevoel van onomkeerbare mislukking en 'n preokkupasie met wat kon gewees het.

Die ego-sintese van wysheid ontwikkel wanneer die oorwig in die rigting van ego-integriteit lê. Die teenoorstaande hiervan is gevoelens van wanhoop. Erikson (1964) konseptualiseer wysheid as "detached concern with life itself, in face of death itself" (p 133). Ten spyte van lewenskragte wat afneem is die bejaarde persoon dikwels 'n toonbeeld van uitnemendheid en iemand wat in 'n hoë mate 'n volledige ryp mens is.

Dit is uit bogenoemde beskrywing van die psigososiale teorie duidelik dat Erikson se konseptualisering van die ego redelik verskil van Sigmund Freud se siening en dat daar groot ooreenstemming is met die ander denkers binne die psigoanalitiese ego-sielkunde denkrigting. Die belangrikste aspekte van Erikson se siening van die ego word vervolgens bespreek.

2.3.3 Erikson se konseptualisering van die ego

Erik Erikson aanvaar Freud se onderskeiding van die id, ego en superego as die drie sisteme in terme waarvan die funksionering van persoonlikheid beskryf en verklaar kan word. Erikson het in sy werk egter gefokus op die ego en nie soseer op die ander twee sisteme nie. Hall *et al.* (1985) is van mening dat Erikson nuwe insigte na vore bring met sy psigososiale teorie en 'n bydrae maak tot die ontwikkeling van 'n teorie van die ego.

Verskeie skrywers, onder andere Hall *et al.* (1985), Hjelle en Ziegler (1981) en Hergenhahn (1984), stem saam dat Erikson die ego beskou as 'n outonome struktuur wat van geboorte af sy eie aard en ontwikkelingsgang het. Hier is dus ooreenstemming met die opvattinge van Heinz Hartmann, Robert White en andere. Volgens Erikson (1963) se epigenetiese ontwikkelingsbeginsel is die grondliggende aard van die ontwikkeling van die ego geneties vasgelê en die stadia van ontplooiing onveranderlik.

Erikson (1963) is dit wel met Freud eens dat die aard van die ego tot 'n mate deur aangebore en instinktiwe kragte (die id) bepaal word. Dit is 'n belangrike funksie van die ego om toe te sien dat die instinktiwe behoeftes van die id bevredig word, terwyl morele- en werklikheidseise in ag geneem word. Erikson (aangehaal in Ryckman, 1989) is egter van mening dat die ego in 'n groot mate op nie-defensiewe wyses funksioneer en die persoon in staat stel om konstruktiewe aanpassings te maak ten opsigte van uitdagings van die wêreld. Erikson wil dus verder gaan as die defensiewe ego. Hy het ook vir Anna Freud, sy leermeesteres, in hierdie verband gekritiseer, soos blyk uit die volgende aanhaling van Roazen (1976):

Erikson respects Anna Freud's *The Ego and the Mechanisms of Defense* for having conclusively organized the nature of the defensive ego. The problem for Erikson was that Anna Freud had described the ego's functions in terms of warding off quantities of drives, whereas Erikson wanted to go further and extend his reach beyond mere defensiveness to adaptation. (p 22)

Hall *et al.* (1985) beklemtoon saam met die adaptiewe funksies die kreatiewe aard van Erikson se ego. Die ego beskik oor 'n innerlike krag en elasticiteit wat die individu in staat stel om uitdagings en probleme, beide innerlik en uit die omgewing, op 'n konstruktiewe en kreatiewe manier te kan hanteer. Erikson wys ook op die belangrike ego-funksies van organisasie en sintese. Uit bogenoemde beskrywing is dit duidelik dat die ego 'n kragtige

agent in persoonlikheidsfunksionering is en dat Erikson se persoonsbeeld baie meer optimisties en positief is as dié van Freud.

Wat egter vir Erikson van kardinale belang is by die ontwikkeling van die ego, is die sosiale werklikheid. Erikson se hele beskouing fokus op die vraagstuk hoe die ego deur die strukture en organisasie van die sosiale werklikheid beïnvloed word. Die konsep "sosiale werklikheid" sluit in sosio-kulturele, sosio-historiese, sosio-ekonomiese en sosio-politieke omstandighede. Erikson (aangehaal in Hjelle & Ziegler, 1981) het deur sy navorsing in verskillende kultuursituasies tot die gevolgtrekking gekom dat die ego se ontwikkeling onlosmaaklik verband hou met die aard van sosiale instellings en heersende waardestelsels.

Die huidige studie is onder meer 'n poging om meer lig te werp op die invloed van bepaalde sosio-kulturele en historiese omstandighede op die ego-identiteitsontwikkeling van 'n groep swart universiteitstudente in die resente Suider Afrikaanse situasie. Dit is belangrik om ego-identiteitsontwikkeling te verstaan as 'n psigososiale konstruk.

Die konstruk "ego-identiteit" word vervolgens van nader beskou.

2.4 DIE KONSTRUK: EGO-IDENTITEIT

Erikson se kliniese werk met oorlogsveterane van die Tweede Wêreldoorlog was die aanloop tot die ontwikkeling van die konstruk van ego-identiteit. Erikson (1963) het die konstruk "ego-identiteit" vir die eerste keer gebruik om sy waarnemings te beskryf. Hy het gesien dat daar 'n basiese verlies aan kontinuïteit en integrasie in die persoonlike lewens van die veterane plaasgevind het. Daar was 'n baie groter wisselvalligheid in die selfervarings van hierdie individue. Hy het hierdie vorm van disintegrasie beskryf as 'n verlies aan identiteit. Bogenoemde insigte het 'n groter bewustheid by Erikson gekweek vir die voorkoms van hierdie gedragsverskynsels by nie-patologiese populasies.

Gebaseer op Erikson se psigoterapeutiese werk met adolessente, het hy hoe langer hoe meer oortuig begin word van die sinvolheid en belangrikheid van die probleem van ego-identiteitsontwikkeling in die lewe van adolessente en volwassenes. Erikson (1959) vind dit nie raadsaam en moontlik om 'n duidelik omlynde definisie van ego-identiteit te gee nie. Hy verkies om die komplekse gedragsverskynsel te belig deur dit van verskillende hoeke te benader. 'n Aanhaling van Erikson (1959) in hierdie verband is veelseggend:

I can attempt to make the subject matter of identity more explicit only by approaching it from a variety of angles — ... and by letting the term identity speak for itself in a number of connotations. At one time, then, it will appear to refer to a conscious sense of individual identity; at another to an unconscious striving for a continuity of personal character; at a third, as a criterion for the silent doings of **ego synthesis**; and finally, as a maintenance of an inner solidarity with a group's ideals and identity. (p 102)

Dit is uit bogenoemde aanhaling duidelik dat die ontwikkeling van 'n persoonlike identiteit gemanifesteer word op verskillende vlakke van bewussyn. Volgens Erikson (1959), ervaar die adolessent 'n groeiende sin vir eie identiteit op 'n voorbewustelike vlak as 'n gevoel van tuiswees in sy eie liggaam en situasie. Daarteenoor ervaar die identiteitsverwarde individu juis 'n rusteloosheid en rigtingloosheid. Die identiteitsvolwasse persoon weet ook op 'n bewustelike vlak waarheen hy met sy lewe wil gaan en hierdie ideale word nagestreef. Erikson (1959) kom tot die gevolgtrekking dat so 'n beleving van identiteit nie op 'n afdoende wyse bereik en volgehou word nie. Dit voel vir die adolessent soms asof hy dit verloor het en dit weer moet herwin. Soos die individu egter sielkundig groei, ontwikkel daar teen laat-adolessensie meer ekonomiese metodes om 'n persoonlike identiteit te versterk en vol te hou.

Die integrerende werking van die ego is 'n belangrike faktor in die ontwikkeling van 'n persoonlike identiteit. Erikson (aangehaal in Bosma, 1985) sien psigososiale ontwikkeling as die resultaat van die interaksie van drie prosesse: naamlik, die ryping van ingebore potensiaal, die invloed van die sosiale omgewing en die sintetiserende werking van die ego. Dwarsdeur die individu se kinderjare word ego-sinteses gevorm. Hierdie ego-sinteses word telkens in veranderende omstandighede aan nuwe eise onderwerp en herintegrasies word uitgevoer. Tydens die adolessente jare ondervind die ontwikkelende individu drastiese liggaamlike en geestelike veranderinge. Gedurende hierdie fase is die taak aan die adolessent opgelê om nuwe ego-sinteses te vorm. Hierdie ego-sinteses is gebaseer op die ervarings van die kinderjare, maar word gestruktureer deur die sosiale werklikheid waarin die jeugdige hom bevind. Die ego-sinteses wat gedurende hierdie stadium uitgevoer word, is van groot belang vir die sielkundige welsyn van die persoon gedurende die volwasse jare. Die konstruktiewe hantering van ontwikkelingsake van die volwasse jare berus in 'n groot mate

op die persoonlikheidsintegrasie, meer spesifiek: identiteitsvorming, van die adolessente stadium. Die ego se taak is om verskeie betekenisvolle aspekte tot 'n eenheid te integreer. Erikson (1959) skryf soos volg hieroor:

From a genetic point of view, then, the process of identity formation emerges as an evolving configuration — a configuration which is gradually established by successive ego syntheses and resyntheses throughout childhood; it is a configuration gradually integrating constitutional givens, idiosyncratic libidinal needs, favored capacities, significant identifications, effective defenses, successful sublimations, and consistent roles. (p 116)

Dit is ook uit bogenoemde bespreking duidelik dat daar 'n noue ineenskakeling tussen die ontwikkelingsfases is en dat identiteitsvorming gedurende adolessensie berus op ervarings wat gedurende die kinderjare opgedoen is. Die identifikasies van die kinderjare is dus belangrike boustene van identiteitsvorming. Volgens Erikson (1959), is die konfigurasie wat met identiteitsvorming ontwikkel egter baie meer as die somtotaal van identifikasies van die kinderjare. Erikson (1959) stel dit soos volg:

The final identity, then, as fixed at the end of adolescence is superordinated to any single identification with individuals of the past: it includes all significant identifications, but it also alters them in order to make a unique and a reasonably coherent whole of them. (p 112)

En verder:

Identity formation, finally, begins where the usefulness of identification ends. It arises from the selective repudiation and mutual assimilation of childhood identifications, and their absorption in a new configuration, which in turn, is dependent on the process by which a society (often through subsocieties) identifies the young individual, recognizing him as somebody who had to become the way he is ... (p 113)

'n Belangrike aspek wat uit bogenoemde blyk is dat identiteitsvorming onlosmaaklik verbonde is aan die sosiale omgewing. Dit is, volgens Erikson (1963), ondenkbaar dat 'n persoonlike identiteit gevorm kan word sonder die erkenning en bevestiging van die keuses

en waardes van die individu deur betekenisvolle persone en instansies in sy sosiale wêreld. Erikson (1970) konseptualiseer "ego-identiteit" as 'n psigososiale konstruk: dit is beide gewortel in die individu en die kommunale kultuur. Die rolverwagtings van 'n bepaalde samelewing oefen 'n kragtige invloed uit op die adolessent se stryd om selfwording.

Erikson (1963) beklemtoon dat die keuse van 'n beroepsidentiteit een van die moeilike, maar belangrike take is wat deur die adolessent aangespreek moet word. Die adolessent word voor die taak gestel om die vaardighede en rolle wat vroeër ontwikkel is, in verband te bring met beroepsprototipes van die tyd en samelewing waarin hy hom bevind. Erikson (1963) het tot die oortuiging gekom dat die onvermoë by so baie adolessente om 'n beroepsidentiteit te vorm, grootliks die oorsaak is vir die algemene rigtingloosheid en probleemgedrag wat dikwels in hierdie tydperk voorkom.

Jongmense, gedurende die adolessente jare, bevind hulle, volgens Erikson (1963), in 'n psigososiale moratorium: 'n oorgangstydperk tussen die kinderjare en volwassenheid, tussen moraliteit wat tydens die kinderjare aangeleer is en volwasse etiese waardes, tussen 'n kinderlike siening van die lewe en 'n volwasse lewens- en wêreldsiening. Gedurende hierdie oorgangstydperk moet die adolessent duidelikheid kry oor, en homself verbind aan lewensrigtende waardes en ideale. Jane Kroger (1989) vat sy idees soos volg saam:

Erikson suggests fidelity is the essence of identity. To become faithful and committed to some ideological world view is the task of this stage; to find a cause worthy of one's vocational energies and reflecting one's basic values is the stuff of which identity crises are made. (p 27)

Hierdie eksistensiële keuses of bindinge (Bosma, 1986) is 'n belangrike aanwyser dat positiewe identiteitsvorming in 'n hoë mate plaasgevind het. Kroger (1989) meen dat optimale identiteitsvorming blyk uit toewyding aan beroepsrolle, waardes en 'n seksuele oriëntasie. Sy beklemtoon ook dat die meeste navorsers in empiriese studies oor adolessente identiteitsvorming, die afgelope aantal jare, gebruik gemaak het van die aspek van verbintenis of toewyding. In die onderhawige studie word hierdie aspek as een van die kriteria gebruik ten einde identiteit vas te stel.

Skrywers soos Bosma (1985) en Kroger (1989) kritiseer Erikson se gebrek aan duidelike formuleringe en metaforiese taalgebruik wanneer hy oor identiteitsvorming skryf. Hierdie

vaagheid gee aanleiding tot uiteenlopende definisies en benaderings. Hulle is van mening dat dit die belangrike rede is waarom daar so 'n diversiteit van metodologieë ontwikkel is om identiteitsvorming empiries mee te ondersoek. Die meeste van hierdie benaderings was nie baie suksesvol nie (Bourne, 1978a, 1978b; Graafsma & Bosma, 1982). James Marcia (1964, 1966) se metodologiese benadering is egter die afgelope 28 jaar baie wyd deur navorsers gebruik. Bosma (1985) is van mening dat 'n goeie saak uitgemaak kan word vir die inhouds- en konstruktiviteit van Marcia se identiteitstatusse in 'n Westerse kulturele omgewing. 'n Aansienlike aantal empiriese studies verskaf ook getuienis rakende die voorspellingsgeldigheid van sy identiteitstatusse in 'n Westerse kulturele opset. Die geldigheid van die vier identiteitstatusse in 'n andersoortige kulturele milieu (Afrika-situasie) moet nog behoorlik ondersoek word.

James Marcia se metodologiese benadering word vervolgens bespreek.

2.5 MARCIA SE METODOLOGIESE BYDRAE: EGO-IDENTITEITSTATUSSE

2.5.1 Inleidend: Marcia oor identiteit

Marcia se siening van identiteitsontwikkeling is gebaseer op Erikson se navorsing en teoretiese werk. Hy aanvaar dus "identiteit" as 'n psigososiale konsep binne die breë psigoanalitiese ego-sielkunde denkraamwerk.

'n Duidelike samevatting van Marcia (1980) se opvatting lui dat "identity has been called a 'sense', an 'attitude', a 'resolution', and so on. I would like to propose another way of construing identity: as a self-structure — an internal, self-constructed, dynamic organization of drives, abilities, beliefs, and individual history" (p 159). Marcia (1980) het bevind dat individue by wie die self-strukture (identiteit) duideliker ontwikkel is, 'n groter bewustheid het van hul eie individualiteit en hoe hul gedrag ooreenstem met dié van ander. Hulle het 'n duideliker idee van hul eie potensiaal en tekortkominge.

Marcia (1982) beklemtoon dat identiteitsvorming geleidelik en stapsgewys en meestal onbewustelik plaasvind. Die self-struktuur word opgebou deur die keuses en beslissings wat die individu telkens in sy daaglikse lewe maak, en wat in sy persoonlikheid 'n neerslag vorm. Elkeen van hierdie beslissings en keuses het dus identiteitsvormende implikasies: die

basis waarop hierdie keuses gemaak word, word 'n duursame kern of struktuur van persoonlikheid.

2.5.2 Identiteitstatusse

James Marcia (1964, 1966) het vier identiteitstatusse as 'n metodologiese hulpmiddel ontwikkel waarmee Erikson se teoretiese konstruk "identiteit" empiries bestudeer kan word.

Marcia (1966) was nie tevrede met die wyses waarop ondersoekers, tot op daardie stadium, Erikson se konstruk "identiteit" geoperasionaliseer en gemeet het nie. Hy argumenteer dat die meeste van hierdie navorsers nie van psigososiale kriteria gebruik gemaak het in hul pogings om die mate van identiteitsontwikkeling te bepaal nie. Marcia (1966) is van mening dat hy wel, in die benadering wat hy ontwikkel het, gebruik gemaak het van kriteria en metings wat kongruent is met Erikson se formulering van identiteitsontwikkeling as 'n psigososiale taak.

Die psigososiale kriteria wat deur Marcia gebruik word om identiteitstatus te bepaal, is eerstens, of die adolessent deur 'n krisis- of eksplorasiëperiode gegaan het waartydens hy of sy geworstel het met betekenisvolle alternatiewe, en tweedens, of die adolessent toegewy en verbind is aan duidelike doelstellings, waardes en gedragsrolle. Op grond van bogenoemde kriteria, word individue in een van vier identiteitstatuskategorieë geplaas. Die vier identiteitstatusse is:

- Identiteitsvolwassenheid ("Identity Achievement")
- Moratorium ("Moratorium")
- Premature identiteitsvorming ("Foreclosure")
- Identiteitsdiffusie ("Identity Diffusion")

Die identiteitstatusse verteenwoordig vier maniere of modes waarop die identiteitskrisis deur individue in die laat-adolessente jare aangespreek en opgelos word. Marcia se identiteitstatusse hou dus die voordeel in dat dit voorsiening maak vir vier style van handel met die identiteitskrisis in teenstelling met Erikson se eenvoudige dichotomie van identiteitsvorming versus identiteitsdiffusie. Marcia (1980) is van oordeel dat die identiteitstatusse alreeds deel van die corpus van identiteitsteorie geword het.

2.5.2.1 Grondslag vir identiteitstatusse

Marcia (1964) meen dat daar twee belangrike konsepte is wat Erikson se werk oor die laat-adolessentepriode kenmerk. Die eerste is die aanwesigheid, by baie adolessente, van 'n periode van eksplorasië: van die opweeg en deurdink van betekenisvolle alternatiewe en beslissingsmoontlikhede. Die adolessent eksperimenteer dikwels met verskillende rolle en gedragswyses. Marcia (1964) sien hierdie vorms van gedrag as die "uiterlike" gedragreferente van die sogenaamde "interne" proses van ego-sintese. Hierdie eksplorasiëperiode word deur Marcia as 'n (ontwikkelings-) krisis getipeer.

Die tweede idee wat uit Erikson se werk voortkom en wat as belangrike aanwyser van identiteitsbereiking dien, is die binding aan ideale, waardes en beroepsrolle. Met "binding" word bedoel die mate van investering van die self ten opsigte van bepaalde gedragrigtings en idees. Marcia (1982) verstaan "binding" as die volhou van 'n ingeslane weg en die ontplooiing van inisiatief in harmonie daarmee. Dit impliseer die vashou aan 'n bepaalde rigting ondanks die aanwesigheid van ander of alternatiewe moontlikhede. Hierdie rigtings kan of selfstandig gekies word, of dit kan voorgehou word deur ouers of ander betekenisvolle persone. "Binding" is vir Marcia sinoniem met Erikson se konsep van getrouheid ("fidelity"). Marcia (1982) wys daarop dat dit veral veelseggend is wat 'n individu feitlik met sy lewe doen in teenstelling met wat so 'n persoon oor sy lewe sê. In die proses van die bepaling van identiteitstatus is dit dus belangrik om eersgenoemde te probeer vasstel.

Marcia (1964) kies die betekenisvolle terreine van beroep, godsdiens en politiek in terme waarvan identiteitstatus vasgestel word. Laasgenoemde twee inhoudsgebiede of terreine word saamgegroepeer as ideologie. Volgens Marcia (1964), word hierdie terreine herhaaldelik vermeld in Erikson se teoretiese geskrifte en biografiese sketse. Dit is duidelik dat hierdie drie terreine van sentrale belang is in die lewe van die jong persoon aan die einde van die adolessente stadium. Dit word nou vir die eerste keer van die individu verwag om deur die keuse van 'n beroep 'n konstruktiewe bydrae te maak tot die oorlewing van die samelewing en die individu. Die adolessent staan ook nou aan die vooraand om verantwoordelikheid te neem vir die lewensiklus van andere. In die proses is hy voor die taak gestel om 'n sinvolle, rigtinggewende en persoonlike lewensfilosofie uit te werk.

2.5.2.2 Identiteitsvolwassenheid ("Identity Achievement")

Persone word in die identiteitsvolwassestatus geplaas wanneer dit duidelik is dat hulle wel deur 'n periode van eksplorاسie gegaan het, en dat daar definitiewe bindings aangegaan is. Bindings word gevorm na 'n periode waarin betekenisvolle alternatiewe teen mekaar opgeweeg is. Die bindinge en keuses wat identiteitsvolwasse adolessente maak is persoonlik; dit word met die volle inset van die persoon gemaak. Kroger (1989) redeneer dat dit die gewilligheid is om 'n periode van onsekerheid deur te maak ten aansien van die oplos van die identiteitskrisis, wat daaraan 'n besondere mate van sterkte verleen.

2.5.2.3 Premature identiteitsvorming ("Foreclosure")

Adolessente in hierdie statuskategorie het die aangaan van bindinge met identiteitsvolwasse individu in gemeen. Hulle het tot definitiewe keuses en bindinge geraak. Wat egter van groot belang is, is dat daar nie 'n periode van eksplorاسie blyk te wees nie. Dit wil voorkom asof adolessente wat premature identiteitsvorming ondergaan het, hulle ideale, waardes en beroepsrolle van hul ouers oorgeneem het sonder om dit persoonlik te bevraagteken en ander alternatiewe ernstig te oorweeg.

2.5.2.4 Moratorium ("Moratorium")

Daar is in Marcia se tipologie ook twee statusse waarin adolessente geplaas word wat nog nie tot duidelike keuses en bindinge gekom het nie. Moratoriumadolessente het wel nog nie tot definitiewe keuses gekom nie, maar dit is duidelik dat hulle aktief worstel met hierdie vraagstukke. Hierdie adolessente bevind hulle midde-in 'n krisis of periode van eksplorاسie; dit blyk dat hulle daarna strewe om tot definitiewe keuses te geraak. Dit blyk soms dat moratoriumindividue breë lewensrigting begin kry.

2.5.2.5 Identiteitsverwarring ("Identity Diffusion")

Adolessente wat in die identiteitsdiffusiestatus geplaas word, het nie definitiewe bindinge aangegaan nie, afgesien daarvan of hulle deur 'n periode van eksplorاسie gegaan het of nie. Wat kenmerkend van hierdie adolessente is, is dat hulle oënskynlik nie baie besorg is oor die gebrek aan lewensrigting nie. Dit lyk asof die adolessente 'n keuse uitgeoefen het vir onbetrokke-wees.

2.5.3 Kritiese kommentaar

In sy navorsing het Marcia (1964) sy identiteitstatusmodel toegepas op manlike universiteitstudente tussen die ouderdomme van 18-25 jaar. Daar is algemene

eenstemmigheid onder navorsers dat die ondersoeke met manlike proefpersone vrugbare resultate gelewer het. Die toepassing van die oorspronklike identiteitstatusmodel op vroulike adolessente het egter teenstrydige resultate opgelewer wat moeilik interpreteerbaar was. Een van die verklarings wat hiervoor aangebied word, is dat die drie inhoudsgebiede van die oorspronklike identiteitstatusonderhoud van Marcia ingestel is op die manlike geslag. Dit wil voorkom asof die drie terreine, naamlik beroep, godsdiens en politiek groter relevansie het vir manlike adolessente, terwyl terreine soos interpersoonlike verhoudings van meer betekenis is vir vroulike adolessente (Matteson, 1982). Hierdie kritiek teen die oorspronklike "Ego Identity Status Interview" van Marcia is een van die hoofredes waarom net manstudente in die onderhawige studie ingesluit is. Die tema van geslagsrelevansie in die identiteitstatusmodel sal in hoofstuk 3 weer aan die orde gestel word.

Bosma (1985) wys daarop dat Marcia se metodologiese benadering 'n tipologiese model is. Die vier identiteitstatusse is met ander woorde kwalitatief verskillende kategorieë wat verwys na vier verskillende style van die hantering van die identiteitskrisis. Bosma (1986) kritiseer die onkritiese aanname van sommige navorsers wat die identiteitstatusse gelykstel aan stadiums in 'n ontwikkelingsproses. Hy argumenteer dat die statusse nie ontwikkel is om die (identiteits-) ontwikkelingsproses self wetenskaplik te ondersoek nie. Die identiteitstatusse verwys na die uitkomst van die ontwikkelingsproses aan die einde van die adolessente periode. Die tipologiese model is 'n nuttige model om die verskille tussen individue in die identiteitstatusse empiries te bestudeer. 'n Groot aantal studies van hierdie aard is sedert 1966 onderneem. In die onderhawige studie word die identiteitstatusmodel as 'n tipologiese model gebruik om persoonlikheids- en ander verskille tussen statusse empiries te bestudeer.

Daar is in hierdie hoofstuk daarna gestrewe om die leser te oriënteer ten opsigte van die historiese en teoretiese situasie waarbinne die navorsingsprobleem verstaan moet word. Daar is eerstens 'n kort historiese inleiding aangebied. Die bespreking van die psigoanalitiese ego-sielkunde denkgang, wat daarna volg, kan verstaan word as 'n meer uitvoerige historiese oriëntering, sowel as die breë teoretiese raamwerk waarbinne Erikson se psigososiale teorie van persoonlikheidsontwikkeling en sy konstruk van identiteitsontwikkeling geplaas moet word. Laasgenoemde twee temas (Erikson se psigososiale teorie en konstruk "identiteit") is vervolgens aangebied. Die hoofstuk is afgesluit met 'n bespreking van James Marcia se metodologiese benadering, naamlik die identiteitstatusmodel.

Die huidige stand van navorsing, voortvloeiend uit Marcia en veral Erikson se teoretiese werk, word in hoofstuk 3 bespreek.

HOOFSTUK 3

LITERATUUROORSIG

Leedy (1980) skryf dat die doel van die literatuuroorsig is om die navorser te help om sy eie navorsingsprobleem met ryker kennis te benader. 'n Studie van die literatuur verwant aan sy eie navorsingsprobleem stel die navorser in staat om meer bewus te wees van die probleme en potensiaal van sy eie ondersoek. Dit help veral om die ondersoek in historiese en assosiatiewe perspektief te plaas: hoe soortgelyke navorsingsprobleme vroeër deur ander ondersoekers benader is.

In hierdie hoofstuk word daar soos volg geskryf oor die verwante navorsing: eerstens word gekyk na uiteenlopende maniere waarop Erikson se identiteitskonstruk deur ondersoekers geoperasionaliseer en gemeet is. Daarna word 'n oorsig aangebied van die resultate van empiriese studies waarin manlike proefpersone betrek is. Identiteitsontwikkeling by vroue word vervolgens in 'n afsonderlike afdeling bespreek. Dit blyk uit empiriese navorsing dat identiteitsvorming by vroue anders verloop as by manlike steekproewe. Daarna volg 'n bespreking van die tema van tussenkulturele toepassing van Westerse meetinstrumente. Hierdie belangrike aspek verdien aandag aangesien die teoretiese raamwerk en die semi-gestruktureerde onderhoud wat in die huidige ondersoek gebruik is in 'n Westerse kultuuroopset ontwikkel is en in 'n Afrika-situasie toegepas is. Die hoofstuk word afgesluit met 'n oorsig van empiriese studies in verband met die identiteitsontwikkeling van adolessente wat in Suid-Afrika onderneem is.

3.1 UITEENLOPENDE METINGS VAN ERIKSON SE IDENTITEITSKONSTRUK

Daar is reeds in die vorige hoofstuk melding gemaak van die kompleksiteit en inklusiwiteit van Erikson se identiteitskonstruk. Hierdie toedrag van sake maak dit moeilik om 'n duidelik omlynde definisie van identiteitsvorming aan te bied. Operasionalisering word hierdeur bemoeilik. 'n Bepaalde operasionalisering berus uiteindelik op 'n interpretasie van die breë konstruk van identiteit. So is Erikson se identiteitskonstruk die afgelope meer as drie dekades op uiteenlopende maniere geoperasionaliseer en gemeet. Hier volg 'n kort oorsig.

3.1.1 Bronson se ondersoek: meting van eienskappe wat volg op identiteitsverwerwing

Bronson (1959) het in sy ondersoek probeer om die konstruk geldigheid van die konsep van identiteitsvorming vas te stel. Met behulp van 'n semi-gestruktureerde onderhoud is proefpersone beoordeel op vier dimensies: 1) kontinuïteit met die verlede, 2) mate van sekerheid oor die selfkonsep, 3) temporale stabiliteit van selfbeoordeling, en 4) mate van angs. Bronson (1959) het veronderstel dat hierdie subdimensies van identiteit is. Beduidende korrelasies tussen bogenoemde veranderlikes was vir Bronson 'n aanduiding van die konstruk geldigheid van ego-identiteit.

Verskeie punte van kritiek is teen Bronson se benadering uitgespreek. Bourne (1978a) wys daarop dat hierdie subdimensies op 'n arbitrêre wyse gekies is en dat die reikwydte daarvan te beperk is om die breë konsep van Erikson te omvat. Vrae word ook gestel oor die toepaslikheid van die insluiting van vlak van interne spanning/angstigtheid, as een van die subdimensies in die studie. Bourne (1978a) argumenteer verder dat selfs hoë korrelasies tussen die eerste drie subdimensies (mate van angs, uitgesluit) nie beskou kan word as 'n validering van die konstruk "ego-identiteit" nie, tensy aangetoon kan word dat korrelasies met nie-identiteitsdimensies nie voorgekom het nie. Konstruk geldigheid berus op diskriminantvaliditeit en konvergente validiteit. Marcia (1966) se beswaar is dat, in 'n studie soos hierdie, nie direk van psigososiale kriteria gebruik gemaak is om die mate van identiteitsontwikkeling te meet nie. Daar is eerder gebruik gemaak van selfbeoordelings in terme van eienskappe wat volg wanneer identiteitsontwikkeling in 'n hoë mate plaasgevind het.

3.1.2 Studies waarin van selfbeskrywende Q-sorteerprosedures gebruik gemaak is

Block (1961) het in sy ondersoek van die aanname uitgegaan dat rolveranderlikheid 'n belangrike komponent is van ego-identiteit. Rolveranderlikheid (of stabiliteit) is gemeet deurdat toetslinge 20 selfbeskrywende trekke moes sorteer in verhouding tot agt verskillende interpersoonlike verhoudings (byvoorbeeld ouer, werkgewer, vriend) en daarna is die interkorrelasies tussen die agt sorterings vasgestel. Hierdie indeks is gekorreleer met die psigoneurotisme skaal van die "California Psychological Inventory". Block (1961) het verwag dat 'n kurviliniêre verband tussen die twee veranderlikes gevind sou word. Dit beteken dat individue met uitsonderlike hoë (en by implikasie rigied en verengend) en uitsonderlike lae tellings op die indeks van rolstabiliteit verband sou hou met die meting van

wanaanpassing. Block het 'n negatiewe liniêre verband gevind. 'n Groter mate van rolstabiliteit het saam gevarieer met laer neurotisme ($r = -0,52$, $p < 0,001$, $N = 41$). Block spekuleer dat sy steekproef te klein en homogeen kon wees en dat daar dus nie genoeg proefpersone was wat werklik as rolrigied beskryf kon word nie.

Heilbrun (1964), wat in sy ondersoek van Block se sorteringsprosedure gebruik gemaak het, het die verband probeer vasstel tussen rolstabiliteit en manlikheid-vroulikheid onder universiteitstudente van albei geslagte. Manlikheid is met behulp van 'n stel items van die "Adjective Check List" gemeet. Heilbrun (1964) het bevind dat manlike toetslinge wat hoog gemeet het op manlikheid, ook beduidend hoër was in rolstabiliteit as diegene wat laer was op manlikheid. Die uitslae vir vroulike toetslinge was meer kompleks. Diegene wat laag en hoog gemeet het op die indeks van vroulikheid, het beduidend hoër getoets op rolstabiliteit as die middelgroep. Heilbrun (1964) het gespekuleer dat meisies wat in pas leef met die tradisionele vroulike geslagsrol (byvoorbeeld, toekomstige huweliksmaat en moeder) of wat 'n meer moderne, manlike-tipe lewenstyl (byvoorbeeld, beroepsvrou) wil verwesenlik, meer selfvertroue en dus groter rolstabiliteit sal openbaar as meisies wat ambivalent is ten opsigte van die twee uiteenlopende alternatiewe.

Gruen (1960) het gebruik gemaak van diskrepansietellings tussen ware self en ideale self Q-sorterings om ego-identiteit te operasionaliseer. Hy het van die aanname uitgegaan dat stabiele identiteitsontwikkeling sal saamval met 'n afname in die verskille tussen geïdealiseerde en realistiese eienskappe wat 'n subjek aan homself toeskryf. Dieselfde vals persoonlikheidskets is aan die proefpersone voorgehou en aan elkeen is gevra of dit 'n akkurate beskrywing van homself is. 'n Beduidende positiewe verband ($r = 0,45$, $p < 0,01$, $N = 45$) is gevind tussen ware-ideale self diskrepansies en geneigdheid om die vals persoonlikheidskets te aanvaar. Gruen (1960) het tot die gevolgtrekking gekom dat 'n redelike groot diskrepansie tussen ware self en ideale self beoordelings, en 'n gewilligheid om 'n eksterne definisie van homself te aanvaar, albei fasette is van 'n swak ontwikkelde sin vir identiteit.

Hauser (1971, 1972) het 'n vergelykende studie gedoen waarin identiteitsvorming tussen swart en wit hoërskoolseuns oor 'n drie jaar tydperk met mekaar vergelyk is. 'n Klein steekproef ($N = 22$) is in die ondersoek gebruik. Elke subjek is gevra om selfbeskrywende stellings ten opsigte van agt verskillende aspekte van die selfkonsep (byvoorbeeld, "how I am now", "how I would be if I were a perfect son to my mother", "how I will be in ten

years") te sorteer. Interkorrelasies tussen sorterings **binne** 'n bepaalde jaar is gedefinieer as "strukturele integrasie" van identiteit, terwyl interkorrelasies tussen twee sorterings van dieselfde soort tussen opeenvolgende jare bestempel word as "temporale stabiliteit" van identiteit. Hauser (1972) het betekenisvolle verskille tussen die twee rassegroepe op beide veranderlikes gevind. Die swart skoolseuns het, in vergelyking met die wit groep, beduidend hoër en onveranderlike intrajaar korrelasies vertoon (strukturele integrasie). Daarbenewens het die swart adolessente ook hoër en meer onveranderlike interjaar korrelasies behaal. Hauser (1972) het die swart hoërskoolseuns se neiging om minder variasie tussen sorterings (binne en tussen jare) te vertoon, as premature identiteitsvorming ("identity foreclosure") geïnterpreteer. Volgens Hauser (1972) het die wit adolessente 'n patroon van progressiewe identiteitsvorming geopenbaar. Bourne (1978a) is van oordeel dat ander interpretasies van die gegewens ook moontlik is en dat die klein steekproef veralgemening beperk.

Evaluasie: Ernstige kritiek word geopper teen die kapasiteit van Q-sortering en rolstabiliteitsprosedures om die breë konstruk "identiteit" te meet. Die vraag kan gevra word of wisselvalligheid ten opsigte van verskillende sorterings dui op verwarring en konflik op die terrein van interpersoonlike rolle? Aan die ander kant, is Bourne (1978a) van mening dat ooreenstemming tussen sorterings nie noodwendig geïnterpreteer kan word as 'n aanduiding van rolstabiliteit nie, nog minder identiteitsvorming. Dit kan moontlik 'n aanduiding wees van 'n oppervlakkige omgaan met die sorteringstaak waarin daar nie deeglik nagedink word oor verskille in selfverwagings soos wat dit in verskillende interpersoonlike situasies na vore kom nie. Wanneer proefpersone by herhaling dieselfde selfbeskrywende stellings moet sorteer, kan dit gebeur dat vroeëre rangskikkings onthou word en dat die toevallige foutelement sodoende verminder met elke sortering. Die afleiding dat hoër korrelasies tussen sorterings dui op 'n toename in intrapersoonlike rolstabiliteit, en by implikasie identiteitsvorming, word dus ondergrawe. Bourne (1978a) beveel aan dat dit miskien meer wenslik is vir navorsers wat van Q-sorterings- en rolstabiliteitsprosedures gebruik maak, om te praat van selfbeeldkonstantheid eerder as van identiteitsvorming.

3.1.3 Studies waarin vraelyste gebruik is

Rasmussen (1964) het 'n vraelys ontwikkel waarmee hy ego-identiteit wou meet. Hierdie meetinstrument, die "Ego Identity Scale" (EIS), bevat subskale wat ontwerp is om die mate waarin die psigososiale stadia, tot en met die vyfde stadium (identiteit teenoor roldiffusie), opgelos is, te meet. Hier is dus sprake van 'n genetiese benadering tot die

identiteitsprobleem. Rasmussen (1964) het bevind dat vlootrekrute, wat goed aangepas het in hul opleiding, hoër tellings behaal het op die EIS as rekrute wat nie goed aangepas het nie, Mann-Whitney U-toets: $z = 5,64$, $p < 0,01$, $N = 107$. In 'n ondersoek van Protinsky (1975) het jonger adolessente (13-14 jaar oud) laer tellings behaal op die EIS as ouer adolessente van om en by 19 tot 24 jaar, $F(1,199) = 29,157$, $p < 0,05$. Daar is ook heelwat kritiek teen die meetinstrument uitgespreek. Bourne (1978a) is van oordeel dat die konstrukteldigheid van die EIS nog nie behoorlik ondersoek en vasgestel is nie. 'n Nederlandse vertaling van die EIS het ook nie bevredigende psigometriese resultate opgelewer nie (Graafsma & Bosma, 1982).

Dignan (1965) het 'n 50-item vraelys, ook genaamd "Ego Identity Scale" (EIS), vir haar ondersoek ontwerp. Die psigometriese eienskappe van die meetinstrument het noukeurige aandag ontvang. Bourne (1978a) rapporteer dat die interne betroubaarheid hoog was en dat die EIS ook in 'n hoë mate 'n stabiele meetinstrument blyk te wees. Daar is ook getuienis aangebied ter staving van die konstrukteldigheid van die EIS. In Dignan (1965) se studie is die EIS aan 245 vroulike universiteitstudente, in hul laat-adolessente jare, gegee om te voltooi. Daarbenewens is 'n semantiese differensiaal gebruik om identifikasie met die moeder te meet. Soos verwag, het Dignan (1965) 'n beduidende verband gevind tussen mate van identiteitsvorming, soos gemeet met behulp van die EIS, en die indeks van identifikasie met die moeder. Kritici soos Jabury en Wylie (aangehaal in Bourne, 1978a) wys egter daarop dat sosiale aanvaarbaarheid dikwels 'n belemmerende faktor is by die gebruik van 'n semantiese differensiaal as meetinstrument van identifikasie en dat bevindinge dus gekontamineer word.

Hershenson (1967) het in sy ondersoek gebruik gemaak van twee meetinstrumente om twee veronderstelde fasette van ego-identiteit te meet: 'n rolkonstantheidstegniek en 'n vraelys. Eersgenoemde meetinstrument is gebruik as 'n indeks van kongruensie tussen 'n persoon se siening van homself en hoe hy verwag ander mense hom sien. Hershenson (1967) het met behulp van die vraelys probeer om die mate van verbondenheid van toetslinge aan 'n bepaalde beroepsrol te meet. Die twee meetinstrumente is toegepas op 'n steekproef van 162 manlike universiteitstudente. Die twee stelle metings het beduidend gekorreleer, alhoewel dit nie 'n hoë korrelasie ($r = 0,25$) was nie. Bourne (1978a) beklemtoon dat die lae korrelasie wat verkry is nie 'n veelseggende resultaat is nie, aangesien dit in persoonlikheidsnavorsing eerder die reël as die uitsondering is om die soort resultaat te verkry tussen twee verskillende metings van 'n veronderstelde gemeenskaplike konstrukt.

Simmons (1970) het 'n objektiewe meetinstrument van ego-identiteitsontwikkeling ontwerp. Dit is gebaseer op die sinvoltooiingstoets (meting van ego identiteit) wat Marcia (1964) in sy oorspronklike navorsing gebruik het. Simmons (1970) het veelvuldige keusemoontlikhede ontwikkel vir elkeen van die onvoltooide singedeeltes wat Marcia in die sinvoltooiingstoets gebruik het. Na deeglike itemanalise en eliminasië het die finale produk, die "Identity Achievement Scale" (IAS), gunstige psigometriese eienskappe vertoon. 'n Beduidende verband is vasgestel tussen die IAS en data (identiteitskrisis en binding) wat verkry is met behulp van die semi-gestruktureerde onderhoud van Marcia.

Evaluasie: Die probleem wat by die gebruik van vraelyste dikwels deur navorsers uitgewys word, is die neiging by sommige proefpersone tot responsingesteldheid. Waar vraelyste gebruik word om identiteitsvorming te meet, bestaan die gevaar altyd dat hoë tellings 'n weerspieëling kan wees van proefpersone wat hulself, wetend of onwetend, in 'n gunstige lig wou stel. Bourne (1978a) kritiseer bogenoemde studies omdat in geeneen 'n poging aangewend is om die meting van identiteit te korreleer met 'n skaal wat sosiale wenslikheid meet nie. Bourne (1978a) beveel aan dat gegewens van bogenoemde vraelyste (indekse van identiteit) ook gekorreleer word met data van meetinstrumente wat konstruksie verwant aan ego-identiteit (soos selfkonsep, eiewaarde, selfverklaarde aanpassing en sosiale vaardigheid) meet. Sodoende kan 'n begin gemaak word om die konstruksiegeldigheid van die meetinstrumente te bepaal.

3.1.4 Marcia se identiteitstatusbenadering

James Marcia (1964, 1966) se metodologiese benadering het die afgelope meer as twee dekades 'n aansienlike aantal empiriese ondersoeke oor identiteitsvorming tydens adolessensie, gestimuleer. Kroger (1989) het bereken dat, tot aan die einde van die tagtigerjare, omtrent 150 studies waarin die identiteitstatusmodel gebruik is, voltooi is. Die vernaamste krag van die identiteitstatusmodel lê, volgens Bourne (1978b), in die groot aantal studies wat dit gegenereer het. Bourne voer verder aan dat die onderhoudsprosedure van Marcia die voordeel inhou dat 'n groot deel van die "kliniese diepte" behoue bly. Dit sou makliker verlore kon gaan met meetinstrumente soos vraelyste of projektiewe tegnieke. Marcia (aangehaal in Bourne, 1978b) meen dat die "Identity Status Interview" nie die ryk konsep van Erikson kan omvat nie, maar dat 'n optimale kompromie getref word tussen die idiografiese vorm van ondersoek wat Erikson voorgestaan het en die voorskrifte van die nomotetiese wetenskaplike benadering. Dit blyk dat heelwat ondersoekers hulle hierdeur laat welgeval het.

In die bespreking wat volg, word die identiteitstatusmodel krities in oënskou geneem. Die aandag word gefokus op aspekte van die geldigheid en betroubaarheid van die "Identity Status Interview". 'n Kort bespreking volg oor nuwe ontwikkelinge wat gebaseer is op die oorspronklike onderhoudsprosedure van Marcia.

3.1.4.1 Konstruktiviteit

'n Belangrike vraag wat deur Bourne (1978b) gestel word, is of daar nie nog betekenisvolle lewenssterreine is wat relevant is ten opsigte van identiteitsvorming en wat saam met die oorspronklike drie inhoudsgebiede (beroep, godsdiens en politiek) in die "Identity Status Interview" ingesluit kan word nie? Bourne (1978b) meld ander identiteitsverwante temas wat in Erikson se werk na vore kom, soos "polarisasie van seksuele verskille teenoor biseksuele verwarring" en "leierskap teenoor volgelingskap". Hy is van oordeel dat terreine soos geslagsrolidentiteit, gesagshouding en heteroseksuele intimiteit identiteitsvormende waarde het en dat vrae daaroor met vrug in die "Identity Status Interview" ingesluit sou kon word. Bourne (1978b) is daarvan oortuig dat die konstruktiviteit van die semi-gestruktureerde onderhoud van Marcia verhoog sal word met die insluiting van vrae oor ander terreine, al beteken dit dat die toetstyd verleng word en die toetsadministrasie meer ingewikkeld raak.

Daar is oor die afgelope jare pogings aangewend om die oorspronklike onderhoud van Marcia uit te brei. Schenkel en Marcia (1972) het 'n stel vrae oor houding ten opsigte van voorhuwelikse seksualiteit in hul onderhoud ingesluit. Hulle het al hoe meer bewus begin word van die belangrikheid van hierdie terrein vir identiteitsvorming by vroue. Orlofsky (1977) was egter die eerste navorser om dié uitgebreide "Identity Status Interview" op beide geslagte van toepassing te maak. Matteson (aangehaal in Bourne, 1978b) het in sy studie met Deense studente vrae ingesluit oor geslagsrolidentiteit en persoonlike waardes, maar hierdie prosedure het nie wyer aanklank gevind by ander navorsers nie. Grotevant, Thorbecke en Meyer (1982) het die "Identity Status Interview" na die interpersoonlike domein uitgebrei deur drie inhoudsgebiede by te voeg, naamlik vriendskappe, heteroseksuele kontak ("dating") en geslagsrolle. 'n Sinvolle vraag bly egter: tot watter mate kan die oorspronklike onderhoud uitgebrei word sonder om die doeltreffende gebruik daarvan te verminder?

Bourne (1978b) se algemene indruk was dat Marcia se semi-gestruktureerde onderhoud, waarin die gehalte van adolessente se beroeps- en ideologiese keuses ondersoek word, beter daarin geslaag het om Erikson se konstruk "ego identiteit" te operasionaliseer en te meet as

die vraelyste en sorteringsprosedures wat tot op daardie stadium deur ander ondersoekers gebruik is. Navorsers soos Bosma (1986) en Kroger (1989) is dit eens dat Marcia se identiteitstatusmodel, op grond van deeglike navorsing oor meer as twee dekades, aanspraak kan maak op 'n redelike mate van inhoudelike, konstruk- en voorspellingsgeldigheid.

3.1.4.2 Eksterne geldigheid

Belangrike kritiek wat deur Bourne (1978b) uitgespreek is, is dat tot op daardie stadium by verre die meeste ondersoekers wat van Marcia se identiteitstatusmodel gebruik gemaak het, universiteitstudente in hul ondersoeke gebruik het. Die empiriese resultate, wat die grondslag vorm vanwaar daar tussen verskillende statusse gedifferensieer word (byvoorbeeld, moratoriumindividue is meer angstig), kan dus nie veralgemeen word na ander populasies nie. Dit is dus belangrik dat die identiteitstatusmodel ook op ander populasies van toepassing gemaak moet word. Uit 'n oorsig van 'n vyftigtal ondersoeke wat sedert 1978 gepubliseer is, het dit geblyk dat 'n redelike aantal studies (sowat 28%) hoërskool-leerlinge betrek het. Die meerderheid (sowat 60%) van die ondersoeke het egter betrek' had op universiteitstudente. In enkele studies is volwasse persone as proefpersone gebruik. Alhoewel daar oor die afgelope dekade meer ondersoeke gedoen was waarin jonger adolessente betrek is, blyk dit dat die neiging voortduur om eerder universiteitstudente te gebruik om identiteitsvorming onder laatadolessente te bestudeer.

Bourne (1978b) beveel in sy artikel aan dat navorsers Marcia se identiteitstatusbenadering ook op populasies met universiteitstudente van ander lande en kulture toepas. Dit is in hierdie verband waar die onderhawige studie 'n bydrae kan lewer. Sover vasgestel kon word, is Marcia se identiteitstatusmodel nog nie op proefpersone uit Afrika van toepassing gemaak nie. In die huidige ondersoek is Marcia se semi-gestruktureerde onderhoud toegepas op 'n groep swart eerstejaarmanstudente aan die Universiteit van Fort Hare.

Dit wil dus voorkom of die eksterne geldigheid van die identiteitstatusbenadering verder verhoog kan word deur meer navorsing onder werkende jeug, hoërskoolpopulasies en jong volwassenes te onderneem. Die geldigheid van die identiteitstatusmodel in tussenkulturele situasies moet ook nog verder bevestig word.

3.1.4.3 Diskriminantgeldigheid

Die hoeveelheid navorsing wat die afgelope meer as 25 jaar gepubliseer is, bied heelwat empiriese getuienis (hoofsaaklik binne 'n Westerse opset) aangaande verskille tussen die vier

identiteitstatusse. Bourne (1978b) het egter daarop gewys dat baie van hierdie bevindinge nog nie behoorlik deur middel van verdere replikatiewe ondersoeke herhaal is nie. Alhoewel sekere probleemareas deegliker nagevors is, is daar heelwat eksterne korrelate wat in slegs 'n enkele studie benader is of in verskillende ondersoeke op verskillende maniere met die identiteitstatusse in verband gebring is. Bourne (1978b) was van mening dat die diskriminantgeldigheid van die identiteitstatusmodel teen die einde van die sewentigerjare slegs voorlopig vasgestel was. Hy beveel aan dat die situasie verbeter word deur verdere replikatiewe ondersoeke. 'n Aantal studies wat as replikatiewe navorsing bestempel kan word, is sedertdien gepubliseer. Die proses om die geldigheid van die identiteitstatusmodel nog deegliker te vestig duur steeds voort.

3.1.4.4 Betroubaarheid van die "Identity Status Interview"

Deurdat Marcia en sy mede-navorsers van 'n semi-gestruktureerde onderhoud in hul ondersoeke gebruik gemaak het, het hulle tot 'n mate ontkom aan probleme soos responsingesteldheid en sosiale aanvaarbaarheid wat dikwels by vraelyste voorkom. Dit beteken egter nie dat proefpersone nie op bewuste of onbewuste maniere kan probeer om tydens 'n onderhoudsituasie 'n goeie indruk te skep nie. Bourne (1978b) beklemtoon die waarde van 'n positiewe interpersoonlike verhouding tussen toetsling en navorser/medewerker in die onderhoud. Die beste situasie blyk een te wees waarin die proefpersoon gemaklik en vry voel om homself uit te druk, en waar hy vertroue kan opbou in die navorser/onderhoudvoerder.

Die manier waarop 'n toetsling homself verbaal uitdruk blyk 'n faktor te wees wat die betroubaarheid van die "Identity Status Interview" kan beïnvloed. Die moontlikheid bestaan dat proefpersone wat goed artikuleer bloot op grond daarvan onverdiend geklassifiseer kan word as byvoorbeeld identiteitsvolwasse, terwyl diegene wat huileself nie goed verbaal uitdruk nie foutief geklassifiseer kan word as identiteitsverward. Bourne (1978b) meen dat dit baie moeilik sal wees om die werking van so 'n "geartikuleerdheidsvooroordeel" te demonstreer, aangesien 'n persoon se vermoë om homself uit te druk deels mag saamhang met die ontwikkeling van 'n persoonlike identiteit. Die navorser is van mening dat die artikulasiefaktor veral 'n rol kan speel in tussenkulturele navorsing. In die huidige ondersoek was die proefpersone op hul tweede taal (Engels) aangewese en was dit soms tydens die onderhoud duidelik dat artikulasie 'n probleem is.

Bourne (1978b) meen dat meer kennis nodig is in verband met die interafhanklikheid van die inhoudsgebiede (beroep, godsdiens, politiek, houding teenoor voorhuwelikse seksualiteit) van Marcia se semi-gestruktureerde onderhoud. Globale ego-identiteitstatus is tot aan die einde van die sewentigerjare in die meeste studies gebruik. Dit het die implikasie dat, wanneer net met globale identiteitstatus gewerk word, die verskille tussen die ego-identiteitstatusse met betrekking tot die onderskeie terreine (beroep, godsdiens en politiek) nie in berekening gebring word nie. Dit gebeur soms dat die identiteitstatuskategorieë wat ten opsigte van die onderskeie inhoudsgebiede toegeken word baie van mekaar kan verskil. Dit loon soms die navorser om liever met die spesifieke terreine te werk. Navorsers soos A.S. Waterman en Waterman (1971), C.K. Waterman en Waterman (1974) en Schenkel (1975) was van die eerstes om die inhoudsgebiede van die "Identity Status Interview" afsonderlik te beoordeel en in hul berekeninge te gebruik. Daar is sedert 1978 'n redelike aantal studies voltooi, byvoorbeeld Adams en Fitch (1982), Archer (1982), Tesch en Whitbourne (1982), waarin daar ondersoek ingestel is na identiteitstatus met betrekking tot die afsonderlike inhoudsgebiede. Die diskrepansies tussen die identiteitstatusse ten opsigte van die betrokke inhoudsgebiede in die huidige ondersoek was oor die algemeen groot. Daar is besluit om die spesifieke identiteitstatusse en globale ego-identiteitstatus met die afhanklike veranderlikes in verband te bring.

'n Tegnieke punt wat belangrike implikasies inhou vir die betroubaarheid van Marcia se onderhoud is die aandrang by navorsers dat die aflê van die onderhoud en die kodering later nie deur dieselfde persoon moet geskied nie. Deurdat verskillende persone gebruik word, word die moontlikheid uitgeskakel dat die onderhoudvoerder se subjektiewe ervaring met 'n bepaalde proefpersoon ook 'n rol sal speel by die toeken van identiteitstatusse. 'n Geldige punt van kritiek teen die onderhawige ondersoek is dat beide die onderhoude sowel as die kodering deur die navorser self gedoen is.

Bourne (1978b) wys daarop dat dit belangrik is om die korttermyn stabiliteit van die "Identity Status Interview" vas te stel. Dit is veral van waarde wanneer longitudinale studies se bevindinge geïnterpreteer moet word. Die bevindinge van longitudinale studies sal nie veel werd wees nie indien daar vasgestel word dat identiteitstatus drasties van maand tot maand ten opsigte van 'n individu kan verskil of dat faktore soos die gemoedstoestand van 'n proefpersoon of interaksie met die onderhoudvoerder die beoordeling van identiteitstatus beïnvloed.

3.1.4.5 Modifikasies aan die oorspronklike "Identity Status Interview"

Soos reeds vermeld, het daar 'n besef posgevat dat Marcia (1964, 1966) se oorspronklike "Identity Status Interview" 'n vooroordeel bevat ten opsigte van geslag. Erik Erikson self het baie min geskryf oor die tema van identiteitsvorming by vroue (Marcia & Friedman, 1970). Die eerste poging om die oorspronklike identiteitstatusonderhoud uit te brei, het gekom van Marcia en Friedman (1970). Dié navorsers het 'n studie met damestudente onderneem waarin hulle die onderhoud uitgebrei het deur 'n inhoudsgebied, naamlik houding teenoor voorhuwelikse seksualiteit, by te voeg. Die uitgangspunt was dat die eise en potensiaal wat gekoppel is aan die biologiese struktuur van vroue onvermydelik 'n rol speel by hul self-definiëringsproses.

Schenkel en Marcia (1972) het in hul ondersoek probeer vasstel of die nuwe inhoudsgebied (houding teenoor voorhuwelikse seksualiteit) soortgelyke voorspellingswaarde het as die oorspronklike drie inhoudsgebiede. Hulle bevinding was dat die terreine van seksualiteit en godsdienst die beste onderskei het wat betref verskille ten opsigte van die afhanklike veranderlikes. Matteson (1977) het in sy studie met Deense adolessente van beide geslagte gevind dat die terreine van geslagsrolle en waardes (beide inhoudsgebiede is gewysigde vorme van die terreine: houding teenoor voorhuwelikse seksualiteit en godsdienst) die beste voorspellers van tien (afhanklike) persoonlikheidsveranderlikes was. Matteson (1977) het die afleiding gemaak dat die soeke na 'n geslagsidentiteit net so sentraal vir mans as vir dames is. In hierdie ondersoek van Matteson het hy eksplorاسie en binding as twee afsonderlike en onafhanklike veranderlikes geneem en elkeen op 'n deurlopende skaal gemeet. Matteson (1977) het die waarde van hierdie benadering beklemtoon teenoor die kategoriseringsstelsel van Marcia.

Grotevant, Thorebeck en Meyer (1982) het die oorspronklike "Identity Status Interview" uitgebrei deur drie inhoudsgebiede, wat gerig is op aspekte van die interpersoonlike verhoudingslewe, by te voeg. Die drie inhoudsgebiede is vriendskappe, heteroseksuele kontak ("dating") en geslagsrolle. Grotevant *et al.* (1982) wys daarop dat verskeie navorsers bevind het dat interpersoonlike verhoudinge 'n belangrike rol speel in die identiteitsvormingsproses by vroue. Die sterk psigososiale fokus van Erikson se identiteitskonsep maak die uitbreiding van die oorspronklike onderhoud na die interpersoonlike domein 'n sinvolle projek. Die uitgebreide onderhoud is toegepas op 'n steekproef bestaande uit 41 hoërskoolseuns en 40 hoërskoolmeisies (Grotevant *et al.*, 1982). Aanduidings van interbeoordeelaarsbetroubaarheid vir die drie interpersoonlike terreine was

basies dieselfde as vir die oorspronklike drie inhoudsgebiede. Een nadeel van die uitgebreide onderhoud is dat dit baie moeilik is om 'n globale identiteitstatus toe te ken. Hoe groter die getal inhoudsgebiede, hoe moeiliker word dit om 'n identiteitstatus toe te ken wat al ses gebiede akkuraat verteenwoordig.

Adams, Shea en Fitch (1979) was die eerste navorsers wat 'n objektiewe vraelys, gebaseer op Marcia se identiteitstatusmodel, ontwikkel het. Hierdie vraelys, die "Objective Measure of Ego-Identity Status" (OM-EIS), bestaan uit Likert-tipe items wat geformuleer is om 'n aanduiding te gee van eksplorاسie en binding ten opsigte van die terreine van beroep, godsdiens en politiek. Die OM-EIS skaal bestaan uit 'n totaal van 24 items. Ses items is gekies om elkeen van die vier identiteitstatusse te verteenwoordig. Proefpersone word gevra om elke stelling (item) te beoordeel in terme van die persoon se selfpersepsies. Die sespunt Likert-skaal sluit die volgende moontlike response in: stem sterk saam, stem redelik saam, stem saam, verskil, verskil redelik, verskil sterk. 'n Telling word verkry vir elke identiteitstatuskategorie. Dit is ook moontlik om met behulp van sekere kategoriseringsreëls 'n globale identiteitstatuskategorie te bepaal. Adams *et al.* (1979) het met 'n viertal studies 'n begin gemaak om die betroubaarheid en geldigheid van die meetinstrument te ondersoek.

'n Belangrike voordeel van die OM-EIS is dat die weg vir navorsers geopen word om of 'n tipologiese of 'n meer prosesgerigte ("verspreiding van stadiumgebonde response") benadering te volg. Die gedagte het al hoe sterker onder navorsers begin posvat dat identiteitsvorming 'n proses is en dat gepaste metodes ontwikkel moet word om dit sinvol te bestudeer. Grotevant en Adams (1984) het die OM-EIS verder uitgebrei deur items in te sluit wat verband hou met die terreine van vriendskappe, heteroseksuele verbintenisse en geslagsrolle. Hierdie drie inhoudsgebiede is deur Grotevant *et al.* (1987) gebruik om, soos hierbo vermeld, die oorspronklike identiteitstatusonderhoud van Marcia uit te brei na die interpersoonlike domein. Hierdie uitgebreide, objektiewe meetinstrument, die "Extended Version of the Objective Measure of Ego Identity Status" (EOM-EIS) van Grotevant en Adams (1984), bevat ook items wat identiteitsontwikkeling meet op die terreine van rekreasie en 'n eie lewensfilosofie ("philosophical life-style"). Die inhoudsgebied van rekreasie is ingesluit om die interpersoonlike domein aan te vul en items oor 'n eie lewensfilosofie is ingesluit om die ideologiese komponent te verbreed.

Die EOM-EIS sluit dus 8 inhoudsgebiede in waarvan drie die oorspronklike terreine is. Daar is 8 items vir elke inhoudsgebied geformuleer. Vir elkeen van die agt inhoudsgebiede is

twee items per identiteitstatus opgestel. Die totale aantal items is 64. Grotevant en Adams (1984) het die betroubaarheid en geldigheid van die EOM-EIS met 'n drietal ondersoeke geëvalueer. Daar is vasgestel dat die objektiewe meetinstrument se interne konsekwentheid en toets-hertoets betroubaarheid, sowel as die inhouds-, faktoriale- en diskriminantgeldigheid as aanvaarbaar geïnterpreteer kan word. Grotevant en Adams (1984) stel dit duidelik dat die objektiewe vraelys nie die identiteitstatusonderhoud as meetinstrument van ego-identiteit moet vervang nie, maar dat dit blyk 'n handige meetinstrument te wees in situasies waar die voer van die onderhoud onprakties is.

'n Oorsig van 23 resente ondersoeke wat sedert 1984 op die gebied van ego-identiteitsvorming gepubliseer is en wat deur die navorser onderneem is, toon aan dat die oorspronklike identiteitstatusonderhoud van Marcia (1964, 1966) steeds die gewildste meetinstrument onder navorsers blyk te wees. Heel dikwels is vrae oor die inhoudsgebiede houding teenoor voorhuwelikse seksualiteit en/of geslagsroloriëntasie by die onderhoud ingesluit. Die objektiewe meetinstrument wat deur Adams, Shea en Fitch (1979) ontwikkel is, is meer dikwels gebruik (soos dit blyk uit die oorsig) as die uitgebreide weergawe van Grotevant en Adams (1984). Dit lyk nie of die uitgebreide onderhoud van Grotevant *et al.* (1982) tot op hierdie stadium veel aftrek onder navorsers gekry het nie.

Samevattend: Dit is dus duidelik dat Erikson se konstruk "ego-identiteit" die afgelope drie dekades op verskillende maniere deur verskillende navorsers geoperasionaliseer en gemeet is. Omdat metodologiese benaderings relatief is, is elke benadering wat hierbo bespreek is ook tot 'n sekere mate problematies. Alhoewel kritiek teen James Marcia se operasionalisering uitgespreek is, blyk dit 'n nuttige metode te wees om ego-identiteitsvorming te meet.

Vervolgens word 'n oorsig aangebied uit die ryk versameling van empiriese studies wat onderneem is om ego-identiteitsontwikkeling onder laatadolessente te bestudeer.

Twee redes kan aangevoer word waarom dit geregverdig is om identiteitsnavorsing met manlike en vroulike proefpersone onder afsonderlike hoofde aan te bied. Dit het, volgens Marcia (1980), selde gebeur dat dieselfde veranderlikes in 'n bepaalde studie op beide geslagte van toepassing gemaak is. Dit is veral waar van die eerste dekade of meer nadat Marcia (1964) se doktorsale studie voltooi is. In die jongste tyd het meer ondersoeke steekproewe van beide geslagte ingesluit. Marcia (1980) beklemtoon verder dat bevindinge

wat verkry is met vroulike proefpersone betekenisvol verskil het van ondersoek met manlike proefpersone en dat dit sekere vraagstukke blootgelê het.

3.2 OORSIG VAN NAVORSING MET MANLIKE ADOLESSENTE

Die navorsingsoorsig wat volg, word onder a + volgende breë hoofde aangebied: persoonlikheidsveranderlikes; interaksiepatrone; akademiese prestasie en aanpassing op universiteit; en ontwikkelingsaspekte.

3.2.1 Persoonlikheidsveranderlikes

'n Hele aantal van die studies wat aanvanklik uitgevoer is, was daarop gemik om die geldigheid van die konstruk van ego-identiteit vas te stel. In 'n aantal van die ondersoek is bepaalde persoonlikheidsveranderlikes in verband gebring met identiteitsvorming en daar kan met 'n groot mate van sekerheid beweer word dat die identiteitsstatusse diskrimineerbare wyses waarop die identiteitskrisis aangespreek word, verteenwoordig. Die vraag waarom dit in hierdie afdeling gaan is die volgende: watter persoonlikheidsveranderlikes hou verband met verskillende wyses waarop die identiteitskrisis deur laatadolesente opgelos word? Hierdie vraag is ook van toepassing op die onderhawige studie en dit word gestel binne die konteks van 'n andersoortige kultuuroopset as die een waarin die konstruk aanvanklik ontwikkel is.

3.2.1.1 Angspeil

In ondersoek wat deur Marcia (1967) en Mahler (aangehaal in Bourne, 1978a) onderneem is, is bevind dat moratoriumadolesente beduidend hoër tellings behaal het, in vergelyking met die ander statusse, op die "Welsh Anxiety Scale" (WAS). Oshman en Manosevitz (1974) het in hul studie met 'n subskaal van die Minnesota Multiphasic Personality Inventory (MMPI) gewerk wat hoog korreleer met die WAS en ook bevind dat moratoriumindiwidue beduidend hoër tellings behaal het in vergelyking met die ander statusse. Daarteenoor, het Marcia (1967) en Marcia en Friedman (1970) gevind dat adolesente wat 'n persoonlike identiteit prematuur gevorm het die laagste angspeil vertoon het. Navorsers se verklaring vir bogenoemde bevindinge is dat adolesente in die moratoriumstatus hulle te midde van 'n krisisperiode bevind en dat hulle 'n hoë mate van onsekerheid en angstigtheid beleef. Marcia (1966) argumenteer dat die identiteitsverwarde adolesente waarskynlik die mees patologiese statusgroep is, maar dat hulle gedrag eerder getipeer word as apaties en onbetrokke, as

angstig. Podd, Marcia en Rubin (1970) het ook die opmerklike lang responsintervalle by moratoriumadolessente in 'n "prisoners' dilemma game" geïnterpreteer as 'n aanduiding van hoë angste.

Een van die doelstellings van die huidige studie is om ondersoek in te stel na die verband tussen identiteitstatus en angste in 'n Afrika-konteks. Die vraag word gestel of moratoriumadolessente ook beduidend hoër tellings sal behaal en individue in die premature status beduidend laer tellings sal behaal op metings van angste, in vergelyking met die ander statusse?

3.2.1.2 Eiewaarde

Pogings om die identiteitstatusse in verband te bring met metings van eiewaarde het nie altyd die verwagte resultate opgelewer nie. In Marcia (1966) se oorspronklike studie kon daar nie tussen die statusse onderskei word op grond van 'n meting van eiewaarde (DeCharms en Rosenbaum se "Self-Esteem Questionnaire" [SEQ]) nie. Orlofsky (aangehaal in Bourne, 1978a) het ook geen verband tussen eiewaarde en identiteitstatus gevind nie. In 'n opvolgstudie van Marcia (1967) is wel gevind dat identiteitsverwarde adolessente en proefpersone wat premature identiteitsvorming ondergaan het, meer bereid was om hul selfevaluering te verander in die lig van eksterne terugvoering as die ander twee statusse. Adolessente in die status van premature identiteitsvorming het ook 'n groter gereedheid geopenbaar om hul selfevaluering te verander in 'n situasie waar dit verwag word dat hulle so "behoort" te maak. Hierdie bevindinge is in pas met Gruen (1960) se definisie van lae identiteitsontwikkeling as 'n bereidheid om 'n vreemde persoonlike beskrywing, wat van buite deur 'n persoon aangebied word, te aanvaar.

Volgens Marcia (1980), het Cabin bevind dat hoë-identiteit adolessente hulself meer positief beoordeel het in 'n ongestruktureerde sosiale situasie, as proefpersone laer op 'n meting van identiteitsvorming. Marcia (1980) rapporteer ook dat Rosenfeld bevind het dat manstudente, hoog op identiteitsontwikkeling, 'n groter kongruensie vertoon het tussen ideale-self en selfbeleving in vergelyking met studente laag op identiteitsontwikkeling. Breuer (aangehaal in Marcia, 1980) het gevind dat adolessente in die identiteitsvolwasse- en moratoriumstatusse hoër tellings behaal het op 'n meting van eiewaarde in vergelyking met adolessente in die statusse van identiteitsverwarring en premature identiteitsvorming.

3.2.1.3 Outoritarisme

Bourne (1978a) is van oordeel dat een van die mees gerepliseerde bevindinge in die identiteitstatusliteratuur die bevinding is dat adolessente in die status van premature identiteitsvorming beduidend hoër tellings behaal het op metings van outoritarisme, in vergelyking met die ander statusse (Marcia, 1966, 1967; Marcia & Friedman, 1970; Schenkel en Marcia, 1972). In die meeste van hierdie studies is dit ook bevind dat moratoriumadolessente betekenisvol laer tellings behaal het op metings van outoritarisme in verhouding tot die ander drie statusse. Bourne (1978a) beklemtoon dat in al bogenoemde ondersoeke van die "outoritêre onderdanigheid en konvensionaliteit"-subskaal van die "California F-skaal" gebruik gemaak is om outoritarisme te meet. Navorsing wat tot dusver onderneem is ondersteun die opvatting dat adolessente in die status van premature identiteitsvorming in 'n sterk mate identifiseer met hulle ouers se waardes en standaarde en dat differensiasie van hulle eie lewensuitkyk nie in 'n groot mate plaasgevind het nie. Sodanige proefpersone is dus meer daartoe geneig om items wat respek vir ouerlike gesag, lojaliteit en gehoorsaamheid aan konvensionele standaarde uitdruk, te endosseer.

3.2.1.4 Morele redenering

Daar is aanduidings dat morele redenering saamgaan met identiteitsontwikkeling. Podd (1972) het 'n studie onderneem waarin daar ondersoek ingestel is na die verband tussen identiteitstatus en die vlak van morele redenering. Hy het bevind dat adolessente in die identiteitsvolwassestatus beduidend hoër tellings behaal het in 'n onderhoud waarin vier van Kohlberg se morele dilemmas aangebied is as die statusse van premature identiteitsvorming en identiteitsdiffusie. Podd (1972) het ook bevind dat beduidend meer identiteitsverwarde adolessente op 'n prekonvensionele vlak van morele redenering was. Die hipotese dat betekenisvol meer proefpersone in die status van premature identiteitsvorming op die konvensionele vlak van morele redenering was, kon nie bevestig word nie. Bogenoemde bevindinge is versoenbaar met Erikson se opvatting dat 'n groter mate van identiteitsvolwassenheid gepaard behoort te gaan met groter differensiasie van morele waardes. Die positiewe verband tussen ego-identiteitstatus en vlak van morele redenering is nie herhaal in 'n ondersoek van Cauble (1976) nie. Marcia (1980) wys daarop dat daar kritiek in te bring is teen die metodologie wat in laasgenoemde studie gebruik is. In 'n replikatiewe ondersoek van Rowe en Marcia (1980) is wel 'n beduidende verband tussen ego-identiteitstatus en morele redenering gevind. In 'n ondersoek van Hayes (in Marcia, 1980) is gevind dat adolessente wat hoër gemeet het op identiteitsvorming beduidend hoër gemeet het op veranderlikes soos etiese ingesteldheid, empatie en gesosialiseerdheid.

3.2.1.5 Outonomieit

Adolesseente in die statusse van premature identiteitsvorming en identiteitsdiffusie het laer tellings behaal op verskeie metings van selfgerigtheid. In 'n studie van Orlofsky, Marcia en Lesser (1973) is bevind dat persone wat klaarblyklik premature identiteitsvorming ondergaan het, die laagste tellings behaal het op 'n skaal van outonomieit. Dié identiteitstatus het ook die hoogste tellings behaal op 'n meting van "behoefte aan sosiale goedkeuring", in teenstelling met die ander statusse. Matteson (aangehaal in Marcia, 1980) het in sy ondersoek met Deense adollesseente ook bevind dat diegene in die identiteitverwarde en premature statusse beduidend laer gemeet het, as die ander twee statusse, op 'n skaal van outonomieit. Waterman, Buebel en Waterman (aangehaal in Bourne, 1978a) het in hul studie die verband tussen identiteitstatus en lokus van kontrole bestudeer en gevind dat adollesseente in die statusse van premature identiteitsvorming en diffusie beduidend meer ekstern-georiënteerd was, terwyl identiteitsvolwasse- en moratoriumindiwidue meer intern-georiënteerd was. Adams en Shea (1979) het soortgelyke resultate behaal. Bourne (1978a) argumenteer dat bogenoemde resultaat die opvatting ondersteun dat identiteitsvolwasse persone ervaar dat hulle goeie beheer oor hul lewensomstandighede het. Waterman en Waterman (1971) het vasgestel dat adollesseente in die premature status meer gewillig as die ander statusse was om hul ouers te betrek by die maak van 'n belangrike lewenskeuse. In teenstelling hiermee het Neuber en Genthner (1977) bevind dat identiteitsvolwasse- en moratoriumadollesseente in 'n groter mate persoonlike verantwoordelikheid aanvaar het vir hul lewens as veral identiteitsverwarde proefpersone. Andrews (1973) rapporteer die bevinding dat proefpersone hoog op identiteitsontwikkeling, meer geneig was om 'n onafhanklike en aktiewe oriëntasiepatroon te weerspieël, terwyl proefpersone wat laag op identiteitsvorming gemeet het, meer 'n passiewe en affektiewe patroon geopenbaar het.

3.2.1.6 Intelligensie

Sover vasgestel kon word, kon daar tot op die huidige tydstip nie tussen die identiteitstatusse onderskei word op grond van intellektuele vermoë nie. In studies wat deur Marcia (1966) en Marcia en Friedman (1970) onderneem is, is geen verband gevind tussen ego-identiteitstatus en intellektuele vermoë, soos gemeet op 'n subskaal van die "Shipley-Hartford Intelligence Scale", nie. Cross en Allen (1970) kon ook nie tussen die identiteitstatusse onderskei op grond van persone se prestasies op die "Scholastic Attitude Test" (SAT) nie. Bourne (1978a) is van mening dat die gebrek aan veranderlikheid in intellektuele vermoë en aanleg tussen die statusse een van die mees gerepliseerde bevindinge in die identiteitstatusliteratuur is. Bourne (1978a) wys egter daarop dat 'n moontlike verklaring

vir bovermelde bevindinge die enger verspreiding van intellektuele vermoë onder populasies van universiteitstudiante kan wees.

In die onderhawige studie word ego-identiteitstatus in 'n Afrika-konteks in verband gebring met intellektuele vermoë.

3.2.1.7 Kognitiewe style

In 'n aantal studies is gevind dat wanneer kognitiewe take gemeet word in 'n situasie waar sosiale interaksie ook 'n faktor is, betekenisvolle verskille tussen die identiteitstatusse vasgestel kon word. Marcia (1966) het bevind dat identiteitsvolwasse adolessente die beste gepresteer het en dat proefpersone in die status van premature identiteitsvorming die swakste gevaar het op die "Concept Attainment Task" (CAT), wat onder 'n situasie van druk toegepas is. Marcia (1980) rapporteer die replikatiewe studie van Bob, wat nie Marcia (1966) se bevindinge kon herhaal nie, maar wat wel gevind het dat adolessente wat premature identiteitsvorming ondergaan het meer geslote/bevange geword het onder druk. Daarteenoor was identiteitsverwarde proefpersone meer geneig om hulle terug te trek, terwyl identiteitsvolwasse adolessente se prestasie onder druk verbeter het.

In Waterman en Waterman (1974) se ondersoek is die aandag gerig op die kognitiewe dimensie van impulsiwiteit-refleksiwiteit. Dié navorsers het vasgestel dat persone in die statusse van premature identiteitsvorming en diffusie meer impulsief was, terwyl proefpersone in die statusse van identiteitsvolwassenheid en moratorium 'n meer refleksiwede kognitiewe styl geopenbaar het. Cella, DeWolfe en Fitzgibbon (1987) het in 'n onlangse studie, waarin ook gefokus is op die verband tussen ego-identiteit en kognitiewe style, gevind dat individue in die status van premature identiteitsvorming beduidend meer impulsief was as die ander statusse. Daarteenoor is gevind dat moratoriumindividue die hoogste was op refleksiwiteit. Chapman en Nicholls (1976) het in hul studie onder Pakeha en Maori seuns in New Zealand gevind dat diegene in die identiteitsvolwassestatus beduidend meer veld-onafhanklik was in vergelyking met die ander statusse. Davidson (aangehaal in Marcia, 1980) het soortgelyke resultate met 'n groep Noord-Amerikaanse adolessente gevind. In dié ondersoek is adolessente in die statusse van premature identiteitsvorming en identiteitsvolwassenheid met mekaar vergelyk en is gevind dat laasgenoemde se ego-funksionering op 'n hoër vlak van differensiasie blyk te wees. Protter (aangehaal in Marcia, 1980) het die verband tussen ego-identiteitstatus en temporale perspektief ondersoek en gevind dat adolessente in die statusse van identiteitsvolwassenheid en premature

identiteitsvorming oor 'n meer toekoms-georiënteerde tydsperspektief beskik het. In 'n meer resente studie van Rappaport, Enrich en Wilson (1985) is ook gevind dat identiteitsvolwasse proefpersone en adolessente wat premature identiteitsvorming ondergaan het, hoër tellings behaal het op metings van toekomsgerigtheid in vergelyking met moratorium en identiteitsverwarde adolessente.

Marcia (1980) meld in sy oorsig dat daar 'n mate van ooreenstemming onder navorsers is in verband met die dimensie van kognitiewe kompleksiteit. Tzuriel en Klein (1977) het in 'n studie met Oosterse en Westerse setlaars in Israel 'n kurviliniêre verband tussen identiteit en kognitiewe kompleksiteit gevind: hoër identiteit het saamgegaan met matige kompleksiteit. Côte (aangehaal in Marcia, 1980) het egter gevind dat identiteitsverwarde persone meer komplekse kognitiewe sisteme blyk te hê as identiteitsvolwasse en moratoriumindiwidue. Hy het hierdie bevindinge geïnterpreteer as 'n aanduiding van die moeite wat identiteitsverwarde adolessente het om 'n "hegte konstruksisteem" (Kelly, 1955) te ontwikkel. In navorsing wat deur Kirby (aangehaal in Marcia, 1980) onderneem is, is gevind dat kognitiewe ongekompliseerdheid gepaard gegaan het met adolessente in die premature status, terwyl groter kognitiewe kompleksiteit eerder verband gehou het met identiteitsverwarde adolessente. Marcia (1980) maak die tentatiewe gevolgtrekking uit bovermelde studies dat indiwidue in die status van premature identiteitsvorming gekenmerk word deur kognitiewe "eenvoud", identiteitsvolwasse en moratorium adolessente deur matige kognitiewe kompleksiteit, en adolessente in die status van identiteitsdiffusie deur ekstreme kompleksiteit. Hierdie spekulatiewe gevolgtrekking moet egter nog behoorlik aan empiriese studie onderwerp word. In 'n meer resente studie van Slugoski, Marcia en Koopman (1984) is gevind dat proefpersone in die hoër identiteitstatusse (identiteitsvolwassenheid en moratorium) beduidend hoër tellings behaal het op 'n meting van "geïntegreerde kognitiewe kompleksiteit".

'n Verskeidenheid van studies wat op een of ander manier verband hou met kognisie is ook onderneem. Waterman (in Marcia, 1980) het vasgestel dat eerstejaarmanstudente in die identiteitsvolwassestatus beter studiegevoontes aan die dag gelê het as indiwidue in die ander drie statusse. In ondersoeke deur Waterman en Waterman (1971), en Waterman en Goidman (1976) is gevind dat indiwidue in die statusse van identiteitsvolwassenheid en moratorium 'n groter mate van kulturele gesofistikeerdheid (belangstelling in kuns, musiek en letterkunde) geopenbaar het as die statusse van identiteitsdiffusie en premature identiteitsvorming. Waterman, Kohutis en Pulone (1977) het in hul ondersoek vasgestel dat

die waarskynlikheid groter is vir individue wat poësie skryf om in die identiteitvolwassestatus geplaas te wees, as een van die ander drie statusse.

3.2.2 Interaksiepatrone

Daar is in die vorige afdeling aandag gegee aan navorsing rakende die verband tussen ego-identiteitstatus en individuele persoonlikheidseienskappe. Hier volg nou 'n oorsig van navorsing met betrekking tot interaksiepatrone van individue in verskillende identiteitstatusse.

3.2.2.1 Samewerking en kompetisie

Podd, Marcia en Rubin (1970) het in hul ondersoek die verband probeer vasstel tussen ego-identiteitstatus en die gedrag van proefpersone in 'n "prisoner's dilemma game". Daar is aan die helfte van die proefpersone vertel dat hulle in die speletjie saam met 'n mede-student speel. Aan die ander helfte is meegedeel dat hul saam met 'n gesagsfiguur ('n professor) speel. Geen beduidende verskille, in terme van koöperatiewe of kompeterende response (vir beide groepe), is tussen die verskillende identiteitstatusse vasgestel nie. Die ondersoek het egter 'n interessante resultaat met betrekking tot die moratoriumstatus opgelewer. Die navorsers het bevind dat moratoriumproefpersone minder samewerkende response gelever het saam met gesagsfigure as saam met porture. Bourne (1978a) argumenteer dat hierdie bevinding strook met die verwagting dat adolessente wat deur 'n krisisperiode gaan, geneig is om 'n rebellerende houding teenoor gesagsfigure in te neem. Moratoriumadolessente het egter ook 'n geneigdheid geopenbaar om hul response in ooreenstemming te bring met dié van hul medespelers, wat dui op 'n behoeftes aan konformiteit. Podd *et al.* (1970) maak die afleiding dat hierdie gegewens die hipotese van die aanwesigheid van ambivalensie by moratoriumadolessente ondersteun.

3.2.2.2 Intimiteit

Dit wil voorkom, op grond van 'n aantal studies wat onderneem is, of adolessente in die hoër identiteitstatusse (identiteitsvolwassenheid en moratorium) meer intieme interpersoonlike verhoudinge met tydgenote van albei geslagte handhaaf, in vergelyking met adolessente laer op identiteitsontwikkeling. Orlofsky, Marcia en Lesser (1973) het in hul ondersoek ook 'n semi-gestruktureerde onderhoud gebruik om subjekte in vyf intimiteitstatusse te kategoriseer. Die statusse is soos volg: intimiteit, pre-intimiteit, gestereotipeerdheid, pseudo-intimiteit en geïsoleerdheid. Die vyf statusse is vir die doeleinde van data-ontleding tot drie gereduseer: intimiteit, stereotiepe verhoudings en geïsoleerdheid. Orlofsky *et al.* (1973) het bevind dat

'n beduidende proporsie proefpersone in die identiteitsvolwasse- en moratoriumstatusse ook in die intieme en pre-intieme statusse voorgekom het. Daarteenoor is gevind dat meer persone in die statusse van premature identiteitsvorming en diffusie in die pseudo-intieme en gestereotipeerde intimiteitstatusse geplaas is. Geeneen van die adolessente in die identiteitsverwarringstatus is in die intieme en pre-intieme statusse ingedeel nie. Inteendeel, omtrent 'n derde van die identiteitsverwarde adolessente is in die geïsoleerde intimiteitstatus geplaas.

Marcia (1976) het in 'n opvolgstudie ook interessante resultate in verband met identiteitsvorming en intimiteit verkry. Meer as die helfte van die proefpersone wat in die eerste studie in die hoë identiteitstatuskategorieë was, is in die opvolgstudie in die hoë intimiteitstatusse geplaas (intimiteit en pre-intimiteit). 'n Driekwart van die proefpersone wat voorheen laag op identiteitsvorming (premature identiteitsvorming en diffusie) beoordeel is, is ook laag beoordeel op intimiteit in die opvolgstudie. Marcia (1976) het ook bevind dat individue wat oor die sesjaar periode na 'n hoë identiteitstatus verander het, betekenisvol meer intieme interpersoonlike verhoudinge met mense blyk te gehandhaaf het, in vergelyking met persone wat in die rigting van lae identiteitstatusse verander het.

Verskeie ondersoekers het in meer resente studies ook gevind dat 'n groter mate van identiteitsontwikkeling gepaard gaan met hoër vlakke van intieme interpersoonlike verhoudinge (Fitch & Adams, 1983; Hodgson & Fischer, 1979; Kacerguis & Adams, 1980; Tesch & Whitbourne, 1982). 'n Interessante bevinding in die studies van Kacerguis en Adams (1980) en Fitch en Adams (1983) was dat beroepsidentiteit die beste voorspeller van intimiteit vir manlike proefpersone was.

3.2.2.3 Interaksie in voorligtings- en onderwyssituasies

Marcia (1980) rapporteer 'n ondersoek van Shaffer waarin gepoog is om die verband vas te stel tussen ego-identiteitstatus en die persoonlike ontwikkeling van kliënte wat deelgeneem het aan self-aktualiseringseminare by 'n voorligtingsentrum. Shaffer (aangehaal in Marcia, 1980) het bevind dat individue in die identiteitsvolwasse- en moratoriumstatusse meer gunstig beoordeel is deur ander deelnemers en dat hulle ook die seminare meer gunstig ervaar het as individue in die ander statusse (premature identiteitsvorming en diffusie). Hierdie positiewe veranderinge is deur persone buite die groep bevestig. Genthner en Neuber (1975) en Neuber en Genthner (1977) het in hul ondersoeke gefokus op nagraadse M.A.-studente wat opleiding ondergaan het in kliniese sielkunde, en gevind dat individue

in die identiteitsvolwassestatus meer fasiliterende voorligtingstyle ontwikkel het in vergelyking met persone in die 2nde identiteitstatusse. Walters (aangehaal in Marcia, 1980) het in haar ondersoek vasgestel dat toetslinge wat hoër tellings behaal het op Constantinople se meting van identiteit beduidend meer effektief as studentonderwysers opgetree het in 'n klaskamersituasie in vergelyking met toetslinge wat laag gemeet het. Sy het ook bevind dat die meting van identiteit 'n beter voorspeller van gehalte van klasgee was as enige van die kognitiewe metings wat op die studentonderwysers gedoen is.

3.2.2.4 Interpersoonlike style

James Donovan (1975) het 'n uitgebreide doktrale studie onderneem wat indiepte insig bied in die funksionering en interpersoonlike verhoudinge van die vier identiteitstatusse. Die proefpersone in die ondersoek is noukeurig waargeneem tydens 39 groepsessies en aan deeglike toetsing onderwerp. Elkeen het 'n Tematiese Appersepstetoets (TAT), 'n Rorschach projeksietegniek, 'n "Early Memories"-vraelys en 'n uitgebreide biografiese vraelys voltooi. Daarbenewens het die proefpersone ook 'n inventaris voltooi waarin hulle noukeurig aangedui het hoe 'n bepaalde week, uur-vir-uur, deurgebring is.

Donovan (1975) het gevind dat individue in die identiteitsverwarringstatus oor die algemeen teruggetrokke was en uit pas met die wêreld gevoel het. Hulle het hul ouers as afsydig bestempel en gekla dat daar 'n gebrek aan begrip by hul ouers teenoor hulle was. Identiteitsverwarde individue was, volgens Donovan (1975), geneig om hul aggressiewe gevoelens op ander mense te projekteer en om dan terug te trek in hul eie fantasiewêreld. Dit wil voorkom asof hierdie adolessente ook geneig was om af te wyk van die konvensionele wyses van tydsbesteding.

Adolessente in die status van premature identiteitsvorming het hulle "die beste gedra" van al die statusse. Hulle het oor die algemeen pligsgetrou en toegewyd gestudeer en ook gehou by konvensionele vryetydsbestedingspatrone. Hierdie adolessente het gelukkig voorgekom, selfs onder moeilike omstandighede. Donovan (1975) het bevind dat adolessente wat premature identiteitsvorming ondergaan het hulle huislike omstandighede as warm en liefdevol beskryf. Hulle was ook daarop ingestel om as volwassenes soortgelyke omstandighede vir hulself tot stand te bring. Hulle het 'n groot waardering vir struktuur en hou nie van die ekspressie van sterk gevoelens (positief, sowel as negatief) nie. Dit wil voorkom asof repressie die vernaamste verdedigingsmeganisme onder hierdie groep adolessente is.

Donovan (1975) het bevind dat proefpersone in die moratoriumstatus veranderbaar en uitgaande voorgekom het. Dit het geblyk dat hulle daarvan hou om aantreklik te wees en dat mense hul raaksien. 'n Kenmerk van die moratoriumadolesente, volgens Donovan (1975), was die feit dat hulle hul ervarings en gevoelens op 'n helder en direkte wyse beleef en uitgedruk het. Hulle het gefloreer in omstandighede waarin hul betrokke was in intense verhoudings met mense, waarin hul moes staatmaak op hul selfkennisreserwes en waarin hulle hul eie wêreld kon eksploreer. Interaksie met ander is gekenmerk deur ambivalensie, 'n kompeterende styl en intense betrokkenheid sowel as onbetrokkenheid.

Net twee proefpersone in die studie is deur Donovan (1975) as identiteitsvolwasse geklassifiseer. Albei was dames. Hulle is beskryf as persone wat 'n nie-defensiewe vermoë geopenbaar het om situasies te hanteer. Hulle het 'n vermoë geopenbaar om vir ander op 'n nie-kompulsiewe, nie-bindende wyse om te gee.

Slugoski, Marcia en Koopman (1984) het in hul ondersoek bevind dat die kenmerkende interaksiepatrone van adolessente in die hoë identiteitstatusse (identiteitsvolwassenheid en moratorium) 'n koöperatiewe en fasiliterende gedragswyse was. Sommige persone in die status van premature identiteitsvorming het 'n antagonistiese responspatroon geopenbaar, terwyl ander 'n instemmende benadering teenoor mense gevolg het. Die navorsers het tot die gevolgtrekking gekom dat beide reaksiewyses van adolessente in die status van premature identiteitsvorming basies dieselfde funksie vervul: om 'n sterk waardestelsel te beskerm teen die bedreiging deur ander idees en oortuigings.

3.2.3 Akademiese prestasie en aanpassing op universiteit

Cross en Allen (1970) het in 'n ondersoek 'n beduidende verband tussen identiteitsontwikkeling en akademiese prestasie gevind. Adolessente in die identiteitsvolwassestatus het aansienlik beter gepresteer as adolessente in die ander drie statusse, selfs toe daar 'n korreksie ten opsigte van skolastiese aanleg aangebring is. Bogenoemde navorsers het geargumenteer dat identiteitsvolwasse adolessente se werk vir hulle meer betekenisvol sal wees en dat hulle meer doelgerig sal werk om akademies te presteer. Berzonsky (1985) het in sy ondersoek probeer vasstel of identiteitsdiffusie 'n voorspeller is van akademiese onderprestasië. Hy het geen verband tussen identiteitsdiffusie en akademiese onderprestasië gevind nie. 'n Interessante bevinding was die feit dat daar 'n beduidende verband gevind is tussen die status van premature identiteitsvorming en onderprestasië vir die eerste studiejaar. Hierdie verband het egter nie voorgekom toe die

ondersoek op 'n steekproef hoërskoolleerlinge herhaal is nie. In die onderhawige studie word daar ondersoek ingestel na die verband tussen ego-identiteitstatus en akademiese prestasie.

Orlofsky (1978) het bevind dat universiteitstudente in die identiteitsvolwasse- en moratoriumstatusse hoër tellings behaal het op 'n meting van prestasie-motivering as toetslinge in die statusse van premature identiteitsvorming en diffusie. Orlofsky (1978) het ook gevind dat manlike adolessente in die statusse van premature identiteitsvorming en diffusie die meeste vrees om sukses te behaal openbaar het. Dit wil voorkom asof die resultate ten opsigte van identiteitsvorming en vrees vir sukses by vroulike adolessente aansienlik anders is as wat by manlike adolessente aangetref is. Larkin (1987) het in haar ondersoek 'n steekproef met beide geslagte gebruik en 'n beduidend omgekeerde verband tussen identiteitsontwikkeling en vrees vir sukses gevind, $r = -0,69$, $p < 0,001$, $N = 102$. Die "Rasmussen Ego Identity Scale" is gebruik om identiteitsontwikkeling te meet. Hoër tellings op die meting van identiteit het gepaard gegaan met laer vrees vir sukses.

Waterman en Waterman (1970) het in hul ondersoek gebruik gemaak van die identiteitstatusse vir elke inhoudsgebied (beroep, godsdiens, politiek) van Marcia se onderhoud. In hul ondersoek na die verband tussen identiteit en graad van tevredenheid op universiteit, is bevind dat beroepsmoratoriumindividue die meeste ontevrede was met hul universiteitservaring. Daarteenoor was adolessente in die status van premature identiteitsvorming op die beroepsterrein die gelukkigste met hul belewing van die universiteitsopset. As die geneigdheid om van hoofvak te verander 'n geldige indeks is van aanpassingsprobleme, dan is Waterman en Waterman (1972) se bevindinge betekenisvol. Hulle het bevind dat moratoriumadolessente die meeste geneig was om van hoofvak te verander, in vergelyking met adolessente in die ander drie statusse. Die navorsers het ook gerapporteer dat adolessente in die statusse van premature identiteitsvorming en diffusie meer daartoe geneig was om universiteit te verlaat op grond van (negatiewe) uiterlike druk soos byvoorbeeld swak akademiese prestasie wat op hul uitgeoefen is, terwyl identiteitsvolwasse adolessente hul studies meer om self-geïnisieerde redes beëindig het.

3.2.4 Ontwikkelingsaspekte van identiteit

In hierdie afdeling word daar op die volgende gefokus: daar word gekyk na psigososiale en ander toestande wat identiteitsontwikkeling voorafgaan en wat daarmee in verband staan, aandag word geskenk aan die ontwikkeling van identiteit gedurende die universiteitsjare, en

derdens word die verband tussen identiteitsontwikkeling en enkele postadolesente toestande bespreek.

3.2.4.1 Kwasi-longitudinale studies

Marcia (1980) merk op dat, tot op daardie stadium, nog geen behoorlike langtermyn longitudinale studie oor identiteitsontwikkeling voltooi is nie. Dit wil voorkom of daar sedert 1980 tot op die huidige tydstip ook nog geen langtermyn longitudinale studie gedoen is nie. Marcia (1980) is van oordeel dat Meilman se studie die naaste aan so 'n ondersoek kom. Meilman (1979) het met behulp van 'n dwarsnee-ontwerp identiteitsontwikkeling onder vyf ouderdomsgroepe ondersoek: 12, 15, 18, 21 en 24 jariges. Sy data het aangedui dat die meeste manlike adolessente aan die begin van dié ontwikkelings stadium in die statusse van premature identiteitsvorming en diffusie ingedeel was. Die grootste veranderinge in identiteitsvorming het tussen 18 en 21 jarige ouderdom plaasgevind. Volgens Meilman (1979), vind verandering gewoonlik plaas van die statusse van identiteitsdiffusie en premature identiteitsvorming in die rigting van identiteitsvolwassenheid. Soortgelyke resultate is in 'n studie deur Stark en Traxler (1974) gevind. Die navorsers het hul proefpersone (universiteitstudente van albei geslagte) ingedeel in ouderdomsgroepe van 17 tot 20 en 21 tot 24 jaar. Hulle het gebruik gemaak van Dignan se "Ego Identity Scale" en bevind dat die groep van 21 tot 24 jaar beduidend hoër gemeet het op dié meetinstrument as die groep van 17 tot 20 jaar. Eerstejaarstudente was ook meer identiteitsverward as senior studente.

Navorsing deur Offer, Marcus en Offer (1970) bevestig ook die belangrikheid van die laatadolesente periode vir identiteitsontwikkeling. Archer (1982) het in 'n meer resente ondersoek met persone in die vroeë en middel fases van adolessensie bevind dat die frekwensie van die identiteitsvolwassestatus betekenisvol gestyg het met toename in ouderdom. Archer (1982) het ook gevind dat die statusse van premature identiteitsvorming en diffusie die sterkste verteenwoordig was by al die jaargroepe. Marcia (1980) meen dat 'n geldige veralgemening moontlik soos volg geformuleer kan word: identiteitsvorming vind vanaf vroeë adolessensie (omtrek 12 jaar) plaas en bereik 'n hoogtepunt by laat-adolessensie (18 tot 21 jaar); dit wil voorkom of daar in die vroeë stadium 'n oorwig van individue in die statusse van premature identiteitsvorming en diffusie is, maar die frekwensie van die statusse van moratorium en identiteitsvolwassenheid groei geleidelik soos laat-adolessensie genader word. 'n Punt van kritiek wat teen hierdie navorsing ingebring kan word is dat dit

hoofsaaklik binne 'n Westerse kultuurupset en byna deurgaans met manlike proefpersone uitgevoer is.

Die hipotese dat daar 'n verband tussen arbeidsaamheid en identiteitsontwikkeling bestaan is in 'n aantal studies ondersoek. In drie van die ondersoeke wat nagegaan is, is die proefpersone gevra om in retrospeksie verslag te doen van hul ervarings. Gilmore (aangehaal in Marcia, 1980) het in 'n studie met hoërskoolseuns bevind dat gevoelens van bekwaamheid verband hou met identiteitsontwikkeling. Daar is ook gevind dat albei hierdie veranderlikes beduidend verband gehou het met eksploratiewe gedrag. Bauer en Snyder (1972) het 'n Tematiese Appersepsie Toets (TAT) gebruik om sin vir arbeidsaamheid te meet en gevind dat universiteitstudente, wat hoë tellings behaal het op Rasmussen se identiteitsmeetmiddel, ook hoog gemeet het op die indeks van arbeidsaamheid. Rothman (1978) het in sy studie die psigososiale krisisveranderlikes in verband gebring met identiteitstatus en bevind dat die stadia van outonomie en arbeidsaamheid die belangrikste voorlopers is van identiteitsvorming.

Verskeie ander veranderlikes is ook in verband gebring met identiteitsvorming. Bell (aangehaal in Marcia, 1980) het in 'n ondersoek met hoërskoolseuns vasgestel dat diegene wat hulle aan 'n bepaalde beroep verbind het, hoër gemeet het op 'n meting van identiteit. Oshman (aangehaal in Marcia, 1980) het op grond van sy navorsingsgegewens tot die gevolgtrekking gekom dat 'n vaderfiguur van groot belang is by die identiteitsvorming van seuns. In die doktrale studie van Jacobson (aangehaal in Marcia, 1980), waarin gefokus is op die verskille tussen moratorium en identiteitsvolwasse studente, is gevind dat laasgenoemde in 'n groter mate ondersteuning van hul vaders ontvang het en betrokke was in bevredigende gesagsverhoudinge — meer so as moratoriumadolessente. Bogenoemde studies het geen betekenisvolle verhouding tussen vader-faktore en identiteitsvorming by vroulike adolessente aan die lig gebring nie.

Josselson, Greenberger en McCnochie (1977a, 1977b) het 'n interessante reeks studies oor psigososiale volwassenheid onderneem. Hulle het geen betekenisvolle verhouding tussen heteroseksuele kontak en identiteitsontwikkeling by hoërskoolseuns gevind nie. Tog rapporteer Josselson *et al.* (1977a) dat daar onder seuns wat laag gemeet het op psigososiale volwassenheid, 'n groter geneigdheid was tot preokkupasie met heteroseksuele kontak. Daarteenoor was seuns wat hoë tellings op psigososiale volwassenheid behaal het, meer geïnteresseerd om 'n sinvolle lewe met lewensrigting tot stand te bring en uit te bou.

LaVoie (1976) het in sy ondersoek die aandag gerig op identiteitsvorming tydens middel-adolessensie. In hierdie ondersoek is daar van verskeie persoonlikheidsvraelyste, insluitende die EI-ISB en Constantinople se meetinstrument van identiteit, gebruik gemaak. LaVoie (1976) het bevind dat hoë-identiteit adolessente die volgende openbaar het: sekerheid oor hul seksuele identiteit, 'n sin vir basiese vertroue en werksaamheid, konstruktiewe en adaptiewe verdedigingsmeganismes, en positiewe selfpersepsie in verhouding tot 'n aantal dimensies (byvoorbeeld: fisiek, persoonlik, moreel). Lae-identiteit adolessente, daarteenoor, het 'n gebrek aan persoonlikheidsintegrasie en 'n hoër vlak van wanaanpassing openbaar.

3.2.4.2 Ouerlike patrone en identiteitstatus

Marcia (1980) het in sy artikel 'n samevatting aangebied van 'n drietal ondersoeke wat handel oor die verhouding tussen adolessente en hul ouers. Die studies bied, gesamentlik gesien, 'n beeld van die interaksiepatrone van individue in die verskillende identiteitstatusse met hul ouers (en dus ook opvoedingstyle). Jordan (aangehaal in Marcia, 1980) het adolessente in die status van premature identiteitsvorming beskryf as "participating in a love affair with their families". (p 171) Die seuns het hul ouers as aanvaardend en ondersteunend waargeneem, terwyl die ouers hulself as beskermend en kind-gesentreerd beskou het. Matteson (aangehaal in Marcia, 1980) het adolessente in die status van premature identiteitsvorming en hul gesinne as die mees taakgerigte van die statusse bevind. Dit wil voorkom of die vaders hul seuns gedomineer het en emosionele ekspressie is nie aangemoedig nie. Marcia (1980) maak die opmerking, gebaseer op die navorsing, dat daar sterk druk op die adolessent uitgeoefen word om te konformeer aan die norme en waardes van die gesin. Dit blyk dat die adolessente positief voel oor hierdie interaksiestyl.

Adolessente in die status van identiteitsdiffusie het, volgens Jordan (aangehaal in Marcia, 1980), dikwels onbetrokkenheid en verwerping van hul ouers, en veral die vader, ervaar. Matteson (aangehaal in Marcia, 1980) het onder Deense identiteitsverwarde adolessente opgemerk dat hul vaders in 'n groter mate onaktief was. Marcia (1980) maak die opmerking dat hierdie optrede in sterk kontras staan met die oorheersende optrede van vaders van adolessente in die status van premature identiteitsvorming.

Jordan (aangehaal in Marcia, 1980) het bevind dat moratoriumindividue meer dikwels betrokke was in ambivalente verhoudings met hul ouers. Dit wil voorkom of seuns in 'n stryd gewikkel is om hul los te maak van hul moeders. Schilling (aangehaal in Marcia, 1980) rapporteer dat moratoriumadolessente hul ouers waargeneem het as teleurgesteld met

hulle en dat hul meer afkeurend gestaan het teenoor hul doen en late. Matteson (aangehaal in Marcia, 1980) het vasgestel dat moratoriumindiwidue betekenisvol minder geneig was om toe te gee aan die wense en eise van hul ouers in vergelyking met indiwidue in die ander identiteitstatusse. Die interaksie binne moratorium-gesinne is gekenmerk deur outonomie, aktiwiteit en self-ekspressie.

Identiteitsvolwasse adolessente was, volgens Jordan (aangehaal in Marcia, 1980), redelik gebalanseerd in hul beoordeling van hul ouers. Almal (vader, moeder en seun) het laat blyk dat hulle die verhouding met mekaar positief, dog tot 'n mate ambivalent, beleef het. Seuns het hul vaders soms op 'n ambivalente manier ervaar, alhoewel hierdie ervarings nie so sterk was soos by moratoriumproefpersone nie.

In 'n meer resente studie wat deur Campbell, Adams en Dobson (1984) uitgevoer is, is bevind dat 'n kombinasie van twee faktore geassosieer was met gunstige identiteitsontwikkeling by laat-adolessente: emosionele verbondenheid aan die ouers en aanmoediging deur laasgenoemde om na onafhanklike optrede te strewe.

3.2.4.3 Identiteitsontwikkeling op universiteit

Daar is reeds melding gemaak van die belangrikheid van die laat-adolessente jare (18-21 jaar) ten opsigte van identiteitsvorming. Gedurende hierdie jare bevind 'n groot aantal adolessente hulle op universiteit of by ander tersiêre opvoedingsinstansies. 'n Aantal studies is onderneem waarin gefokus is op identiteitsvorming tydens die universiteitsjare.

Die werk van Waterman en Waterman (1971), Waterman, Geary en Waterman (1974), en Waterman en Goldman (1976) verdien vermelding binne hierdie afdeling. Indiwidue wat in hierdie studies betrek is, is aan die begin van die eerstejaar en weer aan die einde van die finalejaar onderwerp aan Marcia se semi-gestruktureerde onderhoud ten einde vas te stel hoe identiteitsvorming plaasgevind het. Die navorsing is gedoen by 'n politegniese instituut en 'n skool vir lettere en kunste. In die reeks ondersoeke is identiteitstatus vir elkeen van die afsonderlike inhoudsgebiede van die onderhoud (beroep, godsdiens en politiek) beoordeel. Op die beroepsterrein is daar 'n toename in die status van identiteitsvolwassenheid en 'n afname in die moratoriumstatus oor die vier jaar by albei inrigtings gevind. Daar is slegs by die skool vir lettere en kunste 'n afname in die status van identiteitsdiffusie (beroepsterrein) gevind. Op die terrein van die godsdiens is daar 'n afname in die status van premature identiteitsvorming en 'n toename in identiteitsverwarring by die politegniese

instituut gevind. Dit is opmerklik dat daar by geeneen van die instansies 'n aanduiding van 'n toename in (religieuse) identiteitsvolwassenheid oor die vier jaar was nie. Op die inhoudsgebied van die politiek is daar slegs by die politegniese instituut 'n toename in die status van identiteitsvolwassenheid en 'n afname in die status van premature identiteitsvorming gevind. Volgens Marcia (1980) blyk dit dat verdere studie aan tersiêre opleidingsinrigtings 'n fassiliterende rol speel ten opsigte van identiteitsvorming op die beroepsterrein. Die uitwerking op identiteitsvorming ten opsigte van 'n ideologiese raamwerk is onseker. Die duidelikste bevinding ten opsigte van ideologiese identiteitsvorming is dat ervaring op universiteit nie 'n premature keuseproses in die hand werk nie. A.S. Waterman (aangehaal in Marcia, 1980) het weereens die belangrikheid van die ervaring van 'n krisis by identiteitsvorming beklemtoon. Hy is van oordeel dat die universiteits-atmosfeer 'n waardevolle fassiliteerder is van so 'n krisisperiode. Matteson (1975) sien die uitbeweeg uit die huis as 'n belangrike faktor wat die krisisperiode inisieer.

3.2.4.4 Identiteit en post-adolessente toestande

James Marcia (1976) het 'n opvolgstudie onderneem waarin hy proefpersone 6 tot 7 jaar na die aanvanklike ondersoek weereens aan die semi-gestruktureerde onderhoud onderwerp het. Twee bevindinge het in die ondersoek duidelik na vore gekom: eerstens is empiriese gegewens ten opsigte van die verband tussen identiteit en intimiteit met behulp van 'n longitudinale ontwerp verkry; die tweede was verdere navorsingsgegewens wat dui op die kritieke aard van die universiteitsjare ten opsigte van identiteitsvorming. Marcia (1976) het bevind dat die kanse omtrent gelyk was (43%) om 'n individu, wat gedurende die universiteitsjare in 'n hoë identiteitstatus was (moratorium en identiteitsvolwassenheid), jare later in daardie selfde kategorieë te vind. Adolescente wat gedurende die universiteitsjare in die statusse van premature identiteitsvorming en diffusie was, het 'n baie goeie kans (84%) gestaan om in die opvolgstudie (6 of 7 jaar later) steeds in dieselfde statusse te wees.

3.3 IDENTITEITSVORMING BY VROUE

Dit is nie die doel om in hierdie afdeling 'n breedvoerige uiteensetting te gee van navorsingsbevindinge ten opsigte van identiteitsvorming by vroue nie. Die doel is om 'n kort uiteensetting te gee van die debat rondom die kwessie van geslagsverskille en identiteitsvorming. Dit dien ook as motivering waarom net manlike proefpersone in die onderhawige studie ingesluit is.

Kritiek teen Erikson se teoretiese werk lui dat dit nie deeglik genoeg met identiteitsvorming by vroue rekening hou nie. Erikson het breedvoerig geskryf oor identiteitsvorming by manlike adolessente, en alhoewel hy ook verhelderend geskryf het oor die proses van identiteitsvorming by vroue (Erikson, 1968), meen Marcia (1980) en ander dat sy werk oor identiteitsvorming hoofsaaklik van toepassing is op manlike adolessente. Die vermoede bestaan dat Erikson se teoretiese werk 'n eensydigheid of geslagsvooroordeel weerspieël wat gereflekteer word in probleme en teenstrydighede wat na vore kom in navorsing met vroulike proefpersone.

Marcia (1964, 1966) se identiteitstatusbenadering is, soos reeds vermeld, gebaseer op Erikson se teoretiese werk. Daar kan dus verwag word dat Marcia se identiteitstatusmodel in 'n mate dieselfde geslagsvooroordeel sal weerspieël. Die inhoudsgebiede van Marcia se semi-gestruktureerde onderhoud weerspieël klaarblyklik hierdie eensydigheid. Douvan en Adelson (1966) het reeds in die sestigerjare opgemerk dat beroeps- en ideologiese vraagstukke nie so deurslaggewend is vir die persoonlike vorming van vroulike adolessente nie. Hulie is van oordeel dat vroulike adolessente baie meer persoonlik gemoeid is met die totstandbring en handhawing van interpersoonlike verhoudinge. Soos reeds beskryf, sluit die oorspronklike "Identity Status Interview" die terreine van beroep, godsdiens en politiek as inhoudsgebiede in. Dit blyk dat die oorspronklike onderhoud se inhoudsgebiede beter inpas by die behoeftes van manlike adolessente. Die onderhoud is oor die eerste jare nadat dit ontwikkel is ook slegs op manlike proefpersone toegepas. Die eerste poging om dit uit te brei en vroulike individue in te sluit het gekom van Marcia en Friedman (1970). Vir die doel is 'n verdere inhoudsgebied (houding teenoor voorhuwelikse seksualiteit) bygevoeg. Die waarde van die byvoeging is gedemonstreer in 'n ondersoek van Schenkel en Marcia (1972).

Twee verskillende vorms van die onderhoud was dus sedert die begin van die sewentigerjare beskikbaar en is gebruik in navorsing met onderskeidelik manlike en vroulike adolessente. Die implikasie is dat daar verskillende kriteria gebruik word om identiteitstatus by manlike en vroulike adolessente te bepaal. Hierdie toedrag van sake is in aanmerking geneem by die beplanning van die onderhawige studie en daar is besluit om die oorspronklike semi-gestruktureerde onderhoud net op manlike studente toe te pas. Verskeie navorsers, byvoorbeeld Matteson (1977) en Orloffsky (1978), het begin om die gebruik van die uitgebreide onderhoud op steekproewe van beide geslagte te propageer. Sedertdien is 'n hele aantal studies onderneem wat laasgenoemde benadering gevolg het.

Die toepassing van die identiteitstatusmodel op vroulike steekproewe het soms verwarrende en teoreties teenstrydige resultate opgelewer. Een van die interessante bevindinge wat na vore gekom het, alhoewel nie altyd deurlopend nie, was 'n geslagsverkil ten opsigte van die manier waarop die identiteitstatusse ooreengestem en verskil het. In ondersoeke met manstudente is vasgestel dat identiteitsvolwasse- en moratoriumindiwidue dikwels beduidend anders (en beter) geprester het as die ander twee statusgroepe op die volgende ego-dimensies: konsepvorming in 'n druksituasie, manipuleerbaarheid van eiewaarde, refleksiwiteit-impulsiwiteit in besluitnemingsprosesse, interne teenoor eksterne lokus van kontrole en intimiteit in interpersoonlike verhoudinge. Daarteenoor het navorsers bevind dat vroulike proefpersone in die statusse van identiteitsvolwassenheid en premature identiteitsvorming, op grond van gemeenskaplike eienskappe, saam gegroepeer kan word. Moratorium en identiteitsverwarde vroue het ooreengestem ten opsigte van sekere eienskappe. In die studie van Marcia en Friedman (1970) is bevind dat vroulike universiteitstudente in die statusse van identiteitsvolwassenheid en premature identiteitsvorming moeiliker hoofvakke gekies het en beduidend laer gemeet het op 'n meting van angspeil as moratoriumindiwidue.

Toder en Marcia (1973) het vasgestel dat persone in die statusse van identiteitsvolwassenheid en premature identiteitsvorming minder gekonformeer het in 'n Asch-tipe eksperiment en dat hulle hulself as meer konvensioneel waargeneem het in vergelyking met die ander twee statusse. Volgens Schenkel (1975), het eersgenoemde twee statusse ook 'n hoër vlak van veld-onafhanklikheid gemanifesteer. Op grond van bogenoemde bevindinge het sommige navorsers tot die gevolgtrekking gekom dat die status van premature identiteitsvorming by vroue 'n meer adaptiewe status is as by manlike adolessente. Terwyl daar van mans verwag word om selfstandig moontlikhede op te weeg en tot beslissings te kom, word daar in meer tradisionele kringe van vroue verwag om haar identiteit in tradisionele rolle (van vrou en moeder) te vind. Bourne (1978a) redeneer dat die jong meisie wat haar ouers se waardes aanneem en verwag om konvensionele rolle te realiseer meer sosiale bevestiging en aanmoediging sal geniet.

Navorsers wys egter ook daarop dat daar sedert die sewentigerjare drastiese kulturele veranderinge begin plaasvind het met die vrouebewegings in die V.S.A. en dat daarmee saam ander verwagtinge met betrekking tot vroue se rolle begin ontwikkel het. Bourne (1978a) en Marcia (1980) beklemtoon ook dat dit akademies onverantwoordelik is om klinklare

gevolgtrekkings te opsigte van geslagsverskille uit hierdie ondersoeke te maak aangesien (1) proefpersone uit verskillende populasies getrek is, (2) verskillende vorme van die identiteitstatusonderhoud op verskillende steekproewe gebruik is, en (3) dat proefpersone ten opsigte van die afhanklike veranderlikes verskillend gemeet is.

Dit is duidelik dat heelwat navorsing en noukeurige denke nodig is om groter duidelikheid met betrekking tot bogenoemde vraagstukke te verkry.

3.4 TUSSENKULTURELE TOEPASSING VAN WESTERSE MEETINSTRUMENTE

Dit is belangrik om in hierdie bespreking die aangeleentheid van die tussenkulturele toepassing van Westerse meetinstrumente te berde te bring, aangesien Marcia se semi-gestruktureerde onderhoud in die V.S.A. ontwikkel is en in die huidige studie in 'n Afrika-situasie toegepas word.

Skrywers soos Dreyer (1976) en Retief (1988) wys daarop dat navorsers in Afrika en Suid-Afrika oor die afgelope jare 'n groter sensitiviteit ontwikkel het ten opsigte van die gebruik van Westerse meetinstrumente in andersoortige kulturele kontekste. Dit is in teenstelling met die koloniale navorsingstradisie waarin navorsers onkrities van meetinstrumente wat in Westerse kulturele situasies ontwikkel is, gebruik gemaak het. Hierdie navorsing het dikwels tot wetenskaplik-onverantwoordbare gevolgtrekkings gelei, naamlik dat Westerse proefpersone superieur is in vergelyking met proefpersone uit die Afrika-konteks, ten opsigte van die eienskap of eienskappe wat gemeet is. Wat hierdie navorsers uit die oog verloor het, is dat die Westerse meetinstrumente binne 'n bepaalde kulturele dampkring ontwikkel is en dus onvermydelik 'n bepaalde ervaring en stel waardes weerspieël. Westerse proefpersone is heel dikwels op 'n onregmatige wyse in vergelykende studies bevoordeel deurdat die meetinstrumente aansluiting gevind het by eersgenoemde se ervaring en lewenswêreld. Bydraes uit die veld van die tussenkulturele sielkunde (soos byvoorbeeld die werk van Berry, 1969) het 'n groot rol gespeel om navorsers bewus te maak van navorsingsprobleme soos die funksionele gelykheid van gedrag in verskillende kulture, en die gebruik van meetinstrumente (in vergelykende studies) wat reg sal laat geskied aan proefpersone uit albei kultuurgroepe.

Daar word nie in die huidige ondersoek van die vergelykende metode gebruik gemaak om twee kultureel-verskillende groepe met mekaar te vergelyk nie. 'n Westerse meetinstrument,

James Marcia se semi-gestruktureerde onderhoud, word egter wel in die huidige ondersoek gebruik. Marcia se onderhoud is die afgelope 28 jaar met goeie gevolge in 'n groot aantal studies in verskillende wêrelddele gebruik. Een van die doelstellings met die huidige ondersoek is om vas te stel of Marcia se semi-gestruktureerde onderhoud met vrug in 'n Afrika-situasie gebruik kan word. Dit blyk dat so 'n studie tot dusver nog nie in Afrika onderneem is nie. Dit word in gedagte gehou dat die metingsprosedure in 'n Westerse kulturomgewing ontwikkel is en dat dit gevolglik sekere Westerse waardes sal weerspieël, naamlik: sterk klem op individualiteit, 'n groot mate van keusevryheid, en 'n tegnologies-ontwikkelde wêreld word veronderstel. Ten spyte hiervan het die navorser die hoop dat die meetinstrument lig sal werp op die maak van identiteitsverwante keuses in 'n Afrika-situasie. Dit gaan ook in die huidige navorsingsprojek ten diepste oor die vraag hoe universeel is die identiteitsvormingsproses soos wat dit deur Erikson en Marcia geformuleer en gemeet is?

3.5 SUID-AFRIKAANSE STUDIES IN VERBAND MET IDENTITEITSVORMING TYDENS ADOLESSENSIE

Uit 'n oorsig van Suid-Afrikaanse studies oor die onderwerp van identiteitsvorming tydens adolessensie kon geen ondersoek opgespoor word waarin Marcia se metodologiese benadering (die semi-gestruktureerde onderhoud) gebruik is nie. Dit blyk ook dat 'n ondersoek van hierdie aard nog nie in 'n ander Afrika-land, suid van die Sahara, onderneem is nie. In Jegede (1976) se ondersoek in verband met identiteitsvorming onder universiteitstudente van albei geslagte in Nigerië is daar van Simmons (1970) se "Identity Achievement Scale" (I.A.S.) gebruik gemaak.

Rhona Ochse (1983) het in haar navorsing 'n vraelys ontwikkel, die Erikson-skaal, waarmee sewe persoonlikheidskomponente, wat saamhang met die eerste sewe ontwikkelingsstadia van Erikson se psigososiale teorie, gemeet word. Die vraelys sluit dus ook items in wat betrekking het op Erikson se vyfde stadium, naamlik identiteitsvorming teenoor identiteitsdiffusie. Die Erikson-skaal is toegepas op 'n groep (n = 1859) wat bestaan uit wit en swart Suid-Afrikaners met die doel om die kulturele geldigheid van Erikson se persoonlikheidsteorie te ondersoek (Ochse & Plug, 1986). Ochse en Plug (1986) het tot die gevolgtrekking gekom dat die betroubaarheid van die vraelys as geheel vir die swart en wit proefpersone hoog was. Verder is hul van oordeel dat die betroubaarheid van die subskale ook voldoende is. Met betrekking tot identiteitsvorming het Ochse en Plug

(1986) gevind dat wit vroue, in vergelyking met wit manlike proefpersone, op 'n vroeër stadium die identiteitskrisis oplos. Daarteenoor is gevind dat swart manlike proefpersone 'n geneigdheid getoon het om die identiteitskrisis eers na die ouderdom van 40 jaar op te los.

Thom (1988) het in haar ondersoek ook van die Erikson-skaal gebruik gemaak. Sy het 'n vergelykende studie uitgevoer waarin Afrikaanssprekende, Engelssprekende (albei wit groepe) en Afrika-talige (swart) hoërskooladolesse te opsigte van, onder andere, identiteitsvorming en beroepsidentiteitsontwikkeling, met mekaar vergelyk is. Thom (1988) het bevind dat die belangrikste determinant van adolessente se vlak van identiteitsontwikkeling by al drie kultuurgroepe die ouer-adolessentverhouding is. Ten opsigte van die Afrikaanssprekende adolessente het dit geblyk dat skoolprestasie en skoolstanderd ook 'n betekenisvolle bydrae gelewer het tot die voorspelling van identiteit. Thom (1988) het ook die volgende gevind: dat die ouer-adolessentverhouding 'n bepalende rol speel by Afrikaanssprekende en swart adolessente se vlak van beroepsidentiteitsontwikkeling; dat Afrikaanssprekende en Engelssprekende adolessente se ervaring van ontwikkeling tydens adolessensie 'n belangrike determinant is van beroepsidentiteitsontwikkeling; dat Afrikaanssprekende wit adolessente in 'n betekenisvolle groter mate as Engelssprekende wit adolessente reeds bewus is van 'n identiteit; die gemiddelde identiteitstelling van die wit adolessente (Afrikaans- en Engelssprekende kultuurgroepe) het nie betekenisvol van die gemiddelde identiteitstelling van die swart adolessente verskil nie; daar is geen betekenisvolle kultuurverskille ten opsigte van adolessente se vlak van beroepsidentiteitsontwikkeling gevind nie; daar is 'n betekenisvolle verband tussen adolessente se vlak van identiteits- en beroepsidentiteitsontwikkeling aangetoon; daar is geen beduidende geslagsverskille met betrekking tot adolessente se vlak van identiteits- en beroepsidentiteitsontwikkeling in die drie kultuurgroepe verkry nie.

Bester (1985, 1990) het in sy navorsing in verband met identiteitsvorming onder wit hoërskoolleerlinge ook gebruik gemaak van Erik Erikson se persoonlikheidsteoretiese raamwerk. Bester (1990) het 'n vraelys, "Inventaris vir die Meting van Identiteitsvorming" (IMI), wat op Erikson se eerste vyf ontwikkelingsstadia gebaseer is, opgestel en gestandaardiseer. Bester (1990) het by die opstel van die IMI Erikson se epigenetiese ontwikkelingsbeginsel en die insig dat die psigososiale ontwikkelingsstadia interafhanklik is en nou met mekaar verweef is, as vertrekpunt gebruik (sien hoofstuk 2). Die IMI meet nie identiteitsvorming in isolasie van dit wat in die eerste vier ontwikkelingsstadia, volgens

Erikson se teorie, gebeur nie, maar die totaalstelling sluit ook die (identiteits)ontwikkelinge in wat gedurende die kinderjare plaasgevind het.

Die IMI bestaan uit vyf afdelings wat korrespondeer met die eerste vyf ontwikkelingstadia van Erikson se teorie. Daar is vir elke afdeling 15 items ontwikkel, sodat die totale getal items 75 is. Die meetinstrument is op 'n steekproef van 334 wit hoërskoolleerlinge van beide geslagte (seuns: $n = 123$, meisies: $n = 211$) toegepas. Bester (1990) bespreek in sy artikel die geldigheid van die IMI en rapporteer 'n betroubaarheidskoëffisiënt (Kuder-Richardson-20-formule) van 0,91. Beduidende positiewe korrelasies, wat wissel van $r = 0,31$ tot $r = 0,77$, is tussen die vyf afdelings van die IMI verkry. 'n Hoë positiewe korrelasie is ook tussen die eerste vier afdelings gesamentlik en die vyfde afdeling gevind ($R_{5,1234} = 0,75$ met $F(4,329) = 112,01$, $p < 0,01$). Bester (1990) kom tot die gevolgtrekking dat die gegewens Erikson se teorie ondersteun en dat die IMI met vrug gebruik kan word om inligting in verband met die persoonlikheidsontwikkeling van kinders te bekom. Dit is egter waar dat die IMI net op Afrikaanssprekende blankes gestandaardiseer is en dus net op 'n beperkte deel van die totale Suid-Afrikaanse bevolking van toepassing is. Bester en Prinsloo (1990) kon in 'n verdere ondersoek, waarin die IMI op 'n steekproef van senior sekondêre leerlinge (Afrikaanssprekend en wit) toegepas is, geen beduidende verskil tussen die identiteitsvorming van jongste ($n = 130$) en oudste kinders ($n = 97$) aantoon nie.

In 'n onlangse studie het Ackermann (1990) ondersoek ingestel na 'n groep Afrikaanssprekende, wit sekondêre skoolleerlinge ($N = 130$) se evaluering van die belangrikheid van die lewensterreine wat relevant is ten opsigte van identiteitsontwikkeling. Die volgende terreine is in die ondersoek ingesluit: toekomstige beroep, godsdiens, politiek, morele waardes, doel en ideale in die lewe, vryetyds- en ontspanningsaktiwiteite, geslagsrol, keuse van maats van eie geslag, keuse van maats van die teenoorgestelde geslag, met watter soort seun of meisie ek wil uitgaan ("date"), met watter soort seun of meisie ek vas wil uitgaan ("kys"), die soort persoon met wie ek eendag gaan trou, en seksuele sake. Die proefpersone het die meeste van die 13 terreine as baie belangrik of redelik belangrik beskou. Die drie terreine wat deur albei geslagte as die minste belangrik beskou is, is in dalende volgorde: geslagsrol, seksuele sake en politiek.

Myburgh en Anders (1989) het ondersoek ingestel na die identiteitsvorming van swart adolessente in Lebowa. In die ondersoek word daar gefokus op twee aspekte van identiteitsvorming, naamlik selfbeeldvorming en identifikasie. Die steekproef het bestaan

uit 200 sekondêre skoolleerlinge van albei geslagte (100 van elke geslag) van standerd 6 tot 10. Daar is weinig verskil tussen die identiteitsontwikkelingspatrone van seuns en meisies gevind. Die proefpersone het, volgens Myburgh en Anders (1989), 'n baie hoë waardering vir die opinie van die onderwyser, 'n ietwat laer waardering vir die mening van hul ouers en het die laagste waardering vir die mening van hulle portuurgroep geopenbaar.

Dit blyk uit 'n oorsig van die Suid-Afrikaanse navorsingsliteratuur dat die meerderheid van die ondersoeke in verband met identiteitsvorming onder adolessente deur opvoedkundiges onderneem is. Verdere voorbeelde hiervan is ondersoeke deur Bergh (1984), Breytenbach (1980) en Senekal (1978). Daar is ook 'n aantal studies onderneem in verband met onderwerpe wat nou verwant is aan identiteitsontwikkeling tydens adolessensie en waarin swart proefpersone betrek is. Voorbeelde van hierdie navorsing sluit in ondersoeke oor sosiale houdings (Danziger, 1956; Le Roux, 1972; Lystad, 1970), sosiale ontwikkeling (Myburgh & Smith, 1990), waardes (Penny, 1983), en eiewaarde (Momberg & Page, 1977).

Samevattend: In hierdie hoofstuk is 'n oorsig aangebied van navorsing oor die breë terrein van identiteitsontwikkeling onder adolessente. Dit is die onderwerp wat in die huidige studie ondersoek word. Daar is eerstens gefokus op verskillende maniere waarop Erikson se konstruk "identiteit" geoperasionaliseer en gemeet is. Vervolgens is 'n oorsig aangebied van navorsingsbevindinge ten opsigte van ondersoeke met manlike adolessente. Daarna is die tema van identiteitsontwikkeling by vroulike adolessente aangeroer. Die onderwerp van die tussenkulturele toepassing van Westerse meetinstrumente in 'n andersoortige kulturele situasie is ook bespreek. Die hoofstuk is afgesluit met 'n oorsig van Suid-Afrikaanse studies wat handel oor identiteitsontwikkeling tydens adolessensie.

In die volgende hoofstuk word die metode van ondersoek aangebied.

HOOFSTUK 4

METODE VAN ONDERSOEK

Die doel met die hoofstuk is om 'n uiteensetting te gee van die metodologie wat in die ondersoek gebruik is. Die ondersoekgroep word eerstens beskryf. Vervolgens word die meetinstrumente wat in die ondersoek gebruik is, bespreek. Die prosedure wat gevolg is word daarna aangebied. Die hoofstuk word afgesluit met 'n kort oorsig van die statistiese prosedures wat in die studie aangewend is.

4.1 ONDERSOEKGROEP

'n Gerieflikheidssteekproef is in die ondersoek gebruik. Die steekproef het bestaan uit 110 manlike eerstejaarstudente tussen die ouderdom van 17 en 22 jaar oud: die proefpersone was dus almal in hul laat-adolessente jare. Die rede waarom net manlike adolessente gekies is, is omdat navorsers van mening is dat die oorspronklike "Identity Status interview" van Marcia, asook die teoretiese werk van Erikson waarop die onderhoud gebaseer is, bevooroordeeld is ten opsigte van geslag. Hierdie aspek is reeds in hoofstuk 3 bespreek. Slegs studente wat histories in hul eerste studiejaar was, is in die ondersoek ingesluit. Daar is van die aanname uitgegaan dat ervaring op universiteit 'n invloed sal uitoefen op identiteitsontwikkeling. Munro en Adams (1977) het tot die gevolgtrekking gekom dat 'n universiteit 'n psigososiale moratoriumsituasie bevorder. Dit sou dus nie raadsaam wees om individue uit meer senior jaargroepe in die steekproef in te sluit nie.

Alle studente in die ondersoekgroep het die eerstejaarskursus in sielkunde gevolg. In Tabel 2 word die frekwensies van die kursusse waarvoor die proefpersone geregistreer was, aangegee. Dit is uit Tabel 2 duidelik dat die meerderheid van die proefpersone (61,8%) van plan was om in 'n onderwysrigting te gaan. Die persentasie proefpersone wat die tweede hoogste was, was B.A. (Kommunikasie) met 19,09%. Verdere betekenisvolle persentasies was soos volg: B.A. (Maatskaplike Werk) = 9,09% en gewone B.A. = 7,27%. Met die uitsondering van twee het al die proefpersone kursusse binne die Fakulteite van Opvoedkunde en Lettere gevolg.

Tabel 2

Frekwensies van die Kursusse waarvoor die Proefpersone Geregistreer was
(N = 110)

Kursus	N
B.A. (met onderwysvakke)	33
B.Ped	29
H.S.T.D.	6
B.A. (Maatskaplike werk)	10
B.A. (Kommunikasiekunde)	21
B.A.	8
B.Sc	2
B.A. (Publieke Administrasie)	1

Tabel 3

Frekwensietabel: Geografiese Gebiede waarvandaan Proefpersone kom (N = 110)

Geografiese gebied	N
Vergrote Oos-Kaapland (insluitende Transkei en Ciskei)	56 (50,9%)
Transvaalse platteland (insluitende verre noordelike en oostelike streke)	11 (10,0%)
O.V.S., Kimberley-area en die Karoo	7 (6,36%)
Kaapstad en omgewing	6 (5,45%)
Namibië	4 (3,64%)
Natal	3 (2,7%)
PWV-omgewing (insluitende Soweto, Oos-en Wesrand)	22 (20,0%)
Lesotho	1 (0,9%)

In Tabel 3 word 'n uiteensetting gegee van die geografiese gebiede waarvandaan die proefpersone in die steekproef oorspronklik kom. Dit is uit Tabel 3 duidelik dat die helfte (50,9%) van die proefpersone in die steekproef uit die groter Oos-Kaapland streek gekom het. Vir die doeleinde van hierdie ontleding is die huidige Transkei en Ciskei by die streek ingereken. Daar kan met 'n redelike mate van sekerheid aangeneem word dat die adolessente uit hierdie gebied Xhosa-sprekend is en basies dieselfde historiese en kulturele agtergrond met mekaar deel. Die streek wat die tweede beste verteenwoordig is, is die PWV-gebied (20%). Tien persent van die proefpersone in die steekproef het uit die Transvaalse platteland gekom.

4.2 MEETINSTRUMENTE

Die meetinstrumente wat in die onderhawige ondersoek gebruik is, is die volgende:

4.2.1 Marcia se "Ego Identity Status Interview"

James Marcia se "Ego Identity Status Interview" is as meetinstrument gebruik om identiteitsvorming by laat-adolessente vas te stel. Hierdie semi-gestruktureerde onderhoud is om die volgende redes gekies:

- Dit is gebaseer op teoretiese werk.
- Hoewel dit hoofsaaklik op Westerse populasies gedoen was, is die meetinstrument se betroubaarheid en geldigheid herhaaldelik empiries gedemonstreer.
- Die meetinstrument is reeds in tussenkulturele omgewings gebruik (byvoorbeeld in Nieu-Seeland en Denemarke), maar sover as wat vasgestel kon word, is dit nog nie in 'n Afrika-situasie toegepas nie.
- Marcia se identiteitstatusbenadering het oor die afgelope sowat 27 jaar 'n groot aantal ondersoeke gegenereer en dit blyk dat dit 'n doeltreffende metode is om identiteitsvorming by laat-adolessente te bepaal.

Die oorspronklike "Ego Identity Status Interview" van Marcia (1964) is in die ondersoek gebruik. Die onderhoud bevat vrae wat daarop gemik is om die keuses en bindinge ("commitments") van adolessente ten opsigte van die betekenisvolle terreine van geloof, godsdiens en politiek bloot te stel. Die onderhoud wat gebruik is, word in Bylae 1 weergegee. Die doel met die onderhoud is om vas te stel hoe adolessente aan die einde van

die adolessente jare die identiteitskrisis hanteer het. Die identiteitstatusse verteenwoordig vier maniere of style waarop die identiteitskrisis deur laat-adolessente "opgelos" kan word. Marcia (1964, 1966) het twee kriteria aangelê, gebaseer op Erikson se werk, waarvolgens 'n identiteitstatus aan 'n bepaalde individu toegeken word: of die persoon deur 'n (krisis) periode gegaan het waarin daar ernstig besin is oor betekenisvolle alternatiewe of keusemoontlikhede; en of die adolessent tot duidelike keuses en bindinge gekom het. Op grond van hierdie twee kriteria word 'n proefpersoon in een van vier identiteitstatusse ingedeel, naamlik identiteitsvolwassenheid, moratorium, premature identiteitsvorming en diffusie (Sien Hoofstuk 2 vir 'n volledige bespreking van hierdie vier identiteitstatusse.)

Daar is in die onderhawige studie van globale identiteitstatus, sowel as van identiteitstatus met betrekking tot die afsonderlike inhoudsgebiede gebruik gemaak. Vir elke individu in die steekproef is daar dus vier identiteitstatusse toegeken: 'n status vir elkeen van die drie inhoudsgebiede (beroep, godsdiens, politiek) afsonderlik, asook 'n globale identiteitstatus wat 'n aanduiding moet gee van die proses van identiteitsvorming in sy geheel. 'n Voordeel van die semi-gestruktureerde onderhoudsprosedure is dat dit moontlik is om onsekerhede en vrae, wat in die loop van die onderhoud opduik, op te volg met verdere vrae.

Die vrae in die onderhoud is vooraf deeglik geïnspekteer en met sielkundekollegas aan die Universiteit van Fort Hare bespreek met die doel om die tussenkulturele gepastheid van die vrae te probeer vasstel. Die vrae is in wese behou soos wat dit in die "Ego Identity Status Interview" voorkom, behalwe dat daar hier en daar aan die bewoording verander is om die Amerikaanse idioom aan te pas.

Geldigheid. Navorsers soos Bosma (1986), Kroger (1989) en ander is dit eens dat Marcia se meetinstrument, op grond van 'n groot aantal studies wat die afgelope sowat 27 jaar onderneem is, aanspraak kan maak op 'n redelike mate van inhoudelike, konstruks- en voorspellingsgeldigheid. 'n Meer breedvoerige bespreking van hierdie aspekte is in Hoofstuk 3 aangebied. Dit is belangrik om daarop te wys dat die geldigheid van die "Ego Identity Status Interview" hoofsaaklik binne 'n Westerse konteks ondersoek is. Die geldigheid van Marcia se semi-gestruktureerde onderhoud moet nog behoorlik binne 'n Afrika-situasie ondersoek word.

Betroubaarheid. Marcia se "Ego Identity Status Interview" word gewoonlik deur twee of meer medewerkers gekategoriseer ten einde die interbeoordelaarsbetroubaarheid te bereken.

Die beoordeling word aan die hand van 'n handleiding, wat deur Marcia (1964) opgestel is, gedoen. Die handleiding stel duidelike kriteria uit waarvolgens die vier identiteitstatusse beoordeel moet word. Bourne (1978a) rapporteer dat die persentasie ooreenstemmende response tussen beoordelaars in studies gewissel het tussen 72% en 90%. Die mate van ooreenstemming tussen beoordelaars is vir die huidige studie bereken en word in Tabel 4 weergegee.

Tabel 4

Persentasie Ooreenstemmende Beoordelaarsresponse (Beoordelaars) vir N = 32 onderhoude

Inhoudsgebied	f ooreenstemming	% ooreenstemmende response
Beroep	26	(81,25%)
Godsdiens	23	(71,88%)
Politiek	24	(75,00%)
Globaal	22	(68,75%)

'n Medewerker het 32 onderhoude, wat op 'n toevallige manier gekies is, beoordeel en dit is vergelyk met die beoordeling van die outeur. Die frekwensie ooreenstemming was vir die beroepsterrein 26 uit 32 (81,25%), vir die terrein van die godsdiens 23 uit 32 (71,88%), vir die politieke terrein 24 uit 32 (75,0%) en die aantal onderhoude wat ooreengestem het in terme van globale identiteitsvorming was 22 (68,75%). Hierdie vlakke van ooreenstemming vergelyk gunstig met gegewens wat deur ander navorsers gerapporteer word. Marcia (1964) het in sy ondersoek 'n gemiddelde betroubaarheidskoëffisiënt van $r = 0,76$ ($p < 0,0005$, $N = 20$) gekry. Hierdie korrelasie is verkry deurdat die identiteitstatusse op 'n 12-punt kontinuum voorgestel is. Marcia (1964) het 'n persentasie ooreenstemming van 70% verkry by die kodering van die identiteitstatusse deur twee of meer medewerkers. Die huidige ondersoek se gegewens vergelyk gunstig hiermee.

'n Saak wat vermeld moet word, is die feit dat die onderhoude gedurende die tweede helfte van 1988 afgeneem is. Suid-Afrika is gedurende daardie tyd onder 'n noodtoestand geregeer. Van die belangrikste politieke organisasies (byvoorbeeld die ANC en PAC) in die

swart gemeenskap was verbode en het ondergronds geopereer. Die leiers van hierdie organisasies (byvoorbeeld Nelson Mandela), met wie baie swartmense identifiseer, was in die tronk. Hierdie sosio-politieke omstandighede het die inhoud van die vrae oor die politieke terrein geweldig geïmplemanteer. 'n Openlike erkenning van betrokkenheid by, of identifisering met verbode organisasies was dus vir proefpersone wat aan die studie deelgeneem het 'n groot risiko. Om sake verder te kompliseer was die onderhoudvoerder 'n wit persoon vir wie die proefpersone maklik kon wantrou en met wie dit dus moeilik kon wees om 'n openlike gesprek oor hul politieke oortuigings te voer. Ten spyte van hierdie omstandighede was die navorser beïndruk met die openheid en eerlikheid waarmee die meeste proefpersone oor hul politieke beskouings en oortuigings gesels het. Die gegewens wat met behulp van die vrae oor die politieke domein verkry is, word dus in 'n hoë mate as akkurate inligting beskou.

4.2.2 Marcia se "Ego Identity Incomplete Sentences Blank" (EI-ISB)

Daar is besluit om in die huidige ondersoek van 'n tweede meting van identiteit gebruik te maak. James Marcia (1964) se "Ego Identity Incomplete Sentences Blank" (EI-ISB) is vir die doel gebruik. Die EI-ISB is 'n sinvoltooiingstoets (sien Bylae 2) wat 'n telling van globale identiteitsontwikkeling verskaf. Marcia (1964) is van oordeel dat die meetinstrument die volgende positiewe eienskappe bevat:

- Wat die tydspek betref is dit 'n meer ekonomiese meetinstrument as die ongestruktureerde onderhoud van Marcia.
- Dit laat in 'n groter mate vryheid van uitdrukking toe as 'n gestruktureerde (objektiewe) vraelys.
- Die meetinstrument maak objektiewe beoordeling moontlik.
- Die doel van die projektiewe tegniek is in 'n mate verskuil.
- Daar is genoeg struktuur sodat toetslinge nie bedreig hoef te voel nie.

Die EI-ISB bestaan uit 25 onvoltooide sinne (sinstamme) wat deur toetslinge op so 'n manier voltooi moet word dat die voltooide sin hul ware gevoelens sal uitdruk. Marcia (1964) rapporteer dat die oorspronklike 25 sinstamme deur vyf kliniese sielkundiges uit 'n pool van 50 items gekies is. Die items is geselekteer op die grondslag van relevansie ten opsigte van die konsep van ego-identiteit. Die nasien van die onvoltooide sinnetoets (EI-ISB) word aan die hand van 'n handleiding gedoen wat deur Marcia (1964) opgestel is. 'n Waarde van 3, 2, of 1 word aan die voltooide sin toegeken. 'n Waarde van 3 is 'n aanduiding van

positiewe identiteitsontwikkeling, terwyl 'n waarde van 1 op 'n laer vlak van identiteitsvorming dui. Die maksimumtelling wat behaal kan word is 75 en die minimum is 25.

Die items van die EI-ISB is aanvanklik nagegaan en op sigwaarde het dit nie gelyk of daar interpretasieprobleme sou wees nie. Dit het egter uit die protokolle geblyk dat die proefpersone wel interpretasieprobleme met drie items gehad het. Hierdie drie items (6, 8 en 16) is weggelaat uit die toets wat in die ondersoek gebruik is. Die maksimumtelling wat 'n individu dus in die onderhawige ondersoek kon behaal was 66, en die minimum was 22.

Betroubaarheid. Marcia (1964) het die EI-ISB tydens 'n loodsstudie op 'n groep van 31 toetslinge toegepas met die oog daarop om die betroubaarheid van die meetinstrument te bereken. 'n Gemiddelde betroubaarheidskoëffisiënt van 0,75 ($p < 0,0005$, $N = 440$) is gevind in 'n item-vir-item ontleding tussen drie beoordelaars. In terme van die totale EI-ISB tellings vir die 31 toetslinge in die loodsstudie, is 'n gemiddelde betroubaarheidskoëffisiënt van 0,90 ($p < 0,0005$, $N = 31$) tussen die drie beoordelaars gevind. Die algehele persentasie ooreenstemming in 'n item-vir-item analise was 77,2%. Marcia (1964) het ook bevind dat senior studente beter presteer het op die EI-ISB as studente in hul junior jare.

Betroubaarheidsgegewens van die EI-ISB is in die huidige studie soos volg verkry. Twintig sinvoltoolingstoetse is op 'n toevallige wyse geselekteer en deur 'n medewerker nagesien. Hierdie totaal tellings van die EI-ISB is gekorreleer met die stel tellings wat deur die navorser verkry is. Die Bravais-Pearson korrelasiekoëffisiënt was $r = 0,92$, $p < 0,01$, $N = 20$. Die algehele persentasie ooreenstemming in 'n item-vir-item vergelyking was 90,45%, $N = 440$ items.

4.2.3 Hoërskool Persoonlikheidsvraelys (HSPV)

Die Hoërskool Persoonlikheidsvraelys (HSPV) is in die huidige ondersoek as meetinstrument van persoonlikheid gebruik. Die doel met die HSPV is om 'n redelik omvattende beskrywing van die persoonlikheid van 'n individu te verskaf: dit meet veertien afsonderlike persoonlikheidsdimensies. Die HSPV is die junior weergawe van die 16 Persoonlikheidsfaktorvraelys (16PF) en dit is die produk van meer as drie dekades se navorsing deur Cattell, Eber en Tatsuoka (1970).

Die 14 persoonlikheidsdimensies wat deur die HSPV gemeet word, word op 'n kontinuum voorgestel met twee teenoorstaande pole aan die uiteindes. Hier volg 'n kort beskrywing van die 14 persoonlikheidsdimensies:

Faktor A. 'n Persoon wat 'n lae telling op hierdie dimensie behaal, word beskryf as teruggetrokke, afsydig, krities en koel. Daarteenoor, word 'n individu wat 'n hoë telling behaal beskryf as na-buite-lewend, hartlik, sorgeloos en deelnemend.

Faktor B. 'n Lae telling op hierdie skaal dui op meer konkrete denke, 'n laer intelligensie en 'n laer skolastiese verstandelike vermoë. 'n Hoë telling is 'n aanduiding van hoër intelligensie, meer abstrakte denke en hoër skolastiese verstandelike vermoë.

Faktor C. Die een uiteinde van hierdie dimensie (lae telling) kan soos volg beskryf word. liggeraak deur gevoelens, emosioneel minder stabiel, word maklik ontstel, veranderlik en lae egosterkte. 'n Hoë telling op hierdie dimensie kan geïnterpreteer word as emosionele stabiliteit, die vermoë om die werklikheid in die oë te kyk, kalmte, en groter egosterkte.

Faktor D. 'n Persoon wat 'n lae telling op hierdie dimensie behaal, word beskryf as flegmaties, doelbewus, onaktief en swaarwigtig. Aan die ander kant, word 'n individu wat 'n hoë telling op Faktor D behaal beskryf as prikkelbaar, opgewonde, ongeduldig, veeleisend en ooraktief.

Faktor E. 'n Lae faktor E-telling is 'n aanduiding van gehoorsaamheid, gematigdheid, insiklikheid en 'n neiging om gedweë 'n situasie te aanvaar. Aan die ander kant, is 'n hoë telling 'n aanduiding van aanmatigende optrede (persoon laat homself geld), onafhanklikheid, aggressiwiteit, hardkoppigheid en dominante (oorheersende) optrede.

Faktor F. Persone wat 'n lae telling op hierdie faktor behaal, word soos volg beskryf: sober, versigtig, ernstig en swygzaam. Individue wat, aan die ander kant, 'n hoë telling op hierdie persoonlikheidsdimensie behaal, word beskryf as onbesorgd, vrolik, entoesiasies, impulsief en opgewek.

Faktor G. 'n Lae telling op hierdie persoonlikheidsdimensie is 'n aanduiding van opportunistiese optrede. Die individu is geneig om reëls te ontwyk, hy of sy ervaar min verpligtings en beskik oor minder superegosterkte. 'n Hoë telling is weer 'n aanduiding van

pligsgetroetheid, volharding, stemmigheid, reëlgebondenheid en 'n groter mate van superegosterkte.

Faktor H. Aan die een uiteinde van die kontinuum (lae telling) word die volgende gedrag aangetref: skaamheid, beheersdheid, onvrymoedigheid en skuheid. Die teenoorgestelde pool (hoë telling) word soos volg beskryf: waaghalsigheid, sosiale vrypostigheid, ongeïnhibeerdheid en spontane optrede.

Faktor I. 'n Indiwidu wat 'n lae telling op hierdie persoonlikheidsdimensie behaal, word soos volg beskryf: ontoegeeflik, selfstandig, realisties, verdra geen bogtery nie. Aan die ander kant word 'n persoon wat 'n hoë telling op Faktor I behaal, beskryf as teerhartig, afhanklik, oorbeskermend en fyngevoelig.

Faktor J. Sielkundiges en navorsers meen dat 'n indiwidu wat 'n lae telling op hierdie persoonlikheidsdimensie behaal, beskryf kan word as lewenskragtig. Hy/sy gaan geredelik saam met die groep, is lewensbly, en tree handelend op. Daarteenoor, word iemand wat 'n hoë telling behaal, soos volg beskryf: weifelagtig, dwarstrekkerig, individualisties, peinsend, innerlik terughoudend, en daar is dikwels 'n onwilligheid om handelend op te tree.

Faktor O. Aan die een uiterste van die deurlopende lyn (lae telling) word die volgende eienskappe aangetref: kalm optrede, vol selfvertroue, bedaard en onbekommerd. 'n Hoë telling op hierdie dimensie van persoonlikheid is 'n aanduiding van bevreesdheid, bekommerd wees, neerslagtigheid, onrustigheid, en 'n geneigdheid tot skuldgevoelens.

Faktor Q2. 'n Indiwidu wat 'n lae telling op hierdie persoonlikheidsdimensie behaal, word beskryf as groeppathanklik, 'n "aanhanger" en 'n goeie volgeling. 'n Indiwidu wat, daarteenoor, 'n hoë telling behaal, word soos volg beskryf: selfgenoegsaam, verkies sy of haar eie besluite, vindingryk.

Faktor Q3. 'n Lae telling op hierdie persoonlikheidsdimensie word deur sielkundiges geïnterpreteer as 'n geneigdheid tot ongedissiplineerde selfkontlik, verontagsaming van protokol, die navolging van eie aandrange en 'n gebrek aan persoonlike integrasie. 'n Hoë telling is 'n aanduiding van beheersdheid, sosiale korrektheid, selfgedissiplineerdheid, kompulsiwiteit en 'n hoë mate van selfsentiment.

Faktor Q4. 'n Lae telling op hierdie dimensie van persoonlikheid gee 'n aanduiding van ontspannendheid, 'n rustige manier van dinge doen, traagheid en 'n ongefrustreerde hantering van sake. Aan die ander kant is 'n hoë telling 'n aanwyser van spanning, 'n gedreweheid, en frustrasie.

Die HSPV is aangepas vir en gestandaardiseer op Suid-Afrikaanse swart leerlinge deur Von Mollendorf (1978) en ook deur Van Dijk (1982).

Betroubaarheid. Cattell, Eber en Tatsuoka (1970) het gerapporteer dat die toets-hertoets-betroubaarheid (4 tot 7 dae) van vorm A van die HSPV vir die 14 faktore gewissel het vanaf 0,62 tot 0,83. 'n Steekproef van 146 volwasse toetslinge is in die ondersoek gebruik. Cattell *et al.* (1970) het ook gemeld dat die toets-hertoets-betroubaarheid (met een week tussenpouse) van vorm A van die HSPV vir die 14 faktore gewissel het vanaf 0,61 tot 0,75 met 'n steekproef bestaande uit seuns wie se ouderdomme gewissel het van 14 tot 18 jaar.

Van Dijk (1982) het Kuder-Richardson 8 betroubaarheidskoëffisiënte wat gewissel het vanaf 0,35 tot 0,52 met 'n steekproef swart hoërskoolleerlinge gedokumenteer.

Geldigheid. Laubsher (1977) het geldigheidskoëffisiënte (gebaseer op ekwivalente koëffisiënte), wat vir die 14 faktore gewissel het vanaf 0,63 tot 0,84, verkry. Graham en Lilly (in Van Niekerk, 1987) het gerapporteer dat toe 16PF sub-tellings in meervoudige regressie-ontledings gebruik is om akademiese prestasie te voorspel, die korrelasies gewissel het vanaf 0,55 tot 0,63.

4.2.4 Die IPAT-Angsskaal (IPAT)

Die IPAT se primêre doel is om 'n betroubare beeld van 'n individu se vrye gemanifesteerde angspeil te gee, ongeag of dit deur die omgewing veroorsaak is of relatief onafhanklik is van die onmiddellike omgewing (Madge, 1968). Die IPAT verskaf ook inligting in verband met die volgende: tellings ten opsigte van vyf komponente van ang, as aanduiding van die kwalitatiewe aard van die angspeil; tellings ten opsigte van onbewuste ang en simptomatiese bewuste ang. Die IPAT-Angsskaal is 'n vraelys wat uit 40 items bestaan en waarop 'n toetsling elke keer een van drie moontlike alternatiewe moet kies (ja, soms of nee). Die roupunt-totaaltelling vir die vraelys, wat kan strek van 0-80, kan omgesit word in stiene, staneges en persentiele indien norms beskikbaar is. In die huidige ondersoek is van die roupunttellings gebruik gemaak. 'n Lae telling (byvoorbeeld 'n stien van 1-3) is 'n

aanduiding van ontspannendheid, relatiewe kalmte en die afwesigheid van belemmerende angs. Volgens Madge (1968) kan dit ook geïnterpreteer word as 'n aanduiding van stabiliteit, sekuriteit en algemene geestesgesondheid. 'n Stien van 4 tot 7 is 'n aanduiding van 'n gemiddelde angspeil. 'n Stien van 8 is moontlik reeds 'n aanduiding van 'n vlak van angstigtheid wat in 'n ernstige lig beskou moet word. Stiene van 9 en 10 is besliste aanduiders van buitengewoon hoë vlakke van angstigtheid, wat heel waarskynlik 'n belemmerende uitwerking sal hê op daaglikse take en die sosiaal-emosionele aanpassing van die individu. Die IPAT is 'n meetinstrument wat op jare se deeglike navorsing gebaseer is en wat deur baie sielkundiges benut word.

Betroubaarheid. Madge (1968) het melding gemaak van drie soorte betroubaarheidskoëffisiënte wat vir die IPAT bereken is. Toets-hertoets betroubaarheidskoëffisiënte is bereken (steekproewe het bestaan uit wit Afrikaanssprekende en Engelssprekende leerlinge) vir Suid-Afrikaanse populasies en het gewissel vanaf 0,83 tot 0,88. In berekeninge met behulp van die Kuder-Richardson 20-formule het die korrelasies gewissel vanaf 0,76 tot 0,82. In berekeninge met behulp van die halfverdelingsmetode is korrelasies verkry wat gewissel het vanaf 0,76 tot 0,80. Theron (aangehaal in Van Niekerk, 1987) het 'n toets-hertoets betroubaarheidskoëffisiënt bereken vir die IPAT (die steekproef het bestaan uit 49 derdejaar sielkunde-studente aan die Universiteit van Fort Hare) en 'n korrelasie van 0,74 tussen die twee stelde metings gevind. Twee weke het verloop voordat die steekproef die tweede maal getoets is.

Geldigheid. In 'n poging om die konstrukt geldigheid van die IPAT te bepaal, is die A-telling (onbewuste angs), B-telling (bewuste of simptomatiese angs) en totaal telling van die IPAT gekorreleer met die velde van die NB-Aanpassingsvraelys van die Nasionale Buro vir Opvoedkundige en Maatskaplike Navorsing. Madge (1968) het negatiewe geldigheidskoëffisiënte, wat gewissel het vanaf -0,28 tot -0,54, gevind. Die ondersoek verskaf tentatiewe steun vir die konstrukt geldigheid van die IPAT-Angsskaal.

4.2.5 Die Verstandelike Helderheidstoets

Die Verstandelike Helderheidstoets is as meetinstrument gebruik om intellektuele vermoë te meet. Dit is 'n subtoets wat deel uitmaak van die Intermediêre Battery wat deur die Nasionale Instituut vir Personeelnavorsing ontwikkel is. Die subtoets se interne betroubaarheid is met behulp van die Kuder-Richardson 21-formule bereken en op 0,703 vasgestel (Visser, 1978). Die steekproef het bestaan uit swart eerstejaarstudente op

universiteit. Gedurende 1988 het die Voorligtingsdiens aan die Universiteit van Fort Hare die Verstandelike Helderheidstoets op 'n groep eerste-jaarstudente ($N = 596$) toegepas. Die toepassing van die Kuder-Richardson 20-formule het 'n betroubaarheidskoëffisiënt van 0,714 gelewer.

Die Verstandelike Helderheidstoets en die B-faktor van die HSPV is in die onderhawige ondersoek as aanduiders van intellektuele vermoë gebruik.

4.2.6 Akademiese Prestasie

Die data vir akademiese prestasie is verkry deur die gemiddelde punt van elke proefpersoon se beste drie vakke te bereken, aan die einde van die eerste jaar. Die totale punt per vak, wat aan die einde van die akademiese jaar behaal is en wat by die berekening van die gemiddelde gebruik is, is 'n samevoeging (gemiddelde) van die jaarpunt en die eksamenpunt. Daar is op die beste drie vakke per persoon besluit, aangesien daar 'n hele aantal proefpersone was wat net drie vakke voltooi het. 'n Punt van kritiek wat teen hierdie metode ingebring kan word, is dat studente met vier of vyf vakke dus benadeel word.

4.3 PROSEDURE

Die gestandaardiseerde sielkundige toetse is gedurende die maande Mei, Junie en Julie 1988 afgeneem. Die studente wat in die steekproef ingesluit is, is gevra om 'n spesiale praktiese sessie, waarvoor hulle krediet vir bywoning ontvang het, by te woon. Die belangrikheid van navorsing is aan die studente verduidelik en hulle is meegedeel dat hulle deur hul deelname 'n bydrae in dié verband lewer. Die Verstandelike Helderheidstoets, die IPAT Angsskaal en die HSPV is gedurende die praktiese sessie afgeneem. Die "Ego Identity Incomplete Sentences Blank" is tydens tutoriaalsessies op 'n individuele basis afgeneem. Al die gestandaardiseerde toetse is deur die navorser nagesien en weer vir foute gekontroleer.

Die semi-gestruktureerde onderhoud van Marcia is gedurende die derde en vierde kwartale van 1988 afgeneem. Afsprake is met individuele proefpersone gemaak en die onderhoude is almal deur die navorser self gevoer. Alle onderhoude is op oudioband opgeneem. Daar is aan die proefpersone verduidelik dat die onderhoud die laaste deel van die navorsingsprojek vorm en die versekering is gegee dat die materiaal op die oudiobande met die grootste vertroulikheid hanteer sal word. Soos reeds gemeld, was dit baie belangrik om die vertroulikheid te beklemtoon aangesien bepaalde moeilike sosio-politieke omstandighede

gedurende 1988 geheers het. Daar was geen proefpersoon wat beswaar daarteen gehad het dat die onderhoud op band opgeneem word nie. Die onderhoude is daarna almal deur die navorser deurgeluister, sodat identiteitstatusse toegeken kon word. Ter wille van kontrole is 'n toevallige steekproef van 32 onderhoude getrek en deur 'n persoon met 'n honneursgraad in sielkunde "nagesien".

Die statistiese verwerkings het daarna gevolg.

4.4 STATISTIESE METODES

Ten einde vas te stel of daar betekenisvolle verskille bestaan tussen die ego-identiteitstatusse, soos vasgestel met behulp van Marcia se semi-gestruktureerde onderhoud, en die afhanklike veranderlikes (persoonlikheidsfaktore, angspeil, intellektuele vermoë en akademiese prestasie), is daar eerstens eenrigtingvariensie-ontledings uitgevoer. Die doel met die variensie-ontleding was om vas te stel of daar beduidende verskille tussen die gemiddeldes van die identiteitstatusgroepe (identiteitsvolwassenheid, moratorium, identiteitsdiffusie, premature identiteitsvorming) was, ten opsigte van die afhanklike veranderlikes. Variensieontledings is ook uitgevoer om te probeer vasstel of daar beduidende verskille tussen individuele statusgroepe (byvoorbeeld, die moratoriumstatus) en die ander drie statusgroepe as 'n totaalgroep (die oorblywende drie statusse tesame) is, ten opsigte van die afhanklike veranderlikes. Hierdie statistiese prosedure is toegepas op die gegewens vir beroepsidentiteit, godsdiensidentiteit, politieke identiteit en globale identiteit. Waar beduidende F-waardes voorgekom het, is vervolgens vasgestel tussen watter spesifieke statusgroepe daar betekenisvolle verskille was en watter groepe die hoë en die lae waardes behaal het. Du Toit (1975) wys daarop dat Scheffé se metode van post-hoc-vergelykings van pare gemiddeldes heelwat meriete het. Dit is, volgens Downie en Heath (1970), een van die strenger prosedures wat op die soort probleem toegepas kan word en wat die waarskynlikheid om 'n Tipe I-fout te maak aansienlik verminder. Scheffé se metode, sowel as t-toetse vir onafhanklike groepe, is uitgevoer om die beduidendheid van verskille tussen die gemiddeldes van die statusgroepe te bereken.

In 'n poging om vas te stel of daar 'n verband bestaan tussen identiteitsontwikkeling, soos gemeet met behulp van die EI-IsB, en die afhanklike veranderlikes, is gebruik gemaak van die Bravais-Pearson produk-moment korrelasiekoëffisiënt. Dit was moontlik om hierdie

statistiese metode te gebruik aangesien die EI-ISB tellings lewer wat op 'n kontinue skaal voorgestel kan word.

Die statistiese berekening is met behulp van die hoofrekenaar by die rekenaarsentrum van die Universiteit van Fort Hare gedoen, en daar is van die "Statistical Analysis System" (SAS) (1985) program gebruik gemaak.

In die volgende hoofstuk word die resultate van die ondersoek aangebied.

HOOFSTUK 5

RESULTATE VAN DIE ONDERSOEK

Die resultate van die ondersoek word in hierdie hoofstuk aangebied ooreenkomstig die hipoteses wat in Hoofstuk 1 gestel is. Die resultate het betrekking op:

- die verskille tussen die identiteitstatusse met betrekking tot persoonlikheid (Hipotese 1)
- die verskille tussen die identiteitstatusse ten opsigte van angspeil (Hipotese 2)
- die verskille tussen die identiteitstatusse met betrekking tot intellektuele vermoë (Hipotese 3)
- die verskille tussen die identiteitstatusse ten opsigte van akademiese prestasie (Hipotese 4) en
- die verband tussen ego-identiteitsontwikkeling, soos gemeet met behulp van die EI-Isb, en persoonlikheid, angspeil, intellektuele vermoë en akademiese prestasie (Hipotese 5).

Die identiteitstatusse is in hierdie hoofstuk, waar nodig, soos volg afgekort: identiteitsvolwassenheid (A), moratorium (M), premature identiteitsvorming (F), en identiteitsdiffusie (D).

5.1 RESULTATE TEN OPSIGTE VAN DIE VERSKILLE TUSSEN DIE EGO-IDENTITEITSTATUSSE MET BETREKKING TOT PERSOONLIKHEID (HIPOTESE 1)

Aangesien daar 'n groot aantal gegewens is wat in hierdie afdeling bespreek word, word dit soos volg ingedeel: die resultate ten opsigte van die verskille tussen die globale ego-identiteitstatusse met betrekking tot persoonlikheid word eerstens aangebied. Daarna word die verskille tussen die beroepsidentiteitstatusse ten opsigte van persoonlikheid bespreek. Dit word gevolg deur 'n beskrywing van die resultate ten opsigte van die verskille tussen die religieuse identiteitstatusse met betrekking tot persoonlikheid. Die verskille tussen die politieke identiteitstatusse ten opsigte van persoonlikheid word daarna aangebied.

5.1.1 Die verskille tussen die globale identiteitstatusse ten opsigte van persoonlikheid

Ten einde te probeer vasstel of daar beduidende verskille tussen die vier globale identiteitstatusse ten opsigte van persoonlikheid (soos aangedui deur die faktore van die HSPV) bestaan, is daar 'n reeks eenrigting-variensieontledings gedoen. Die doel met die variensie-ontledings was om vas te stel of daar beduidende verskille tussen die gemiddeldes van die vier statusgroepe (identiteitsvolwassenheid, moratorium, premature identiteitsvorming en identiteitsdiffusie), met betrekking tot die dertien faktore (B-faktor uitgesluit) van die HSPV, was. Geeneen van die F-waardes was beduidend nie. Die gegewens word gevolglik nie hier in 'n tabel aangegee nie.

Tabel 5

Resultate van Variansie-ontledings : Indiwiduele Identiteitstatusgroepe (globale identiteit) Vergelyk met die Ander Drie Statusgroepe as 'n Geheelgroep ten opsigte van die HSPV-faktore (uitsluitend Faktor B) (N = 110)

HSPV-faktore	BA4 A (n = 28) teenoor Res (n = 82)					BB4 M (n = 44) teenoor Res (n = 66)					BC4 F (n = 25) teenoor Res (n = 85)					BD4 D (n = 13) teenoor Res (n = 97)				
	\bar{X}	s	\bar{X}	s	F	\bar{X}	s	\bar{X}	s	F	\bar{X}	s	\bar{X}	s	F	\bar{X}	s	\bar{X}	s	F
C	10,29	3,13	11,22	3,38	1,66	10,81	3,32	11,09	3,36	0,17	11,28	3,35	10,89	3,34	0,25	12,46	3,60	10,78	3,26	3,05
Q ₃	12,46	3,01	11,81	2,60	1,24	12,02	2,79	11,93	2,68	0,02	11,32	1,99	12,17	2,87	1,88	12,00	3,00	11,97	2,69	0,00
Q ₄	10,32	3,77	9,57	2,99	1,14	9,55	3,37	9,91	3,10	0,33	10,04	2,34	9,68	3,42	0,24	8,77	2,71	9,90	3,25	1,41
H	10,21	3,53	10,02	3,16	0,07	9,77	3,10	10,27	3,35	0,61	10,28	3,68	10,01	3,13	0,13	10,39	2,33	10,03	3,36	0,13
D	10,36	3,39	9,60	3,50	0,98	9,48	3,30	10,00	3,60	0,58	10,08	3,82	9,71	3,39	0,22	9,08	3,71	9,89	3,45	0,60
G	12,96	3,46	12,72	2,75	0,14	12,73	2,68	12,82	3,11	0,02	13,24	3,00	12,65	2,91	0,74	11,69	2,36	12,93	2,98	2,22
A	11,32	3,96	11,67	3,35	0,20	11,82	3,28	11,42	3,66	0,33	11,08	3,34	11,73	3,55	0,65	12,31	3,68	11,49	3,48	0,64
E	8,82	3,09	8,34	2,85	0,57	8,14	3,26	8,68	2,64	0,93	8,32	2,29	8,51	3,07	0,08	9,08	2,33	8,38	2,97	0,65
F	7,54	3,44	8,24	2,66	1,27	8,09	2,54	8,05	3,10	0,01	8,12	2,30	8,05	3,04	0,01	9,00	3,65	7,94	2,76	1,55
I	13,07	2,84	12,10	2,87	2,49	12,36	2,73	12,33	2,99	0,00	11,92	2,87	12,47	2,89	0,70	11,54	3,41	12,45	2,80	1,14
J	9,54	2,86	9,33	3,10	0,10	9,71	3,35	9,17	2,80	0,84	8,68	2,36	9,59	3,18	1,72	9,31	3,50	9,39	2,98	0,01
O	10,00	3,38	9,96	3,00	0,00	10,18	3,33	9,83	2,93	0,34	9,56	2,87	10,09	3,15	0,59	10,00	2,04	9,97	3,21	0,00
Q ₂	8,93	3,10	8,68	3,10	0,13	8,43	2,95	8,96	3,17	0,77	9,04	3,46	8,66	2,98	0,30	8,85	2,99	8,73	3,11	0,02

Daar is verder 'n reeks eenrigtingvariëansieontledings uitgevoer waartydens individuele statusgroepe (byvoorbeeld, moratorium) vergelyk is met die ander drie statusgroepe as 'n geheelgroep (byvoorbeeld, identiteitsvolwassenheid, premature identiteitsvorming en identiteitsdiffusie geneem as 'n groep), ten einde vas te stel of die verskille tussen die gemiddeldes, ten opsigte van die 13 faktore van die HSPV (Faktor B uitgesluit), beduidend is. Die resultate van hierdie variëansie-ontledings verskyn in Tabel 5.

Wanneer al vier blokke (BA4, BB4, BC4 en BD4 is die name van die blokke) van Tabel 5 nagegaan word, is dit duidelik dat geeneen van die F-waardes op die 5%-peil beduidend is nie. Daar is gevolglik nie van Scheffé se toets vir post-hoc-vergelykings gebruik gemaak om pare gemiddeldes verder met mekaar te vergelyk nie. Daar kon dus nie aangetoon word dat daar beduidende verskille bestaan tussen die individuele identiteitstatusgroepe (identiteitsvolwassestatus, die moratoriumstatus, die status van premature identiteitsvorming en die identiteitsverwarringstatus onderskeidelik) en die totaalgroepe (die ander drie statusgroepe as 'n geheelgroep), ten opsigte van die 13 faktore van die HSPV (persoonlikheid), nie. Geeneen van die individuele identiteitstatusse was dus, op grond van die 13 faktore van die HSPV, onderskeibaar van die totaalgroepe (ander drie statusgroepe as 'n geheelgroep) nie. Die nulhipotese kon dus nie verwerp word nie.

5.1.2 Die verskille tussen die beroepsidentiteitstatusse ten opsigte van persoonlikheid

Ten einde vas te stel of daar beduidende verskille tussen die gemiddeldes van die vier statusgroepe (beroepsidentiteit), ten opsigte van die faktore van die HSPV, bestaan, is 'n reeks eenrigtingvariëansie-ontledings uitgevoer. Die gegewens vir al vier statusgroepe is hier saam in die berekeninge gebruik. Alhoewel die F-waardes ten opsigte van faktore C en Q2 beduidendheid nader, was geeneen van die F-waardes, op die 5%-peil, beduidend nie. Die gegewens is nie in tabelle aangegee nie, aangesien dit 'n groot aantal gegewens is waaruit geen sinvolle gevolgtrekkings gemaak kan word nie.

Daar is verder 'n reeks eenrigtingvariëansie-ontledings uitgevoer waarin die onderskeie statusgroepe (byvoorbeeld moratorium of identiteitsdiffusie) telkens met die res van die statusgroepe (dit wil sê die ander drie statusse) as een geheelgroep vergelyk is (ten opsigte van die faktore van die HSPV), ten einde beduidende verskille te probeer vasstel. Die gegewens word in Tabel 6 saamgevat.

Tabel 6

Resultate van Variansie-ontledings : Individuele Beroepsidentiteitstatusgroepe Vergelyk met die Res van die Statusgroepe as Geheelgroepe ten opsigte van HSPV-faktore (uitsluitend Faktor B) (N = 110)

HSPV-faktore	BA1 A (n = 12) teenoor Res (n = 98)					BB1 M (n = 35) teenoor Res (n = 75)					BC1 F (n = 47) teenoor Res (n = 63)					BD1 D (n = 16) teenoor Res (n = 94)				
	\bar{X}	s	\bar{X}	s	F	\bar{X}	s	\bar{X}	s	F	\bar{X}	s	\bar{X}	s	F	\bar{X}	s	\bar{X}	s	F
C	9,75	3,57	11,13	3,29	1,86	10,83	3,21	11,05	3,40	0,11	10,79	3,11	11,13	3,50	0,27	12,81	3,62	10,67	3,19	5,93*
Q3	11,83	3,38	11,99	2,64	0,04	12,43	2,63	11,76	2,74	1,45	11,58	2,84	12,27	2,59	1,77	12,25	1,88	11,93	2,83	0,19
Q4	10,58	3,87	9,66	3,12	0,89	10,17	3,38	9,57	3,12	0,82	9,38	2,82	10,05	3,46	1,13	9,38	3,42	9,83	3,18	0,27
H	10,33	3,73	10,04	3,20	0,08	10,29	2,71	9,97	3,48	0,22	9,83	3,64	10,25	2,94	0,46	10,13	2,96	10,06	3,31	0,00
D	9,92	4,42	9,78	3,37	0,02	9,57	3,42	9,89	3,52	0,20	10,04	3,32	9,60	3,60	0,42	9,44	3,54	9,85	3,48	0,19
G	12,17	4,17	12,86	2,76	0,59	12,40	2,39	12,96	3,15	0,85	13,34	2,80	12,37	2,98	2,98	12,44	3,31	12,84	2,88	0,28
A	11,58	3,87	11,58	3,47	0,00	11,91	3,15	11,43	3,66	0,45	11,47	3,39	11,67	3,60	0,08	11,19	4,45	11,65	3,34	0,24
E	9,25	2,90	8,37	2,91	0,98	8,06	3,21	8,65	2,75	1,00	8,32	2,72	8,57	3,05	0,20	9,19	2,76	8,34	2,92	1,15
F	8,33	3,89	8,03	2,75	0,12	8,23	2,55	7,99	3,03	0,17	8,00	2,94	8,11	2,85	0,04	7,69	2,75	8,13	2,91	0,32
I	13,17	2,95	12,25	2,87	1,14	12,40	2,54	12,32	3,04	0,02	12,15	3,01	12,49	2,79	0,38	12,19	3,29	12,37	2,82	0,06
J	9,00	2,99	9,43	3,05	0,21	9,23	3,59	9,45	2,75	0,13	9,49	2,30	9,30	3,49	0,10	9,69	3,79	9,33	2,90	0,20
O	10,33	3,94	9,93	2,99	0,18	10,00	3,20	9,96	3,06	0,00	9,87	3,13	10,05	3,08	0,09	9,94	2,14	9,98	3,23	0,00
Q2	9,00	3,81	8,71	3,01	0,09	7,86	2,57	9,16	3,23	4,54*	9,60	3,24	8,11	2,83	6,41*	8,00	2,58	8,87	3,16	1,08

* $p < 0,05$

Dit is uit Tabel 6 (eerste blok, BA1) duidelik dat daar nie betekenisvolle verskille tussen die gemiddeldes van die identiteitsvolwassestatus (beroepsidentiteit) en die res van die statusgroepe as geheel, met betrekking tot die faktore van die HSPV (Faktor B uitgesluit), voorgekom het nie. Geen post-hoc-vergelykings (Scheffé se metode) is gevolglik uitgevoer nie. Daar kon nie, op grond van die 13 faktore van die HSPV, aangetoon word dat die identiteitsvolwassestatus (beroepsidentiteit) onderskeibaar is van die ander drie statusgroepe as 'n totaalgroep nie.

Dit blyk uit Tabel 6 (tweede blok, BB1) dat die variansie-ontleding 'n beduidende resultaat ten opsigte van Faktor Q2 opgelewer het, $F(1,108) = 4,34$, $p < 0,05$. Dit dui daarop dat daar 'n beduidende verskil bestaan tussen die gemiddeldes van die moratoriumstatusgroep en die res van die statusse as 'n geheelgroep, ten opsigte van die Q2-faktor op die HSPV. Scheffé se metode van post-hoc-vergelyking is uitgevoer en daar is 'n betekenisvolle verskil tussen die twee gemiddeldes, op die 5%-peil, vasgestel. Die moratoriumstatusgroep ($\bar{X} = 7,86$; $s = 2,57$; $n = 35$) het beduidend laer tellings behaal teenoor die res van die statusgroepe as geheelgroep ($\bar{X} = 9,16$; $s = 3,23$; $n = 75$), ten opsigte van Faktor Q2 (groepafhanklik teenoor selfgenoegsaam). Die nulhipotese word dus met betrekking tot Faktor Q2 verwerp. Daar is nie beduidende verskille ten opsigte van die ander HSPV-faktore gevind nie. Die nulhipotese kon dus nie met betrekking tot die ander HSPV-faktore verwerp word nie.

Dit is uit Tabel 6 (derde blok, BC1) duidelik dat die F-waarde ten opsigte van Faktor Q2 beduidend was, $F(1,108) = 6,41$, $p < 0,05$. Die gemiddeldes van die statusse van premature identiteitsontwikkeling (beroepsidentiteit) en die res van die statusgroepe tesame het volgens bogenoemde resultaat beduidend, ten opsigte van Faktor Q2, verskil. Scheffé se metode van post-hoc-vergelyking van die twee gemiddeldes is uitgevoer en daar is 'n beduidende verskil vasgestel. Die individue in die status van premature identiteitsvorming se gemiddelde telling ($\bar{X} = 9,60$; $s = 3,24$; $n = 47$) was beduidend hoër as die gemiddelde van die res as 'n totaalgroep ($\bar{X} = 8,11$; $s = 2,83$; $n = 63$) op die 5%-beduidendheidspeil. Die nulhipotese word dus met betrekking tot Faktor Q2 verwerp. Geen ander F-waardes was beduidend nie en die nulhipotese kan dus nie ten opsigte van die ander HSPV-faktore verwerp word nie.

Uit Tabel 6 (blok BD1) is dit duidelik dat die F-waarde ten opsigte van Faktor C beduidend was, $F(1,108) = 5,93$, $p < 0,05$. Dié F-waarde dui 'n betekenisvolle verskil aan tussen

die gemiddeldes van die identiteitsdiffusiestatus en die ander drie statusgroepe as 'n totaalgroep, ten opsigte van Faktor C op die HSPV. Daar is van Scheffé se metode gebruik gemaak om die verskille tussen die gemiddeldes te ondersoek. Die verskil tussen die gemiddeldes was beduidend op die 5%-peil. Adollesente in die status van identiteitsdiffusie se gemiddeldetelling was beduidend hoër ($\bar{X} = 12,81$; $s = 3,62$; $n = 16$) as dié van die res van die statusgroepe as geheel ($\bar{X} = 10,67$; $s = 3,19$; $n = 94$), ten opsigte van Faktor C op die HSPV (aantasbaar deur emosies teenoor emosionele stabiliteit). Aangesien die ander F-waardes nie beduidend was nie, is die verskille tussen die gemiddeldes nie bereken nie. Die nulhipotese word dus ten opsigte van Faktor C verwerp, maar kan nie met betrekking tot die ander HSPV-faktore verwerp word nie.

5.1.3 Die verskille tussen die religieuse identiteitstatusse ten opsigte van persoonlikheid

'n Reeks eenrigting-variensieontledings is uitgevoer om vas te stel of daar beduidende verskille tussen die gemiddeldes van die vier statusgroepe (religieuse identiteitstatus), ten opsigte van die faktore van die HSPV, bestaan. Die gegewens van al vier statusgroepe is hier ingesluit in die berekeninge van die variensieontleding. Geeneen van die F-waardes was op die 5%-peil beduidend nie. Die gegewens is nie in 'n tabel gerapporteer nie, aangesien 'n groot aantal gegewens waaruit geen sinvolle afleidings gemaak kan word nie, hier ter sprake is.

'n Reeks eenrigting-variensieontledings, waarin spesifieke statusgroepe (A,M,F of D) telkens vergelyk is met die ander drie groepe as 'n geheelgroep, is ten opsigte van die HSPV-faktore uitgevoer ten einde beduidende verskille te probeer vasstel. Die gegewens word in Tabel 8 weergegee.

Tabel 7

Resultate van Variansie-ontledings : Indiwiduele Religieuse Identiteitstatusgroepe Vergelyk met die Res van die Statusgroepe as Totaalgroep ten opsigte van die HSPV-faktore (uitsluitend Faktor B) (N=110)

HSPV-faktore	BA2 A (n = 14) teenoor Res (n = 96)					BB2 M (n = 34) teenoor Res (n = 76)					BC2 F (n = 25) teenoor Res (n = 85)					BD2 D (n = 37) teenoor Res (n = 73)				
	\bar{X}	s	\bar{X}	s	F	\bar{X}	s	\bar{X}	s	F	\bar{X}	s	\bar{X}	s	F	\bar{X}	s	\bar{X}	s	F
C	10,14	2,03	11,10	3,47	1,03	10,79	3,70	11,07	3,17	0,15	11,52	3,32	10,82	3,36	0,83	11,11	3,41	10,92	3,31	0,08
Q ₃	12,79	2,23	11,85	2,76	1,45	11,38	2,64	12,24	2,72	2,34	11,92	2,36	11,99	2,82	0,01	12,24	3,11	11,84	2,50	0,55
Q ₄	10,64	2,62	9,64	3,27	1,21	9,85	3,67	9,72	2,99	0,04	9,72	3,06	9,78	3,26	0,01	9,38	3,09	9,96	3,26	0,80
H	10,14	2,83	10,06	3,31	0,01	9,97	3,50	10,12	3,15	0,05	11,12	3,40	9,77	3,15	3,39	9,43	2,98	10,40	3,35	2,14
D	10,64	2,50	9,67	3,59	0,95	9,77	3,47	9,80	3,50	0,00	9,52	4,20	9,87	3,25	0,19	9,68	3,34	9,85	3,56	0,06
G	13,50	3,63	12,68	2,82	0,96	12,82	3,02	12,76	2,91	0,01	12,80	3,18	12,78	2,88	0,00	12,46	2,42	12,95	3,16	0,74
A	11,21	3,87	11,64	3,46	0,17	11,59	3,40	11,58	3,56	0,00	12,20	3,82	11,40	3,40	0,99	11,30	3,31	11,73	3,61	0,37
E	7,71	2,53	8,57	2,95	1,06	8,82	3,68	8,30	2,49	0,75	8,72	2,35	8,39	3,06	0,25	8,24	2,59	8,58	3,06	0,32
F	6,86	2,38	8,24	2,91	2,83	8,62	2,76	7,82	2,91	1,79	8,16	2,63	8,04	2,96	0,03	7,95	3,25	8,12	2,69	0,09
I	13,71	2,53	12,15	2,88	3,77	12,35	2,57	12,34	3,02	0,00	11,72	3,26	12,53	2,75	1,51	12,24	2,94	12,40	2,87	0,07
J	9,93	2,87	9,30	3,06	0,52	10,24	3,51	9,00	2,73	3,96*	9,32	2,87	9,40	3,09	0,01	8,43	2,51	9,86	3,17	5,71*
O	9,71	2,99	10,01	3,11	0,11	10,91	3,14	9,55	2,99	4,59*	8,88	3,00	10,29	3,05	4,10*	9,95	2,98	9,99	3,16	0,00
Q ₂	8,79	1,97	8,74	3,22	0,00	8,41	3,63	8,90	2,82	0,59	8,88	3,32	8,71	3,03	0,06	8,95	2,80	8,64	3,23	0,23

* $p < 0,05$

Dit blyk uit die eerste blok (BA2) van Tabel 7 dat daar nie beduidende verskille tussen die gemiddeldes van die identiteitsvolwassestatus (religieuse identiteit) en die res van die statusgroepe as geheel, met betrekking tot die dertien faktore van die HSPV (persoonlikheid), gevind is nie. Daar is, derhalwe, geen post-hoc-vergelyking van pare gemiddeldes uitgevoer nie. Die nulhipotese, wat dit stel dat daar geen beduidende verskille tussen die religieuse identiteitstatusse ten opsigte van persoonlikheid bestaan nie, word dus aanvaar.

Dit is uit die gegewens in die tweede blok (BB2) van Tabel 7 opmerklik dat die F-waarde ten opsigte van Faktor J beduidend was, $F(1,108) = 3,96$, $p < 0,05$, sowel as die F-waarde ten opsigte van Faktor O, $F(1,108) = 4,59$, $p < 0,05$. Die F-waardes was nie ten opsigte van die ander HSPV-faktore beduidend nie. Die gemiddeldes van die moratoriumstatus en die res van die statusse as 'n geheelgroep is met mekaar vergelyk (ten opsigte van HSPV-faktore J en O) met behulp van Scheffé se metode van post-hoc-vergelyking. Die moratoriumstatus het 'n beduidend hoër gemiddelde behaal ($\bar{X} = 10,24$; $s = 3,51$; $n = 34$) teenoor die ander drie statusse tesame ($\bar{X} = 9,00$; $s = 2,73$; $n = 76$), met betrekking tot Faktor J (lewenskragtig teenoor weifelagtig). Ook in die geval van Faktor O het die moratoriumstatus ($\bar{X} = 10,91$; $s = 3,14$; $n = 34$) 'n beduidend hoër gemiddelde behaal in vergelyking met die res van die statusgroepe ($\bar{X} = 9,55$; $s = 2,99$; $n = 76$). Ten opsigte van die HSPV-faktore J en O word die nulhipotese dus op die 5%-beduidendheidsspeil verwerp, maar ten opsigte van die ander HSPV-faktore (uitsluitend Faktor B) kan die nulhipotese nie verwerp word nie.

Uit die derde blok van Tabel 7 (BC2) is dit duidelik dat die F-waarde ten opsigte van Faktor O beduidend was, $F(1,108) = 4,10$, $p < 0,05$. Die ander F-waardes was nie beduidend nie. Scheffé se metode van post-hoc-vergelyking van pare gemiddeldes is gebruik en 'n beduidende verskil, op die 5%-peil, is tussen die status van premature identiteitsvorming (religie) en die res van die statusgroepe (ten opsigte van Faktor O) vasgestel. Die gemiddelde van die status van premature identiteitsvorming ($\bar{X} = 8,88$; $s = 3,00$; $n = 25$) was beduidend laer as die gemiddelde van die ander statusse tesame ($\bar{X} = 10,29$; $s = 3,05$; $n = 85$). Die nulhipotese word dus verwerp met betrekking tot Faktor O, maar kan nie ten opsigte van die ander HSPV-faktore (Faktor B uitgesluit) verwerp word nie.

Uit die gegewens in die vierde blok (BD2) van Tabel 7 is daar gevind dat die F-waarde ten opsigte van Faktor J beduidend was, $F(1,108) = 5,71$, $p < 0,05$. Die beduidende resultaat beteken dat daar 'n beduidende verskil bestaan tussen die status van identiteitsdiffusie (op

religieuse terrein) en die resgroep ten opsigte van Faktor J (lewenskragtig teenoor weifelagtig). Scheffé se metode van post-hoc-vergelyking van pare gemiddeldes is gebruik en 'n beduidende verskil, op die 5%-peil, is tussen die twee gemiddeldes gevind. Die gemiddelde telling van indiwidue in die status van identiteitsdiffusie ($\bar{X} = 8,43$; $s = 2,51$; $n = 37$) was betekenisvol laer as die gemiddelde van die res van die statusgroepe as 'n geheelgroep ($\bar{X} = 9,86$; $s = 3,17$; $n = 73$). Die nulhipotese word dus ten opsigte van Faktor J verwerp, maar kan nie verwerp word met betrekking tot die ander HSPV-faktore (B-faktor uitgesluit) nie.

5.1.4 Die verskille tussen die politieke identiteitstatusse ten opsigte van persoonlikheid

'n Reeks eenrigtingvariansieontledings is uitgevoer ten einde vas te stel of daar beduidende verskille tussen die gemiddeldes van die vier statusgroepe (politieke identiteit) bestaan, ten opsigte van die faktore van die HSPV. Die enigste F-waarde wat beduidend was, het betrekking gehad op die G-faktor van die HSPV, $F(3,106) = 3,56$, $p < 0,05$. Post-hoc-vergelykings van die pare gemiddeldes is met behulp van Scheffé se metode gedoen. Daar is 'n beduidende verskil, op die 5%-peil, tussen die gemiddeldes van die identiteitsvolwassestatus ($\bar{X} = 13,07$; $s = 2,94$; $n = 70$) en die identiteitsverwarringstatus aangetref ($\bar{X} = 8,25$; $s = 2,06$; $n = 4$). Daar is ook 'n beduidende verskil, op die 5%-peil, tussen die pare gemiddeldes van die moratoriumstatus ($\bar{X} = 12,76$; $s = 2,60$; $n = 33$) en die identiteitsverwarringstatus gevind. 'n Beduidende verskil is ook tussen die gemiddeldes van die statusse van premature identiteitsvorming en identiteitsdiffusie gevind, maar dit was slegs op die 10%-beduidendheidspeil. In elke geval was die identiteitsverwarringstatus beduidend laer as die ander statusse, ten opsigte van Faktor G. Daar het egter nie betekenisvolle verskille tussen die ander drie statusse onderling voorgekoen nie.

Ook met betrekking tot politieke identiteitstatus is 'n reeks eenrigtingvariansieontledings uitgevoer waartydens 'n bepaalde identiteitstatus met die res van die statusgroepe as 'n geheelgroep vergelyk is, ten einde vas te stel of die verskille tussen die pare gemiddeldes, ten opsigte van die HSPV-faktore, beduidend is. Die F-waardes word in Tabel 8 aangetoon.

Tabel 8

Resultate van Variansie-ontledings : Indiwiduele Politieke Identiteitstatusgroepe Vergelyk met die Res van die Statusgroepe as 'n Geheelgroep ten opsigte van die HSPV (uitsluitend Faktor B) (N = 110)

HSPV-faktore	BA3 A (n = 70) teenoor Res (n = 40)					BB3 M (n = 33) teenoor Res (n = 77)					BC3 F (n = 3) teenoor Res (n = 107)					BD3 D (n = 4) teenoor Res (n = 106)				
	\bar{X}	s	\bar{X}	s	F	\bar{X}	s	\bar{X}	s	F	\bar{X}	s	\bar{X}	s	F	\bar{X}	s	\bar{X}	s	F
C	10,84	3,60	11,23	2,82	0,34	11,21	2,64	10,88	3,59	0,22	11,33	1,16	10,97	3,37	0,03	11,25	5,32	10,97	3,27	0,03
Q ₃	12,24	2,82	11,50	2,47	1,92	11,73	2,18	12,08	2,91	0,39	11,00	1,00	12,00	2,74	0,40	10,00	4,90	12,05	2,61	2,18
Q ₄	10,01	3,43	9,33	2,74	1,18	9,33	2,79	9,95	3,36	0,84	10,00	3,61	9,76	3,21	0,02	8,75	2,22	9,80	3,24	0,41
H	10,10	3,32	10,03	3,16	0,01	10,21	3,30	10,01	3,24	0,08	8,67	3,22	10,11	3,25	0,58	9,50	2,08	10,09	3,29	0,13
D	9,94	3,53	9,53	3,40	0,36	9,33	3,51	9,99	3,47	0,80	11,33	4,51	9,75	3,46	0,59	9,75	1,50	9,79	3,53	0,00
G	13,07	2,94	12,28	2,89	1,87	12,76	2,60	12,79	3,08	0,00	12,33	3,51	12,79	2,93	0,07	8,25	2,06	12,95	2,83	10,84**
A	11,59	3,66	11,58	3,25	0,00	11,18	3,20	11,75	3,63	0,60	11,67	3,51	11,58	3,52	0,00	14,75	2,22	11,46	3,49	3,42
E	8,64	3,00	8,15	2,73	0,73	8,12	2,86	8,61	2,93	0,65	9,67	1,53	8,43	2,93	0,51	7,25	2,22	8,51	2,93	0,72
F	8,00	2,89	8,18	2,89	0,09	7,97	2,65	8,10	2,99	0,05	8,33	2,08	8,06	2,90	0,03	9,75	5,19	8,00	2,78	1,42
I	12,54	2,88	12,00	2,87	0,94	11,97	2,86	12,51	2,89	0,78	13,33	2,08	12,32	2,90	0,36	11,25	3,86	12,39	2,85	0,59
J	9,04	3,29	9,98	2,43	2,39	9,67	2,48	9,26	3,24	0,42	11,00	1,00	9,34	3,06	0,87	11,75	2,06	9,29	3,03	2,64
O	10,17	3,34	9,63	2,60	0,78	9,91	2,74	10,00	3,24	0,02	8,67	0,58	10,01	3,12	0,56	8,00	1,41	10,05	3,11	1,66
Q ₂	8,76	3,11	8,73	3,07	0,00	8,46	3,04	8,87	3,11	0,43	9,67	2,08	8,72	3,11	0,28	10,25	4,03	8,69	3,05	0,97

** p < 0,01

Dit is uit die eerste drie blokke van Tabel 8 (BA3, BB3, BC3) duidelik dat geeneen van die F-waardes, op die 5%-peil, beduidend was nie. Dit beteken dat die pare gemiddeldes nie beduidend van mekaar verskil het toe die identiteitsvolwassestatus, moratoriumstatus, asook die status van premature identiteitsvorming met die res van die statusgroepe as 'n geheelgroep (ten opsigte van die HSPV-faktore), vergelyk is nie. Gevolglik is geen post-hoc-vergelyking van pare gemiddeldes uitgevoer nie. Ten opsigte van al die HSPV-faktore (uitsluitend Faktor B) word die nulhipotese, naamlik dat daar geen beduidende verskille tussen die identiteitstatusse bestaan nie, aanvaar.

Wanneer die vierde blok (BD3) van Tabel 8 nagegaan word, is dit opmerklik dat die F-waarde ten opsigte van Faktor G (opportunisties teenoor pligsgetrou) beduidend was, $F(1,108) = 10,84$, $p < 0,01$. Geeneen van die ander F-waardes was beduidend nie. Scheffé se metode van post-hoc-vergelyking van pare gemiddeldes is dus slegs ten opsigte van Faktor G toegepas. 'n Beduidende verskil, op die 1%-peil, is tussen die gemiddeldes van die status van identiteitsdiffusie ($\bar{X} = 8,25$; $s = 2,06$; $n = 4$) en die ander drie statusgroepe as 'n geheelgroep ($\bar{X} = 12,95$; $s = 2,83$; $n = 106$), aangetref. Individue in die status van identiteitsdiffusie (politieke terrein) het, in vergelyking met adolessente in die ander drie statusse tesaam, betekenisvol laer tellings behaal. Die nulhipotese word dus ten opsigte van Faktor G verwerp, maar kan nie met betrekking tot die res van die HSPV-faktore (B-faktor uitgesluit) verwerp word nie.

5.2 RESULTATE TEN OPSIGTE VAN DIE VERSKILLE TUSSEN DIE EGO-IDENTITEITSTATUSSE MET BETREKKING TOT ANGSPEIL (HIPOTESE 2)

'n Reeks eenrigtingvariensieontledings is uitgevoer waarin individuele identiteitstatusse vergelyk is met die oorblywende drie statusgroepe as 'n totaalgroep, ten opsigte van angspeil. Die doel was om vas te stel of die variansies (asook gemiddeldes) van die twee groepe beduidend van mekaar verskil het, ten opsigte van angsvlak, en of die twee groepe dus uit verskillende universums kom. Die resultate van die variensie-ontledings word in Tabel 9 aangebied.

Tabel 9

Resultate van Variansie-ontledings : Indiwiduele Identiteitstatusse Vergelyk met die Oorblywende Drie Groepe as 'n Totaalgroep, ten opsigte van Angspeil (IPAT-totaaltelling) (N = 110)

Identiteitstatusgroepe

Inhouds-gebiede	A teenoor Res								M teenoor Res								F teenoor Res								D teenoor Res							
	n	\bar{X}	s	n	\bar{X}	s	F	n	\bar{X}	s	n	\bar{X}	s	F	n	\bar{X}	s	n	\bar{X}	s	F	n	\bar{X}	s	n	\bar{X}	s	F				
Beroeps-terrein (OS)	12	38,75	11,17	98	36,54	10,15	0,49	35	35,74	11,29	75	37,27	9,75	0,52	47	36,94	9,34	63	36,67	10,93	0,02	16	37,13	10,36	94	36,72	10,27	0,02				
Religieuse terrein (RS)	14	37,07	9,98	96	36,74	10,32	0,01	34	37,94	10,74	76	36,26	10,03	0,62	25	34,48	10,84	85	37,46	10,02	1,64	37	37,16	9,59	73	36,59	10,61	0,07				
Politieke terrein (PS)	70	37,53	10,74	40	35,48	9,26	1,02	33	35,94	8,96	77	37,14	10,77	0,31	3	29,33	4,16	107	36,99	10,28	1,63	4	36,25	14,34	106	36,80	10,14	0,01				
Globale identiteit (GS)	28	38,82	11,62	82	36,09	9,69	1,48	44	36,39	10,85	66	37,05	9,88	0,11	25	35,36	8,02	85	37,20	10,81	0,62	13	36,46	9,07	97	36,83	10,42	0,01				

Uit die eerste ry (OS) van Tabel 9 is dit duidelik dat geeneen van die F-waardes, op die 5%-peil, beduidend was nie. Dit beteken dat, ten opsigte van beroepsidentiteitstatus, geeneen van die individuele statusse se gemiddelde telling beduidend van die totaalgroepe verskil het nie (met betrekking tot die IPAT-meting van angsvlak). Daar kon dus nie in die huidige ondersoek, op grond van angsvlak, aangetoon word dat die individuele beroepsidentiteitstatusse onderskeibaar is van die totaalgroep nie. Die nulhipotese kan gevolglik nie verwerp word nie.

Dit is uit die gegewens in die tweede ry (RS) van Tabel 9 duidelik dat nie een van die F-waardes, op die 5%-peil, beduidend was nie. Geeneen van die individuele identiteitstatusse het beduidend verskil van die totaalgroep, ten opsigte van angsvlak, nie. Daar kon dus nie op grond van angsvlak tussen die religieuse identiteitstatusse onderskei word nie. Die nulhipotese kan gevolglik nie verwerp word nie.

Wanneer die gegewens in die derde ry (PS) van Tabel 9 nagegaan word, is dit opmerklik dat nie een van die F-waardes, op die 5%-peil, beduidend was nie. Nie een van die spesifieke identiteitstatusse het 'n betekenisvolle verskil getoon met die totaalgroep, ten opsigte van angsvlak, nie. Daar is dus in die huidige ondersoek geen beduidende verskille tussen die politieke identiteitstatusse, ten opsigte van angsvlak, gevind nie. Die nulhipotese kan dus nie verwerp word nie.

Uit die vierde ry (GS) in Tabel 9 kan die afleiding gemaak word dat daar geen beduidende verskille tussen die globale identiteitstatusse ten opsigte van angspeil, soos gemeet met behulp van die IPAT-Angsskaal, bestaan nie, aangesien geeneen van die F-waardes, op die 5%-peil, beduidend is nie. Die individuele statusse het nie beduidend verskil van die oorblywende drie statusse as 'n geheelgroep, ten opsigte van angspeil, nie. Die nulhipotese kan, met betrekking tot globale identiteitstatus, dus nie verwerp word nie.

5.3 RESULTATE TEN OPSIGTE VAN DIE VERSKILLE TUSSEN DIE EGO-IDENTITEITSTATUSSE MET BETREKKING TOT INTELLEKTUELE VERMOË (HIPOTESE 3)

'n Reeks eenrigtingvariëansieontledings is uitgevoer om te probeer vasstel of daar beduidende verskille bestaan tussen die ego-identiteitstatusse ten opsigte van intellektuele vermoë.

Indiwiduele identiteitstatusse is vergelyk met die ander drie statusgroepe as èèn groep, ten opsigte van intellektuele vermoë, met die doel om vas te stel of beduidende verskille tussen die variansies, en dus ook gemiddeldes, bestaan. Twee metings van intellektuele vermoë, die B-faktor van die HSPV en die Verstandelike Helderheidstoets van die NIPN se Intermediêre Battery, is in die ondersoek gebruik. Die gegewens ten opsigte van die B-faktor (HSPV) word in Tabel 10 gegee en die data met betrekking tot die Verstandelike Helderheidstoets (hierna MAT genoem) word in Tabel 11 aangebied.

Tabel 10

Resultate van Variansie-ontledings : Indiwiduele Identiteitstatusse Vergelyk met die Res van die Statusgroepe as 'n Geheelgroep, ten opsigte van die B-faktor van die HSPV (N = 110)

Inhouds-gebiede	A teenoor Res							M teenoor Res							F teenoor Res							D teenoor Res						
	n	\bar{X}	s	n	\bar{X}	s	F	n	\bar{X}	s	n	\bar{X}	s	F	n	\bar{X}	s	n	\bar{X}	s	F	n	\bar{X}	s	n	\bar{X}	s	F
Beroeps-terrein (OS)	12	7,58	1,39	98	6,96	1,49	1,95	35	7,26	1,48	75	6,92	1,48	1,28	47	6,62	1,50	63	7,33	1,40	7,01*	16	7,31	1,30	94	6,98	1,51	0,69
Religieuse terrein (RS)	14	6,64	1,39	96	7,08	1,49	1,11	34	7,47	1,54	76	6,83	1,42	4,57*	25	6,68	1,38	85	7,13	1,50	1,98	37	7,00	1,47	73	7,04	1,50	0,02
Politieke terrein (PS)	70	7,21	1,43	40	6,70	1,52	3,16	33	6,85	1,54	77	7,10	1,46	0,71	3	6,33	1,53	107	7,05	1,48	0,75	4	5,75	1,26	106	7,08	1,47	3,08
Globale identiteit (GS)	28	7,25	1,32	82	6,95	1,53	0,87	44	7,23	1,58	66	6,89	1,41	1,39	25	6,40	1,38	85	7,21	1,47	6,46	13	7,08	1,44	97	7,02	1,49	0,02

* $p < 0,05$

** $p < 0,01$

By die nagaan van die eerste ry van Tabele 10 en 11 (beroepsidentiteitstatus) is dit duidelik dat een F-waarde beduidend is, $F(1,108) = 7,01$, $p < 0,01$. Die status van premature identiteitsvorming het beduidend verskil van die ander drie statusgroepe as 'n totaalgroep, ten opsigte van intellektuele vermoë (soos gemeet met behulp van die B-faktor). Scheffé se metode van post-hoc-vergelyking van pare gemiddeldes is gebruik om die beduidendheid van verskille verder te ondersoek. Die gemiddelde telling van individue in die status van premature identiteitsvorming ($\bar{X} = 6,62$; $s = 1,50$; $n = 47$) was beduidend laer in vergelyking met die gemiddelde van die resgroep ($\bar{X} = 7,33$; $s = 1,40$; $n = 63$), op die 1%-peil. Ten opsigte van die status van premature identiteitsvorming (beroepsidentiteit) word die nulhipotese dus verwerp. Daar is egter geen beduidende verskille vasgestel tussen die ander statusse (beroepsidentiteit) met betrekking tot intellektuele vermoë nie. Die nulhipotese kan dus nie ten opsigte van die statusse van moratorium, identiteitsvolwassenheid en identiteitsdiffusie verwerp word nie.

Tabel 11

Resultate van Variansie-ontledings : Indiwiduele Identiteitstatusse Vergelyk met die Ander Drie Statusse as 'n Geheelgroep, ten opsigte van die MAT (N = 110)

Inhouds-gebiede	A teenoor Res							M teenoor Res							F teenoor Res							D teenoor Res						
	n	\bar{X}	S	n	\bar{X}	S	F	n	\bar{X}	S	n	\bar{X}	S	F	n	\bar{X}	S	n	\bar{X}	S	F	n	\bar{X}	S	n	\bar{X}	S	F
Beroeps-terrein (OS)	12	14,50	3,94	98	13,04	3,68	1,63	35	13,49	3,41	75	13,07	3,87	0,30	47	12,55	3,71	63	13,68	3,69	2,68	16	13,50	4,23	94	13,15	3,65	0,12
Religieuse terrein (RS)	14	12,57	3,25	96	13,29	3,79	0,45	34	13,62	3,58	76	13,01	3,79	0,61	25	12,52	3,49	85	13,40	3,78	1,17	37	13,51	4,19	73	13,04	3,48	0,38
Politieke terrein (PS)	70	13,36	3,73	40	12,93	3,74	0,34	33	13,39	3,57	77	13,12	3,80	0,13	3	8,67	2,31	107	13,33	3,68	4,94 *	4	12,25	4,57	106	13,24	3,71	0,26
Globale identiteit (GS)	28	13,64	3,63	82	13,05	3,76	0,53	44	13,50	3,70	66	13,00	3,75	0,47	25	11,76	3,54	85	13,57	3,71	3,88	13	13,62	4,23	97	13,14	3,67	0,18

* $p < 0,05$

Uit die tweede rye van Tabele 10 en 11 (religieuse identiteitstatus) kan die afleiding gemaak word dat slegs die moratoriumstatus betekenisvol verskil het van die resgroep met betrekking tot intellektuele vermoë, soos gemeet met behulp van die HSPV (B-faktor), $F(1,108) = 4,57$, $p < 0,05$. Scheffé se metode van post-hoc-vergelyking van pare gemiddeldes is gebruik om die beduidendheid van verskille verder te ondersoek. 'n Beduidende verskil (op die 5%-peil) is tussen die gemiddeldes gevind, met die moratoriumstatus ($\bar{X} = 7,47$; $s = 1,54$; $n = 34$) betekenisvol hoër as die res van die statusgroepe as 'n geheelgroep ($\bar{X} = 6,83$; $s = 1,42$; $n = 76$). Nie een van die ander drie statusgroepe (vir die religieuse gebied) het beduidend, met betrekking tot intellektuele vermoë, van die resgroepe verskil nie en die nulhipotese kan dus nie, ten opsigte van dié drie groepe, verwerp word nie. Die nulhipotese word wel verwerp ten opsigte van die moratoriumstatus en intellektuele vermoë (soos gemeet met behulp van die B-faktor van die HSPV).

Uit die rye in Tabele 10 en 11 wat die gegewens vir politieke identiteit aangee (PS: derde rye), is dit duidelik dat een F-waarde beduidend is, $F(1,108) = 4,94$, $p < 0,05$. Dié F-waarde dui op betekenisvolle verskille tussen die status van premature identiteitsvorming en die resgroep ten opsigte van intellektuele vermoë, soos gemeet met behulp van die MAT. Daar is van Scheffé se metode van post-hoc-vergelyking gebruik gemaak om die gemiddeldes van die status van premature identiteitsvorming en die resgroep met mekaar te vergelyk. 'n Beduidende verskil is tussen die twee gemiddeldes verkry (op die 5%-peil), met die status van premature identiteitsvorming ($\bar{X} = 8,67$; $s = 2,31$; $n = 3$) beduidend laer as die resgroep ($\bar{X} = 13,33$; $s = 3,68$; $n = 107$). Die nulhipotese word dus hier verwerp. Daar is egter geen beduidende verskille, met betrekking tot intellektuele vermoë, tussen die ander drie statusse vir politieke identiteit (moratorium, identiteitsvolwassenheid en identiteitsverwarring) en die resgroepe, gevind nie. Ten opsigte van dié drie statusse word die nulhipotese dus behou.

Die gegewens vir globale identiteitstatus word in die vierde rye (GS) van Tabele 10 en 11 weerspieël. Dit is hieruit opmerklik dat daar 'n beduidende verskil gevind is tussen die status van premature identiteitsvorming en die resgroep ten opsigte van intellektuele vermoë (soos gemeet met behulp van die B-faktor van die HSPV), $F(1,108) = 6,46$, $p < 0,05$. Die ooreenstemmende F-waarde wat met betrekking tot die MAT verkry is ($F = 3,88$), is slegs op die 10%-peil beduidend, maar dit ondersteun die resultaat wat ten opsigte van die B-faktor verkry is. Scheffé se metode van post-hoc-vergelyking van pare gemiddeldes is

toegepas en weereens is 'n beduidende verskil aangetref. Vir beide berekeninge (met gegewens van die MAT en die B-faktor) was die gemiddeldes van die status van premature identiteitsvorming beduidend laer as die gemiddeldes van die ander drie statusse tesame, maar ten opsigte van die MAT slegs beduidend op die 10%-peil. Ten opsigte van die B-faktor het die gegewens soos volg daar uitgesien: status van premature identiteitsvorming, $\bar{X} = 6,40$; $s = 1,38$; $n = 25$, res van die statusse as 'n geheelgroep, $\bar{X} = 7,21$; $s = 1,47$; $n = 85$. Die verskil was beduidend op die 5%-peil. Die nulhipotese word dus verwerp met betrekking tot die status van premature identiteitsvorming en intellektuele vermoë, soos gemeet met behulp van die B-faktor van die HSPV (globale identiteit). Die nulhipotese kan egter nie verwerp word ten opsigte van die ander drie statusse (vir globale identiteit) en intellektuele vermoë nie.

5.4 RESULTATE TEN OPSIGTE VAN DIE VERSKILLE TUSSEN DIE EGO-IDENTITEITSTATUSSE MET BETREKKING TOT AKADEMIESE PRESTASIE (HIPOTESE 4)

Om vas te stel of daar in die onderhawige ondersoek beduidende verskille bestaan tussen die ego-identiteitstatusse ten opsigte van akademiese prestasie op universiteit, is 'n reeks eenrigting-variensieontledings gedoen. Individuele identiteitstatusse is vergelyk met die oorblywende drie statusgroepe as 'n geheelgroep, ten opsigte van akademiese prestasie, ten einde te probeer vasstel of daar beduidende verskille tussen die gemiddeldes voorkom. Die resultate word in Tabel 12 weergegee.

Tabel 12

Resultate van Variansie-ontledings : Indiwiduele Statusgroepe is Vergelyk met die Oorblywende Drie Statusgroepe as 'n Totaalgroep, ten opsigte van Akademiese Prestasie (N = 110)

Inhouds-gebiede	A teenoor Res								M teenoor Res								F teenoor Res								D teenoor Res							
	n	\bar{X}	S	n	\bar{X}	S	F	n	\bar{X}	S	n	\bar{X}	S	F	n	\bar{X}	S	n	\bar{X}	S	F	n	\bar{X}	S	n	\bar{X}	S	F				
Berceptsterrein (OS)	12	56,00	5,58	98	53,85	7,58	0,91	35	54,26	8,18	75	54,00	7,06	0,03	47	53,60	7,71	63	54,44	7,20	0,36	16	53,69	6,09	94	54,15	7,62	0,05				
Religieuse terrein (RS)	14	53,07	8,29	96	54,23	7,29	0,30	34	54,21	7,58	76	54,03	7,36	0,01	25	54,44	7,98	85	53,98	7,26	0,08	37	54,11	6,72	73	54,07	7,76	0,00				
Politieke terrein (PS)	70	54,63	7,28	40	53,13	7,59	1,06	33	53,76	7,52	77	54,22	7,39	0,09	3	45,67	10,07	107	54,32	7,23	4,01*	4	53,50	4,20	106	54,10	7,50	0,02				
Globale identiteit (GS)	28	55,86	7,34	82	53,48	7,36	2,17	44	53,32	7,44	66	54,59	7,38	0,76	25	53,72	8,19	85	54,19	7,19	0,08	13	53,54	5,74	97	54,16	7,61	0,08				

* $p < 0,05$

By die nagaan van die eerste twee rye (OS en RS), sowel as die vierde ry (GS) van Tabel 12, is dit opvallend dat nie een van die F-waardes beduidend is nie. Die afleiding kan gemaak word dat daar geen beduidende verskille tussen die beroepsidentiteitstatusse, tussen die religieuse identiteitstatusse en tussen die globale identiteitstatusse, ten opsigte van akademiese prestasie, gevind kon word nie. Die nulhipotese kan dus nie verwerp word nie.

Uit die gegewens in die derde ry (PS = politieke identiteitstatus) van Tabel 12 is dit opmerklik dat een F-waarde beduidend is, $F(1,108) = 4,01$, $p < 0,05$. Volgens dié resultaat is daar 'n beduidende verskil tussen die gemiddeldes van die status van premature identiteitsvorming en die resgroep, met betrekking tot die indeks van akademiese prestasie. Scheffé se metode van post-hoc-vergelyking van pare gemiddeldes is gebruik om die verskil tussen die gemiddeldes na die variasieontleding te ondersoek. 'n Beduidende verskil, op die 5%-peil, is tussen die gemiddelde van die status van premature identiteitsvorming ($\bar{X} = 45,67$; $s = 10,07$; $n = 3$) en die gemiddelde van die oorblywende statusse as 'n totaalgroep ($\bar{X} = 54,32$; $s = 7,23$; $n = 107$) verkry, met eersgenoemde die kleiner getal. Op grond van akademiese prestasie is die status van premature identiteitsvorming (politieke identiteit) in die huidige studie onderskeibaar van die res. Die nulhipotese word in hierdie geval dus verwerp.

5.5 RESULTATE TEN OPSIGTE VAN DIE VERBAND TUSSEN EGO-IDENTITEITSONTWIKKELING EN PERSOONLIKHEID, ANGSPEIL, INTELLEKTUELE VERMOË EN AKADEMIESE PRESTASIE (HIPOTese 5)

Ten einde vas te stel of daar 'n beduidende verband bestaan tussen identiteitsontwikkeling, soos gemeet met behulp van die EI-ISB, en persoonlikheid (soos gemeet met behulp van die HSPV), is Bravais-Pearson se korrelasiekoëffisiënt bereken. Die korrelasiekoëffisiënte is in Tabel 13 saamgevat. Geeneen van die korrelasiekoëffisiënte is, op die 5%-peil, beduidend nie. Die nulhipotese, naamlik dat daar geen beduidende verband tussen (totale) identiteitsontwikkeling en persoonlikheidseienskappe bestaan nie, kon dus nie verwerp word nie.

Tabel 13

Verband tussen Identiteitsontwikkeling (EI-ISB-tellings) en die Persoonlikheidsdimensies (HSPV-faktore) (N = 110)

HSPV-faktore	r
C	-0,04020
Q3	0,08215
Q4	0,03058
H	0,05367
D	-0,6259
G	-0,16064
A	0,06400
E	0,06624
F	-0,07682
I	0,17459
J	-0,11799
O	0,08241
Q2	-0,11055

Die meting van identiteitsontwikkeling wat met behulp van die EI-ISB verkry is, is gekorreleer met die IPAT-angstelling. Die resultaat word in Tabel 14 gerapporteer. 'n Onbeduidende korrelasiekoëffisiënt van $r = -0,01813$, $N = 110$ is verkry. Die nulhipotese kan dus nie verwerp word nie.

Die meting van identiteitsontwikkeling, wat verkry is met behulp van die EI-ISB, is gekorreleer met die gegewens van die B-faktor en die MAT (intellektuele vermoë). Die gegewens word ook in Tabel 14 aangetoon. Die twee korrelasiekoëffisiënte was onbeduidend ($r = 0,09$, $N = 110$ ten opsigte van die MAT en $r = -0,07$, $N = 110$ ten opsigte van B-

identiteitsontwikkeling, soos gemeet met behulp van die EI-IsB, en intellektuele vermoë nie. Die nulhipotese kan dus nie verwerp word nie.

Tabel 14

Verband tussen Identiteitsontwikkeling (EI-IsB-tellings) en Angspeil, Intellektuele Vermoë en Akademiese Prestasie (N = 110)

Veranderlikes	r
IPAT-totaaltelling	-0,01813
B-Faktor	-0,07
MAT	0,09
Akademiese Prestasie	0,29151**

** $p < 0,01$

Bravais-Pearson se produk-moment korrelasiekoëffisiënt is gebruik om die verband tussen die tellings wat verkry is met die EI-IsB (meting van identiteitsontwikkeling) en akademiese prestasie, te bereken. Die resultaat word ook in Tabel 14 weergegee. 'n Beduidende korrelasie, $r = 0,29151$, $p < 0,01$, $N = 110$ is tussen die twee stelle metings gevind. Daar bestaan dus in die huidige studie 'n beduidende verband tussen identiteitsontwikkeling, soos gemeet met die EI-IsB, en akademiese prestasie. Die nulhipotese word dus hier verwerp.

Die bespreking van hierdie resultate en die gevolgtrekkings word vervolgens aangebied.

HOOFSTUK 6

BESPREKING EN GEVOLGTREKKING

Die bespreking en interpretasie van die resultate van die ondersoek word ooreenkomstig die hipoteses, wat in hoofstuk 1 gestel is, aangebied.

6.1 DIE VERSKILLE TUSSEN DIE EGO-IDENTITEITSTATUSSE MET BETREKKING TOT PERSOONLIKHEID (HIPOTESE 1)

6.1.1 Die verskille tussen die globale identiteitstatusse met betrekking tot persoonlikheid

Soos uit die resultate in Tabel 5 blyk, kon daar geen beduidende verskille tussen die globale identiteitstatusse met betrekking tot die 13 faktore van die HSPV (Faktor B uitgesluit) vasgestel word nie. Daar kon dus nie, op grond van die 13 persoonlikheidsdimensies, tussen die vier identiteitstatusse onderskei word nie. Een van die doelstellings van die huidige ondersoek was juis om vas te stel of persoonlikheidsveranderlikes saam sou gaan met die verskillende wyses waarop die identiteitskrisis, volgens Marcia, opgelos kan word (identiteitstatusse). 'n Moontlike rede vir die gebrek aan beduidende gegewens ten opsigte van berekeninge waarby globale identiteitstatus betrokke is, is die feit dat dit nie altyd maklik was om globale identiteitstatus te beoordeel nie. Dit het by die beoordeling van 32 onderhoude (29,09%) gebeur dat die identiteitstatus wat toegeken is, verskillend was ten opsigte van al drie inhoudsgebiede. By slegs nege onderhoude (8,18%) was die identiteitstatus vir al drie inhoudsgebiede dieselfde, sodat die beoordeling van globale identiteitstatus net 'n formaliteit was. Navorsers wat in die toekoms ondersoeke met Marcia se identiteitstatusmodel in 'n Afrika-situasie onderneem, moet moontlik "gekontamineerde" onderhoude (ten opsigte van globale identiteitstatus) weglaat.

6.1.2 Die verskille tussen die beroepsidentiteitstatusse met betrekking tot persoonlikheid

Dit is uit Tabel 6 opmerklik dat daar 'n betekenisvolle verskil tussen die moratoriumstatus en die resgroep ten opsigte van Faktor Q2 (HSPV) vasgestel is. Hiervolgens het toetslinge in die moratoriumstatus 'n groter geneigdheid geopenbaar om groepafhanklik te wees, om eerder 'n aanhanger en goeie volgeling te wees. Dit is interessant om daarop te let dat, op

grond van Faktor Q2, die status van premature identiteitsvorming onderskeibaar van die res van die statusgroepe was en dat adolessente in eersgenoemde status hoër tellings behaal het op die persoonlikheidsdimensie (dus aan die teenoorgestelde kant van die resgroep as die moratoriumstatus). Adolessente in die status van premature identiteitsvorming het 'n groter geneigdheid geopenbaar om selfgenoegsaam op te tree, om vindingrykheid aan die dag te lê, en om hul eie besluite te neem. Die bevinding dat moratoriumadolessente meer geneig was om groepafhanklik te wees, om eerder te volg as om selfgenoegsaam op te tree, maak sin as in ag geneem word dat hulle aktief besig is om alternatiewe teenoor mekaar op te weeg in die moeilike proses om 'n beroepskeuse te maak.

Volgens Erikson (1964) is die beroepskeuse een van die belangrikste keuses wat tydens die adolessente jare geneem moet word. Die feit dat 'n adolessent hom nog nie verbind het aan 'n bepaalde beroepsrigting nie, kan 'n mate van onsekerheid in die gemoed van die individu veroorsaak, en hom meer geneig maak om groepafhanklik te wees en op die leiding van andere te steun. Marcia (1967) en ander navorsers het ook bevind dat individue in die moratoriumstatus meer angstig was in vergelyking met die ander statusse. 'n Hoër vlak van angste en onsekerheid kan daartoe bydra dat jongmense meer groepafhanklik sal wees en dat hulle eerder sal volg as om selfgenoegsaam op te tree. Podd *et al.* (1970) het in hul ondersoek vasgestel dat moratoriumindividue 'n geneigdheid geopenbaar het om hul response in ooreenstemming te bring met dié van hul medespelers, wat 'n aanduiding is van die mate waarin hulle ingestel was op die optrede van hul medespelers. Dit wil voorkom of dié bevinding nie teenstrydig is met die resultaat in die huidige studie ten opsigte van die verband tussen die moratoriumstatus (beroepsterrein) en groepafhanklikheid nie.

Soos reeds vermeld, het adolessente in die status van premature identiteitsvorming tellings behaal wat hulle aan die teenoorgestelde kant van die persoonlikheidsdimensie (Faktor Q2 op die HSPV), met betrekking tot die resgroep, geplaas het. Volgens die resultaat is die toetslinge geneig om meer op hul eie besluite te steun en om selfgenoegsaam op te tree. Dit is interessant om dié bevinding te vergelyk met die resultate van Orlofsky *et al.* (1973) en Matteson (aangehaal in Marcia, 1980) dat toetslinge in die status van premature identiteitsvorming (globale status) beduidend laer tellings behaal het op 'n meting van outonomie. Waterman, Buebel en Waterman (aangehaal in Bourne, 1978a) het gevind dat individue in die status van premature identiteitsvorming (globale identiteit) meer ekstern-georiënteerd (lokus van kontrole) was. Dit lyk by die eerste oogopslag of die resultate in konflik is met die bevindinge in die onderhawige studie. Die bevinding kan moontlik sinvol

geïnterpreteer word teen die agtergrond van die omstandighede waarin die meeste adolessente in die swart gemeenskap in Suid-Afrika tot dusver hul beroepskeuses gemaak het.

'n Kwalitatiewe ontleding (inhoudsanalise) van die aard van die keuses en bindinge van die adolessente in die huidige ondersoek is deur Alberts (1990) uitgevoer enwerp moontlik lig op die vraagstuk. Hy het bevind dat 42,7% van die steekproef, ten opsigte van die beroepsterrein, in die status van premature identiteitsvorming geplaas is. 'n Redelike getal van die toetslinge het hul dus tot bepaalde beroepsrigtings verbind, maar sonder dat hul deur 'n periode van eksplorاسie gegaan het. Marcia se semi-gestruktureerde onderhoud het ook heelwat lig gewerp op die sosiale omstandighede waarin adolessente beroepsbesluite neem. Dit was duidelik dat die adolessente uit werkersgemeenskappe kom waar daar omtrent geen of baie min ondersteuningsisteme (voorligtingsdiens, kundige persone wat hul kan adviseer in verband met 'n beroepskeuse, ens.) bestaan. Dit wil voorkom of 'n redelike aantal adolessente hulle aan die begin van hul akademiese loopbaan aan 'n bepaalde rigting toegewy het, sonder dat hul die geleentheid gehad het om alternatiewe teen mekaar op te weeg. Heel dikwels is verskillende moontlikhede oorweeg, maar dit het gelyk of die alternatiewe nie persoonlik betekenisvol was nie. Dit wil voorkom asof die adolessente, wat hoofsaaklik uit gedepriveerde gemeenskappe gekom het, in 'n groot mate deur hul omstandighede gedwing word om beroepskeuses op dié manier te maak.

Dit is dus ook nie verbasend dat toetslinge in die status van premature identiteitsvorming hoër gemeet het op die persoonlikheidsdimensie van selfgenoegsaamheid en vindingrykheid nie. Wat Waterman (1982) in sy navorsingsoorsig skryf, is hier relevant:

The greater the range of identity alternatives to which an individual is exposed prior to or during adolescence, the greater the likelihood will be of undergoing an identity crisis. Thus, homogeneous communities may be conducive to the forming and maintaining of foreclosure commitments, whereas more heterogeneous communities may serve to facilitate the entrance into an identity crisis. (p 345)

Daar kan moontlik geargumenteer word dat die status van premature identiteitsvorming vir swart adolessente, in die huidige Suid-Afrikaanse omstandighede, 'n andersoortige inhoud het en met ander (meer positiewe?) kwaliteite verband hou (in vergelyking met Westerse populasies). Verdere navorsing is nodig om hierdie gevolgtrekking empiries te ondersoek.

Daar is ook 'n betekenisvolle verskil gevind tussen die status van identiteitsdiffusie (beroepsterrein) en die resgroep ten opsigte van Faktor C (HSPV). Adolescente in die status van identiteitsdiffusie het tellings behaal wat dui op die volgende: emosionele stabiliteit, groter kalmte, 'n groter mate van egosterkte, en dit wil voorkom asof hul meer nugter oor die werklikheid is. Hierdie is 'n interessante resultaat as dit vergelyk word met navorsingsgewens wat in Westerse samelewings verkry is. Uit 'n oorsig van die navorsingsliteratuur is dit opmerklik dat die status van identiteitsdiffusie (globale identiteit), in vergelyking met veral die statusse van moratorium en identiteitsvolwassenheid, ongunstige eienskappe vertoon het. Adolescente in die status van identiteitsdiffusie het, byvoorbeeld, laer gemeet op metings van eiewaarde (Marcia, 1967), morele redenering (Podd, 1972) en outonomieit (Marcia, 1980), om enkele te noem.

Die sosio-historiese konteks waarin die adolessente in die huidige ondersoek hul beroepsbesluite moes neem, is 'n belangrike faktor by die verstaan van bogenoemde resultaat. Soos reeds vermeld, het die adolessente in hierdie studie min ondersteuning vanuit hul huislike- en skoolagtergrond geniet, ten opsigte van die beroepskeuse wat hul moes maak. Verskeie Suid-Afrikaanse navorsers, soos byvoorbeeld Hickson en White (1989), het reeds daarop gewys dat swart adolessente minder loopbaangereed is. Dit blyk egter uit die huidige ondersoek dat adolessente wat identiteitsverward is ten opsigte van 'n toekomstige beroep, in 'n groter mate emosioneel stabiel is, meer egosterkte vertoon, en in 'n meerdere mate 'n konstruktiewe verhouding met die werklikheid het. Die vraag wat hier na vore kom, is of identiteitsdiffusie nie die "normale" (of verwagte) status is wanneer swart adolessente se sosiale omstandighede in ag geneem word nie? 'n Mens is geneig om te spekuleer dat realistiese swart adolessente, in die huidige Suid-Afrikaanse situasie, 'n goeie kans sal hê om in die status van beroepsidentiteitsdiffusie te val. Die vraag kan met reg gestel word of die status van beroepsidentiteitsdiffusie nie 'n andersoortige betekenisinhoud het as wat in die Westerse wêreld die geval is nie? Verdere navorsing met Marcia se identiteitstatusmodel in die Afrika-situasie sal meer lig kan werp op hierdie resultate en verklarings.

6.1.3 Die verskille tussen die religieuse identiteitstatusse met betrekking tot persoonlikheid

Dit is uit Tabel 7 duidelik dat daar beduidende verskille tussen die moratoriumstatus en die res van die statusgroepe as 'n totaalgroep, met betrekking tot faktore J en O van die HSPV, vasgestel is. Individue in die moratoriumstatus was in 'n groter mate weifelagtig, dwarstrekkerig, individualisties, peinsend, innerlik terughoudend en onwillig om handelend

op te tree (Faktor J). Verder was die adolessente daartoe geneig om bevrees, bekommerd, neerslagtig en onrustig te wees en om skuldgevoelens te ervaar (Faktor O). Dit wil voorkom asof dié bevindings nie teenstrydig is met van die resultate wat in Westerse ondersoeke gevind is nie.

Waterman en Waterman (1974) het in hul ondersoek gevind dat toetslinge in die moratoriumstatus 'n refleksiewe kognitiewe styl geopenbaar het. Persone met 'n refleksiewe kognitiewe styl is minder geneig om impulsief op te tree en word moeiliker deur 'n groep ingetrek om handelend op te tree. Podd *et al.* (1970) het gevind dat adolessente in die moratoriumstatus minder koöperatief saamgewerk het met gesagsfigure in hul ondersoek. Hierdie bevinding strook met die bevinding in die huidige studie dat moratoriumadolessente (religieuse terrein) meer dwarstrekkerig en individualisies was. Die bevindings van Marcia (1967) en Oshman en Manosevitz (1974) dat moratoriumadolessente meer angstig en onseker was, is in ooreenstemming met die resultaat in die huidige ondersoek dat die toetslinge in 'n meerdere mate tekens getoon het van bekommernis, bevreesdheid, onrustigheid en geneigdheid tot skuldgevoelens.

Alberts (1990) het ook gevind dat die meeste individue in die ondersoek uit huise kom waar een of albei ouers streng godsdienstig is en waar daar van kleins af druk op hul uitgeoefen is om kerk toe te gaan en om godsdienstige sake ernstig op te neem. Daar kan geargumenteer word dat 'n aktiewe worsteling met fundamentele godsdienstige lewensvrae, en die bevraagtekening van tradisionele oortuigings vanuit so 'n sosiale omgewing, gepaard kan gaan met 'n redelike mate van onrustigheid, bekommernis, neerslagtigheid en skuldgevoelens.

Op grond van die tellings op Faktor O (HSPV) is daar gevind dat die status van premature identiteitsvorming (religieuse terrein) beduidend verskil het en onderskeibaar is van die resgroep. Adolessente in eersgenoemde status het tellings behaal wat hul, in vergelyking met die moratoriumindividue, aan die teenoorgestelde uiteinde van die persoonlikheidsdimensie (Faktor O) plaas. Hulle kan beskryf word as in 'n groter mate kalm, vol selfvertroue, onbekommerd en bedaard. Hierdie adolessente het in ooreenstemming met hul ouers se wense hul verbind aan religieuse waardes en dit blyk uit die gegewens dat hul die lewe as minder problematies ervaar. Marcia (aangehaal in Bosma & Graafsma, 1982) beskryf ook persone in die status van premature identiteitsvorming as dikwels gelukkig en selfversekerd, maar ook selfvoldaan en bekrompe. In ondersoeke deur Marcia (1967) en Marcia en

Friedman (1970) is daar gevind dat individue in die status van premature identiteitsvorming die laagste angsvlak van al die statusse vertoon het. Dit wil dus voorkom of die bevinding in die huidige studie ondersteun word deur resultate wat in Westerse ondersoeke verkry is.

Dit is uit Tabel 7 duidelik dat daar 'n beduidende verskil tussen die status van religieuse identiteitsdiffusie en die res van statusse as 'n geheelgroep ten opsigte van Faktor J op die HSPV voorgekom het. Adollesente in die status van identiteitsdiffusie het laer tellings behaal op die persoonlikheidsdimensie: dit dui op groter lewenskragtigheid, lewensblyheid, hul gaan geredelik saam met die groep en hulle tree handelend op. Hierdie bevinding staan in kontras met die resultaat ten opsigte van die verhouding tussen die moratoriumstatus en faktor J. Dit blyk uit die resultaat dat toetslinge in die status van identiteitsdiffusie in die mate vry is dat hulle hulself kan ingooi of verloor in aktiwiteite van die groep. Daar is nie 'n innerlike terughoudendheid of blokkasies wat hulle verhoed om handelend op te tree nie.

Moontlik kan Alberts (1990) se kwalitatiewe ontleding van die aard van die keuses en bindinge lig werp en help met die interpretasie van hierdie resultaat. Dit het uit hierdie ontleding geblyk dat die ouers 'n groot houvas uitgeoefen het op die godsdienstige lewens van die adollesente terwyl hul nog in die huis was. Alberts (1990) argumenteer dat studente moontlik belangstelling kan verloor en onbetrokke kan raak ten opsigte van religieuse aangeleenthede wanneer die sterk ouerlike druk nie meer daar is nie. Dit kan moontlik wees dat hierdie adollesente hul godsdiens belewe het as iets wat van buite op hul afgedwing was en waarvan hul nou ontslae is. Hulle is nou vry om met vrymoedigheid en sonder beperkinge te handel. Verdere navorsing is nodig om die geldigheid van hierdie moontlike verklaring te toets.

6.1.4 Die verskille tussen die politieke identiteitstatusse met betrekking tot persoonlikheid

Die status van identiteitsdiffusie het beduidend verskil van die res van die statusse as 'n geheelgroep, ten opsigte van die persoonlikheidsdimensie van opportunistiese teenoor pligsgetroetheid (faktor G). 'n Beduidende verskil is ook tussen die gemiddeldes van die hoë identiteitstatusse (identiteitsvolwassenheid en moratorium) en die status van identiteitsdiffusie aangetref. Adollesente in die hoë statusse was meer pligsgetrou, volhardend, reëlgebonde, stemmig, en het groter superegosterkte geopenbaar. Daarteenoor, was die identiteitsdiffusiegroep in 'n meerdere mate opportunisties, ontwyk reëls, verbind hulle nie sterk aan verpligtings nie, en openbaar minder superegosterkte.

Marcia (1966) het individue in die status van identiteitsdiffusie (globale identiteit) beskryf as apaties en onbetrokke. Donovan (1975) het bevind dat identiteitsverwarde adolessente uit pas met die wêreld gevoel het. Podd (1972) het in sy ondersoek gevind dat identiteitsverwarde adolessente op 'n prekonvensionele vlak van morele redenering gefunksioneer het. In twee ander studies (Podd, 1972; Rowe & Marcia, 1980) is gevind dat die hoër identiteitstatusse gepaard gegaan het met hoër vlakke van morele redenering. Hayes (aangehaal in Marcia, 1980) het ook bevind dat die hoër identiteitstatusse gepaard gegaan het met 'n etiese ingesteldheid en empatiese benadering. Dit wil dus voorkom of die resultate ten opsigte van die hoër politieke identiteitstatusse (identiteitsvolwassenheid en moratorium) en identiteitsdiffusie (politieke terrein), in die huidige studie, in 'n groot mate in pas is met bevindinge in Westerse ondersoeke.

Alberts (1990) se kwalitatiewe ontleding van die onderhoudsgegewens werp ook moontlik lig op bogenoemde resultate. Daar is gevind dat die swart adolessente in 'n baie sterk verpolitiseerde wêreld grootword en dat 93% van die adolessente of 'n duidelike politieke identiteit gevorm het of aktief besig is om 'n politieke identiteit te vorm. Hierdie bevinding is in skerp kontras met die bevinding van Waterson (1982) in sy oorsig van 'n aantal Noord-Amerikaanse studies dat 'n redelike persentasie van die adolessente verward en onbetrokke was ten opsigte van die politieke terrein. Dit het in Alberts (1990) se studie ook na vore gekom dat 'n aantal individue heftig gereageer het teen die sterk politieke druk wat op hul uitgeoefen word. Dié adolessente het die politiek gesien as iets wat hul as mense bedreig en wat die verwesenliking van hul drome in die wêreld kan ry. Dit kan moontlik wees dat die status van politieke identiteitsdiffusie, in die huidige ondersoek, 'n element bevat van in reaksie wees teen die politieke wêreld, van ontvlugting van die politiek. Dit is dus 'n doelbewuste reaksie om nie besig te raak met politieke vraagstukke nie en om hul nie te verbind aan politieke ideale nie. Die status van identiteitsdiffusie sou dus in so 'n geval nie dieselfde kwaliteit hê as identiteitsdiffusie in 'n tipiese Westerse opset nie. Hierdie gevolgtrekking sal ook deur verdere navorsing ondersoek moet word.

'n Verdere faktor wat vermeld moet word en wat 'n invloed het op die ontwikkeling van 'n politieke identiteit, is die sosio-politieke en kulturele omstandighede wat gedurende die laat tagtigerjare in Suid-Afrika geheers het. Die land is gekenmerk deur 'n noodtoestand wat in die land ingestel was, die politieke organisasies waarmee 'n groot aantal van die individue in die ondersoek geïdentifiseer het (sommige het daaraan behoort), was verbied en moes ondergronds opereer, en van die belangrikste leiers met wie die adolessente

geïdentifiseer het (byvoorbeeld, Nelson Mandela, Oliver Tambo, ens.), was òf in die gevangenis òf bannelinge in die buiteland. 'n Groot aantal van die proefpersone het hulle in 'n sterk mate vereenselwig met die bevrydingstryd, wat hulle as 'n morele stryd teen Apartheid sien, en wat gevoer word teen sterk kragte. Hierdie omstandighede help moontlik om die verband tussen die hoë identiteitstatusse (identiteitsvolwassenheid en moratorium) en groter superegosterkte, pligsgetrouheid en reëlgebondenheid te verklaar.

6.2 DIE VERSKILLE TUSSEN DIE EGO-IDENTITEITSTATUSSE MET BETREKKING TOT ANGSPEIL (HIPOTHESE 2)

Dit is uit Tabel 9 duidelik dat daar geen beduidende verskille tussen die ego-identiteitstatusse, vir al drie afsonderlike terreine (beroep, godsdiens en politiek) sowel as globale identiteitstatus, ten opsigte van angspeil, soos gemeet met behulp van die IPAT Angsskaal, verkry is nie. Hierdie resultaat is nie in ooreenstemming met die bevindinge van Marcia (1967), Oshman en Manosevitz (1974) en Mahler (aangehaal in Bourne, 1978a), dat moratoriumadolessente beduidend hoër tellings behaal het op meetinstrumente van angsvlak nie. Die bevinding van Marcia (1967), en van Marcia en Friedman (1970) dat adolessente in die status van premature identiteitsvorming, in vergelyking met die ander drie statusse, die laagste angsvlak vertoon het, kon ook nie in die huidige studie ondersteun word nie.

'n Vraag wat in die lig van dié resultaat na vore kom, is of die IPAT-Angsskaal 'n geldige meetinstrument van angspeil in 'n Afrika-konteks is? Die psigometriese eienskappe van die meetinstrument is nie nagegaan nie. 'n Ander verklaring vir die resultate is dat die identiteitstatusse nie dieselfde inhoud in 'n Afrika-situasie het, as wat in 'n Westerse samelewing die geval is nie. Verdere navorsing wat die verband tussen ego-identiteitstatus en angspeil in 'n Afrika-situasie ondersoek, sal meer lig kan werp op hierdie vrae.

6.3 DIE VERSKILLE TUSSEN DIE EGO-IDENTITEITSTATUSSE MET BETREKKING TOT INTELLEKTUELE VERMOË (HIPOTHESE 3)

Bourne (1978a) het die opmerking gemaak dat een van die mees gerepliseerde bevindinge in die identiteitstatusliteratuur die resultaat is dat daar nie verband vasgestel kon word tussen

ego-identiteitstatus en metings van intellektuele vermoë nie. Marcia (1966) en Marcia en Friedman (1970) kon byvoorbeeld geen verband tussen ego-identiteitstatus en intellektuele vermoë in hul ondersoek kry nie. Dit is egter interessant om daarop te let dat daar wel betekenisvolle resultate, ten opsigte van identiteitstatus en intellektuele vermoë, in die huidige ondersoek aangetref is. Daar is 'n beduidende verskil tussen die status van premature identiteitsvorming (globale identiteit) en die res van die statusgroepe as 'n geheelgroep met betrekking tot intellektuele vermoë gevind. Adolesseente in die status van premature identiteitsvorming (globale identiteit) het beduidend laer tellings behaal op die metings van intellektuele vermoë.

Wanneer die gegewens van die beroepsterrein nagegaan word, is dit opmerklik dat individue in die status van premature identiteitsvorming ook hier beduidend laer tellings behaal het op een van die meetinstrumente van intellektuele vermoë. Ten opsigte van die politieke terrein is daar ook 'n betekenisvolle verskil tussen die status van premature identiteitsvorming en die resgroep, met betrekking tot intellektuele vermoë, gevind. Adolesseente in die status van premature identiteitsvorming (politieke terrein) het beduidend swakker gevaar op die indeks van intellektuele vermoë (Verstandelike Helderheidstoets). Ongelukkig was die aantal toetslinge in die status van premature identiteitsvorming (politieke identiteit) aansienlik minder ($n = 3$) as die getal in die resgroep (ander drie statusse tesame). Daar kan dus geargumenteer word dat een of twee uitsonderlike lae tellings die gemiddelde van die groep aansienlik kon beïnvloed het. Slegs ten opsigte van religieuse identiteit het die status van premature identiteitsvorming nie 'n beduidende resultaat, met betrekking tot intellektuele vermoë, opgelewer nie. Die moratoriumstatus (religieuse gebied) het hier 'n beduidende verskil met die resgroep, ten opsigte van die meting van intellektuele vermoë, getoon. Adolesseente in die moratoriumstatus (religieuse identiteit) het beduidend beter presteer, in vergelyking met die ander statusse, op die meetinstrument van intellektuele vermoë.

Teen die verwagting in, blyk dit uit die gegewens in die onderhawige ondersoek dat daar wel tussen sommige identiteitstatusse onderskei kan word op grond van intellektuele vermoë. Dit blyk dat die status van premature identiteitsvorming, uitgesonderd religieuse identiteit, gepaard gegaan het met laer intellektuele vermoë. Alhoewel dit nie geldig is om 'n oorsaaklike verband tussen intellektuele vermoë en identiteitsvorming te postuleer nie, blyk dit dat intellektuele vermoë wel 'n faktor is by die premature wyse van oplos van die identiteitskrisis. Hierdie gevolgtrekking is in die onderhawige ondersoek geldig ten opsigte van globale identiteit, beroepsidentiteit en politieke identiteit. Dit is moontlik dat laer

intellektuele vermoë 'n bydraende faktor kan wees sodat die adolessente in die status van premature identiteitsvorming nie 'n wye verskeidenheid identiteitsvraagstukke intellektueel kan hanteer nie (byvoorbeeld, verskillende beroepe of ideologiese perspektiewe) en dus hulself vroeër verbind aan bepaalde doelstellings en waardes. Hierdie individu sal moontlik 'n eksplorasietydperk wil vermy omdat dit as bedreigend ervaar word. Dit is interessant om daarop te let dat die moratoriumstatus (religieuse terrein), waar individu aktief besig is om deur fundamentele lewensvrae te werk, juis saamgegaan het met hoër intellektuele vermoë.

Verdere navorsing met heelwat meer proefpersone as in die huidige ondersoek, waarin Marcia se identiteitstatusmodel in verband gebring word met metings van intellektuele vermoë, sal meer lig kan werp op bogenoemde bevindinge en verklarings.

6.4 DIE VERSKILLE TUSSEN DIE EGO-IDENTITEITSTATUSSE MET BETREKKING TOT AKADEMIESE PRESTASIE (HIPOTESE 4)

Dit blyk uit die gegewens in Tabel 12 dat daar 'n beduidende verskil verkry is tussen die status van premature identiteitsvorming (politieke terrein) en die resgroep ten opsigte van akademiese prestasie. Adolessente in die status van premature identiteitsvorming het beduidend swakker akademies gepresteer, in vergelyking met die res van die steekproef. 'n Faktor wat vermeld moet word en wat baie moontlik 'n invloed kon hê op die resultaat is die klein getal ($n = 3$) individue in die status van premature identiteitsvorming (politieke terrein). So 'n uitsonderlike klein getal sou hier 'n groot invloed kon uitoefen op die gemiddelde van die statusgroep. Verdere navorsing is nodig om hierdie resultaat te bevestig.

Berzonsky (1985) het in sy ondersoek met eerstejaaruniversiteitstudente 'n beduidende verband tussen die status van premature identiteitsvorming (globale identiteit) en akademiese onderprestasie aangetref. Alhoewel die resultaat in die huidige ondersoek net op identiteitsvorming ten opsigte van die politieke terrein van toepassing is, wil dit voorkom of dit kongruent is met die bevinding van Berzonsky (1985). Dit is ook betekenisvol om in gedagte te hou dat adolessente in die status van premature identiteitsvorming (politieke gebied) beduidend laer tellings behaal het op die indeks van intellektuele vermoë. Dit is egter ook 'n moontlikheid dat die drie toetslinge toegewig intellektueel swakker is en daarom akademies swakker presteer. Die status van premature identiteitsvorming (globale identiteit),

wat moontlik as 'n kontrole kan dien, het nie beduidend van die resgroep verskil ten opsigte van akademiese prestasie nie.

Die bevinding van Cross en Allen (1970) dat proefpersone in die identiteitsvolwassestatus akademies beter geprester het as die ander statusse, kon nie in die huidige studie bevestig word nie.

6.5 DIE VERBAND TUSSEN EGO-IDENTITEITSONTWIKKELING EN PERSOONLIKHEID, ANGSPEIL, INTELLEKTUELE VERMOË EN AKADEMIESE PRESTASIE

Soos uit die gegewens in Tabela 13 en 14 blyk, kon daar nie 'n beduidende verband aangetoon word tussen ego-identiteitsontwikkeling, soos gemeet met behulp van die EI-ISB, en persoonlikheidsdimensies, angspeil en intellektuele vermoë nie.

Daar is egter wel 'n beduidende positiewe korrelasie gevind tussen identiteitsontwikkeling, soos gemeet met behulp van die EI-ISB en akademiese prestasie. Hoër tellings op die EI-ISB het saamgegaan met hoër gemiddelde jaar- en eksamenpunte (akademiese prestasie). Die afleiding kan hier gemaak word dat diegene wat groter duidelikheid het in verband met wie hulle is en waarheen hulle met hulle lewens wil gaan (positiewe identiteitsontwikkeling), ook akademies beter presteer. Hierdie bevinding kan van waarde wees vir sielkundiges en ander professionele persone wat by hoërskole, universiteite en ander tersiêre opvoedingsinrigtings werksaam is.

6.6 SAMEVATTING

Dit blyk uit die huidige ondersoek dat die gegewens met betrekking tot die besondere inhoudsgebiede van Marcia se semi-gestruktureerde onderhoud (beroep, godsdiens en politiek) met meer vrug gebruik kon word as globale identiteitstatus. Globale identiteitstatus het slegs ten opsigte van een veranderlike (intellektuele vermoë) 'n betekenisvolle resultaat gelewer. Identiteitstatusse met betrekking tot die onderskeie inhoudsgebiede is egter sinvol in verband gebring met 'n aantal veranderlikes. Die gegewens ten opsigte van die besondere inhoudsgebiede kan soos volg saamgevat word:

Beroepsidentiteit. Moratoriumindiwidue was in 'n groter mate groepafhanklik en hulle was eerder "aanhangers" en het liewer die leiding van ander gevolg as om self die leiding te neem. Daarteenoor, was adolessente in die status van premature identiteitsvorming in 'n groter mate selfgenoegsaam en vindingryk en was hul geneig om hul eie besluite te neem. Hulle was egter ook meer konkreetdenkend en minder intelligent. Adolessente in die status van identiteitsdiffusie het aanduidings gegee van groter emosionele stabiliteit, kalmte en egosterkte, en dit wil voorkom asof hul meer konstruktiewe verhoudings met die werklikheid gehandhaaf het.

Religieuse identiteit. Moratoriumadolessente was in 'n groter mate weifelagtig, dwarstrekkerig, individualisties, peinsend, innerlik terughoudend en onwillig om handelend op te tree. Hulle het ook meer bekommerd, neerslagtig en onrustig voorgekom, en hul het in 'n meerdere mate skuldgevoelens ervaar. Verder het hierdie proefpersone aanduidings gegee van hoër intelligensie en abstrakte denkvermoë. Adolessente in die status van premature identiteitsvorming was meer kalm, vol selfvertroue, onbekommerd en bedoord. Indiwidue in die status van religieuse identiteitsdiffusie was in 'n groter mate lewenskragtig, het meer lewensblyheid geopenbaar, hul het meer geredelik met die groep saamgegaan, en hulle het aanduidings gegee dat hul meer handelend optree.

Politieke identiteit. Adolessente in die hoë identiteitstatusse (identiteitsvolwassenheid en moratorium) was in 'n meerdere mate pligsgetrou, volhardend, reëlgebode en stemmig en hulle het groter superegosterkte ge-openbaar in vergelyking met identiteitsdiffusie adolessente. Daarteenoor, was proefpersone in die status van identiteitsdiffusie meer opportunisties en minder reëlgebode. Hulle het hul nie sterk aan verpligtinge verbind nie en het minder superegosterkte ge-openbaar. Indiwidue in die status van (politieke) premature identiteitsvorming het aanduidings gegee van laer intelligensie en meer konkrete denke en hulle het akademies beduidend swakker gepresteer.

Globale identiteit. Adolessente in die status van premature identiteitsvorming het aanduidings gegee van laer intelligensie en meer konkrete denke.

Dit blyk uit hierdie ondersoek dat sommige resultate in ooreenstemming is met bevindinge van ondersoeke wat in Westerse samelewings uitgevoer is. Voorbeelde hiervan is gegewens met betrekking tot die moratoriumstatus (beroeps- en religieuse terreine) en status van premature identiteitsvorming (religieuse gebied). Daar is egter ook aanduidings dat sekere

gegewens met betrekking tot die identiteitstatusse, wat in die huidige ondersoek gevind is, in konflik is met bevindinge in Westerse studies. Voorbeelde hiervan is die status van premature identiteitsvorming (beroepsidentiteit) en die status van identiteitsdiffusie (beroepsidentiteit en religieuse identiteit). 'n Verdere interessante resultaat het betrekking op identiteitstatus en intellektuele vermoë. Sover vasgestel kon word, is daar tot dusver in geen ondersoek 'n beduidende verband tussen ego-identiteitstatus en intellektuele vermoë gevind nie. Dit wil voorkom asof die afleiding geldig is dat sommige identiteitstatusse 'n andersoortige betekenisinhoud het in vergelyking met dit wat in Westerse ondersoeke gevind is. Verdere navorsing in verband met die aard van identiteitsverwante keuses en bindinge in die Afrika-konteks is nodig om die resultate en interpretasies in die huidige studie in groter diepte te ondersoek.

VERWYSINGSLYS

- Ackermann, C.J. (1990). Identiteitsontwikkeling tydens adolessensie: 'n groep sekondêre skool-leerlinge se evaluering van die belangrikheid van lewensterreine. **Suid-Afrikaanse Tydskrif vir Opvoedkunde**, 10(4), 283-290.
- Adams, G.R., & Fitch, S.A. (1982). Ego stage and identity status development: a cross-sequential analysis. **Journal of Personality and Social Psychology**, 43(3), 574-583.
- Adams, G.R., & Shea, J.A. (1979). The relationship between identity status, locus of control, and ego development. **Journal of Youth and Adolescence**, 8(1), 81-89.
- Adams, G.R., Shea, J., & Fitch, S.A. (1979). Toward the development of an objective assessment of ego-identity status. **Journal of Youth and Adolescence**, 8(2), 223-237.
- Alberts, C. (1990, Oktober). **Identity formation of black university students: an empirical investigation**. Referaat gelewer by die Agste Nasionale Kongres van die Sielkundige Vereniging van Suid-Afrika, Universiteit van Port Elizabeth.
- Andrews, J. (1973). The relationship of values to identity achievement status. **Journal of Youth and Adolescence**, 2(2), 133-138.
- Archer, S.L. (1982). The lower age boundaries of identity development. **Child Development**, 53, 1551-1556.
- Bergh, G. (1984). **Die invloed van die portuurgroep op die identiteitsvestiging van die adolessente seun**. Ongepubliseerde meesterstesis, Randse Afrikaanse Universiteit, Johannesburg.
- Berry, J.W. (1969). On cross-cultural comparability. **International Journal of Psychology**, 4, 119-128.
- Berzonsky, M.D. (1985). Diffusion within Marcia's identity-status paradigm: does it foreshadow academic problems? **Journal of Youth and Adolescence**, 14(6), 527-538.

- Bester, G. (1985). **Identiteitsvorming en die meting daarvan by Wiskundeleerlinge**. Ongepubliseerde doktorsale proefskrif, Universiteit van Suid-Afrika, Pretoria.
- Bester, G. (1990). Die gebruik van Erikson se persoonlikheidsteorie vir die meting van identiteitsvorming by skoolgaande adolessente. **Educare**, 19(1&2), 90-96.
- Bester, G., & Prinsloo, E. (1990). Identiteitsvorming by oudste en jongste kinders. **Fasette**, 9(1), 29-33.
- Biesheuvel, S. (1958). Objectives and methods in African psychological research. **Journal of Social Psychology**, 47, 161-168.
- Block, J. (1961). Ego identity, role variability, and adjustment. **Journal of Consulting Psychology**, 25(5), 392-397.
- Bosma, H.A. (1985). **Identity development in adolescence**. Ongepubliseerde doktorsale proefskrif, Rijksuniversiteit, Groningen, Nederland.
- Bosma, H.A. (1986). Identiteitsontwikkeling in de adolescentie. **Nederlands Tijdschrift voor de Psychologie**, 41, 268-274.
- Bourne, E. (1978a). The state of research on ego identity: a review and appraisal. Part I. **Journal of Youth and Adolescence**, 7(3), 223-251.
- Bourne, E. (1978b). The state of research on ego identity: a review and appraisal. Part II. **Journal of Youth and Adolescence**, 7, 371-392.
- Breytenbach, J.A. (1980). **Die verband tussen ouerskap en probleme met identiteitsverwerwing deur die kind-in-opvoeding**. Ongepubliseerde meesterstesis, Universiteit van Suid-Afrika, Pretoria.
- Bronson, G.W. (1959). Identity diffusion in late adolescents. **Journal of Abnormal and Social Psychology**, 59, 414-417.

- Campbell, E., Adams, G.R., & Dobson, W.R. (1984). Familial correlates of identity formation in late adolescence: a study of the predictive utility of connectedness and individuality in family relations. **Journal of Youth and Adolescence**, 13(6), 509-525.
- Cattell, R.B., Eber, H.W., & Tatsuoka, M.M. (1970). **Handbook for the Sixteen Personality Factor Questionnaire**. Champaign Illinois: Institute for Personality and Ability Testing.
- Cauble, M.A. (1976). Formal operations, ego identity, and principled morality: are they related? **Developmental Psychology**, 12(4), 363-364.
- Cella, D.F., DeWoife, A.S., & Fitzgibbon, M. (1987). Ego identity status, identification, and decision-making style in late adolescents. **Adolescence**, 22(88), 849-861.
- Chapman, J.W., & Nicholls, J.G. (1976). Occupational identity status, occupational preference, and field dependence in Maori and Pakeha boys. **Journal of Cross-Cultural Psychology**, 7(1), 61-72.
- Cross, H.J., & Allen, J.G. (1970). Ego identity status, adjustment, and academic achievement. **Journal of Consulting and Clinical Psychology**, 34(2), 288.
- Danziger, K. (1956/57). Some attitudes of South African university students towards the future. **Verrigtings van die Suid-Afrikaanse Sielkundige Vereniging**, 7/8, 18.
- Dignan, M.H. (1965). Ego identity and maternal identification. **Journal of Personality and Social Psychology**, 1(5), 476-483.
- Donovan, J.M. (1975). Identity status and interpersonal style. **Journal of Youth and Adolescence**, 4(1), 37-55.
- Douvan, E., & Adelson, J. (1966). **The adolescent experience**. New York:Wiley.
- Downie, N.M., & Heath, R.W. (1970). **Basic statistical methods**. New York:Harper & Row.

- Dreyer, H.J. (1980). **Adolescence in a changing society**. Kaapstad:Academica.
- Dreyer, H.J. (1976). Die teorie en praktyk van tussenkulturele navorsing. **Educare**, 5(1), 4-20.
- Du Toit, J.M. (1975). **Statistiese metodes**. Stellenbosch:Kosmo-Uitgewery.
- Erikson, E.H. (1959). Growth and crises of the healthy personality. **Psychological Issues**, 1(1), 50-100.
- Erikson, E.H. (1959). The problem of ego identity. **Psychological Issues**, 1(1), 101-164.
- Erikson, E.H. (1963). **Childhood and society**. New York:W.W. Norton.
- Erikson, E.H. (1964). **Insight and responsibility**. New York:W.W. Norton.
- Erikson, E.H. (1968). **Identity: youth and crisis**. New York:W.W. Norton.
- Erikson, E.H. (1970). Autobiographic notes on the identity crisis. **Daedalus**, 99, 730-759.
- Erikson, E.H. (1984). **Childhood and society**. London:Triad/Paladin.
- Esterhuysen, W.P. (1990, Julie 22). Swart Jeugverset. **Rapport**, p 21.
- Fitch, S.A., & Adams, G.R. (1983). Ego identity and intimacy status: replication and extension. **Developmental Psychology**, 19(6), 839-845.
- Freud, A. (1936). **The ego and the mechanisms of defence**. New York:International Universities Press.
- Freud, S. (1964). An outline of psycho-analysis. In **Standard Edition**. Vol. 23. London:Hogarth Press. (Eerste Duitse uitgawe 1940).

Genthner, R.W., & Neuber, K.A. (1975). Identity achievers and their rated levels of facilitation. **Psychological Reports**, 36(3), 754.

Graafsma, T.L.G., & Bosma, H.A. (1982). Het meten van identiteit. in H.A. Bosma & T.L.G. Graafsma (Red.), **De ontwikkeling van identiteit in de adolescentie** (pp. 33-49). Nijmegen:Dekker & Van de Vegt.

Grotevant, H.D., Thorbeck, W., & Meyer, M.L. (1982). An extension of Marcia's Identity Status Interview into the interpersonal domain. **Journal of Youth and Adolescence**, 11 (1), 33-47.

Gruen, W. (1960). Rejection of false information about oneself as an indication of ego identity. **Journal of Consulting Psychology**, 24(3), 231-233.

Hall, C.S., & Lindzey, G. (1978). **Theories of Personality**. New York:John Wiley & Sons.

Hall, C.S., Lindzey, G., Loehlin, J.C., & Manosevitz, M. (1985). **Introduction to theories of personality**. New York:John Wiley & Sons.

Hauser, S.T. (1971). **Black and white identity formation**. New York:Wiley.

Hauser, S.T. (1972). Black and white identity development: aspects and perspectives. **Journal of Youth and Adolescence**, 1, 113-130.

Heilbrun, A.B. (1964). Conformity to masculinity-femininity stereotypes and ego identity in adolescents. **Psychological Reports**, 14, 351-357.

Hergenhahn, B.R. (1984). **An Introduction to theories of personality**. Englewood Cliffs:Prentice-Hall.

Hershenson, D.B. (1967). Sense of identity, occupational fit, and enculturation in adolescence. **Journal of Counselling Psychology**, 14(4), 319-324.

- Hickson, J., & White, E. (1989). Career maturity development in black South African adolescents: implications for vocational counselling. **South African Journal of Education**, 9(1), 77-81.
- Hjelle, L.A., & Ziegler, D.J. (1981). **Personality theories**. Tokyo:McGraw-Hill.
- Hodgson, J.W., & Fischer, J.L. (1979). Sex differences in identity and intimacy development in college youth. **Journal of Youth and Adolescence**, 8(1), 37-50.
- Jegede, R.O. (1976). The identity status of Nigerian university students. **Journal of Social Psychology**, 100, 175-179.
- Josselson, R., Greenberger, E., & McConochie, D. (1977a). Phenomenological aspects of psychosocial maturity in adolescence. Part I. Boys. **Journal of Youth and Adolescence**, 6(1), 25-55.
- Josselson, R., Greenberger, E., & McConochie, D. (1977b). Phenomenological aspects of psychosocial maturity in adolescence. Part II. Girls. **Journal of Youth and Adolescence**, 6(2), 145-167.
- Kacerguis, M.A., & Adams, G.R. (1980). Erikson stage resolution: the relationship between identity and intimacy. **Journal of Youth and Adolescence**, 9(2), 117-126.
- Kelly, G.A. (1955). **The psychology of personal constructs**. (2 vols.) New York:Norton.
- Kroger, J. (1989). **Identity in adolescence** London:Routledge.
- Larkin, L. (1987). Identity and fear of success. **Journal of Counselling Psychology**, 34(1), 38-45.
- Laubsher, J. (1977). **The development of vocational maturity in pupils by means of a classroom career education programme**. Ongepubliseerde meesterstesis, Universiteit van Kaapstad.

- LaVoie, J.C. (1976). Ego identity formation in middle adolescence. **Journal of Youth and Adolescence**, 5, 371-385.
- Leedy, P.D. (1980). **Practical research: planning and design**. New York:Macmillan Publishing Co.
- Le Roux, A.G. (1972). 'n Gesindheidspeiling van eerstejaar-Bantoeuniversiteitstudente. **Suid-Afrikaanse Sielkundige**, 2(1), 4-11.
- Lystad, M.H. (1970). Adolescent social attitudes in South Africa and Swaziland. **American Anthropologist**, 72, 1389-1397.
- Madge, E.M. (1968). **Manual for the IPAT Anxiety Scale Questionnaire**. Nasionale Buro vir Opvoedkundige en Maatskaplike Navorsing.
- Marcia, J.E. (1964). **Determination and construct validation of ego identity status**. Ongepubliseerde doktorsale proefskrif, Ohio State Universiteit.
- Marcia, J.E. (1966). Development and validation of ego identity status. **Journal of Personality and Social Psychology**, 3(5), 551-558.
- Marcia, J.E. (1967). Ego identity status: relationship to change in self-esteem, "general maladjustment", and authoritarianism. **Journal of Personality**, 35, 118-133.
- Marcia, J.E. (1976). Identity six years after: a follow-up study. **Journal of Youth and Adolescence**, 5(2), 145-160.
- Marcia, J.E. (1980). Identity in adolescence. In J. Adelson (Red.), **Handbook of Adolescent Psychology** (pp.159-187). New York:Wiley.
- Marcia, J.E. (1982). Identiteitsstatus in de late adolescentie: beschrijving en enkele klinische implicaties. In H.A. Bosma & T.L.G. Graafsma (Red.), **De ontwikkeling van identiteit in de adolescentie** (pp. 50-64). Nijmegen:Dekker & Van de Vegt.

Marcia, J.E., & Friedman, M.L. (1970). Ego identity status in college women. **Journal of Personality**, 38(2), 249-263.

Matteson, D.R. (1975). **Adolescence today: sex roles and the search for identity**. Homewood, Ill.:Dorsey.

Matteson, D.R. (1977). Exploration and commitment: sex differences and methodological problems in the use of identity status categories. **Journal of Youth and Adolescence**, 6(4), 353-374.

Matteson, D.R. (1982). Van identiteit naar intimiteit: geen éénrichtingsverkeer. In H.A. Bosma & T.L.G. Graafsma (Red.), **De ontwikkeling van identiteit in de adolescentie** (pp 65-83). Nijmegen:Dekker & Van de Vegt.

Meilman, P.W. (1979). Cross-sectional age changes in ego identity status during adolescence. **Developmental Psychology**, 15(2), 230-231.

Momberg, A.P., & Page, H.W. (1977). Self-esteem of coloured and white scholars and students in South Africa. **The Journal of Social Psychology**, 102, 179-182.

Myburgh, C.P.H., & Anders, M.M. (1989). Identity formation of black adolescents. **Suid-Afrikaanse Tydskrif vir Opvoedkunde**, 9(1), 123-130.

Myburgh, C.P.H., & Smith, E. (1990). Comparative analysis of the social development of black and white adolescents. **Suid-Afrikaanse Tydskrif vir Opvoedkunde**, 10(2), 157-162.

Neuber, K.A., & Genthner, R.W. (1977). The relationship between ego identity, personal responsibility, and facilitative communication. **The Journal of Psychology**, 95, 45-49.

Ochse, R.A. (1983). **An empirical test of Erikson's theory of personality development**. Ongepubliseerde meesterstesis, Universiteit van Suid-Afrika, Pretoria.

- Ochse, R., & Plug, C. (1986). Cross-cultural investigation of the validity of Erikson's theory of personality development. **Journal of Personality and Social Psychology**, 50(6), 1240-1252.
- Offer, D., Marcus, D., & Offer, J.L. (1970). A longitudinal study of normal adolescent boys. **American Journal of Psychiatry**, 126, 917-924.
- Orlofsky, J.L. (1977). Sex-role orientation, identity formation, and self-esteem in college men and women. **Sex Roles**, 3(6), 561-575.
- Orlofsky, J.L. (1978). Identity formation, achievement, and fear of success in college men and women. **Journal of Youth and Adolescence**, 7(1), 49-62.
- Orlofsky, J.L., Marcia, J.E., & Lesser, I.M. (1973). Ego identity status and the intimacy versus isolation crisis of young adulthood. **Journal of Personality and Social Psychology**, 27(2), 211-219.
- Oshman, H., & Manosevitz, M. (1974). The impact of the identity crisis on the adjustment of late adolescent males. **Journal of Youth and Adolescence**, 3, 207-216.
- Penny, A. (1983). Conceptions of success: an analysis of the values and expectations of a group of black university students. **Suid-Afrikaanse Tydskrif vir Opvoedkunde**, 3, 68-74.
- Phares, E.J. (1984). **Introduction to personality**. Columbus:Charles E. Merrill.
- Podd, M.H. (1972). Ego identity status and morality: the relationship between two developmental constructs. **Developmental Psychology**, 6(3), 497-507.
- Podd, M.H., Marcia, J.E., & Rubin, B.M. (1970). The effects of ego identity and partner perception on a prisoner's dilemma game. **Journal of Social Psychology**, 82, 117-126.
- Protinsky, H.O. (1975). Eriksonian ego identity in adolescents. **Adolescence**, 10(9), 428-432.

- Rapaport, D. (1959). A historical survey of psychoanalytic ego psychology. **Psychological Issues**, 1(1), 5-17.
- Rappaport, H., Enrich, K., & Wilson, A. (1985). Relation between ego identity and temporal perspective. **Journal of Personality and Social Psychology**, 48(6), 1609-1620.
- Rasmussen, J.E. (1964). Relationship of ego identity to psychosocial effectiveness. **Psychological Reports**, 15, 815-825.
- Retief, A. (1988). **Method and theory in cross-cultural psychological assessment**. Pretoria: Raad vir Geesteswetenskaplike Navorsing.
- Roazen, P. (1976). **Erik H. Erikson**. New York: The Free Press.
- Rowe, I., & Marcia, J.E. (1980). Ego identity status, formal operations, and moral development. **Journal of Youth and Adolescence**, 9(2), 87-99.
- Ryckman, R.M. (1989). **Theories of personality**. California: Brooks/Cole Publishing Company.
- SAS. (1985). **Statistical Analysis System: Manuals (Version 5)**. Cary, North Carolina: SAS Institute Inc.
- Schenkel, S. (1975). Relationship among ego identity status, field-independence and traditional femininity. **Journal of Youth and Adolescence**, 4, 73-82.
- Schenkel, S.S., & Marcia, J.E. (1972). Attitudes toward premarital intercourse in determining ego identity status in college women. **Journal of Personality**, 3, 472-482.
- Senekal, J. (1978). **Identiteitsverwerwing by die jeugdige en skoolverlating**. Ongepubliseerde meesterstesis, Universiteit van Pretoria.
- Simmons, D.D. (1970). Development of an objective measure of identity achievement status. **Journal of Projective Techniques and Personality Assessment**, 34, 241-244.

- Slugoski, B.R., Marcia, J.E., & Koopman, R.F. (1984). Cognitive and social interactional characteristics of ego identity statuses in college males. **Journal of Personality and Social Psychology**, 47(3), 646-661.
- Stark, P.A., & Traxler, A.J. (1974). Empirical validation of Erikson's theory of identity crises in late adolescence. **The Journal of Psychology**, 86, 25-33.
- Tesch, S.A., & Whitbourne, S.K. (1982). Intimacy and identity status in young adults. **Journal of Personality and Social Psychology**, 43(5), 1041-1051.
- Thom, D.P. (1988). 'n Psigologiese ontleding en vergelyking van die blanke en swart adolessent ten opsigte van ouer-kindverhoudings, portuurverhoudings, identiteitsontwikkeling en die vorming van 'n beroepsidentiteit. Ongepubliseerde doktorsale proefskrif, Universiteit van Suid-Afrika, Pretoria.
- Tzuriel, D., & Klein, M.M. (1977). Ego identity: effects of ethnocentrism, ethnic identification, and cognitive complexity in Israel, Oriental, and Western ethnic groups. **Psychological Reports**, 40, 1099-1110.
- Van Dijk, A. (1982). **Manual for the Jr.-Sr. High School Personality Questionnaire**. Pretoria: Raad vir Geesteswetenskaplike Navorsing.
- Von Mollenholf, J.W. (1978). Sielkundige meting en aspekte van skolastiese prestasie in die ontwikkeling van 'n voorligtingsprosedure vir swart skoliere in Vorm V. Ongepubliseerde doktorsale proefskrif, Potchefstroomse Universiteit vir Christelike Hoër Onderwys.
- Van Niekerk, E.C. (1987). **An investigation into the relationship between career maturity attitudes and selected intra- and inter-personal variables of black university students**. Ongepubliseerde doktorsale proefskrif, Universiteit van Fort Hare, Alice.
- Visser, B.L. (1978). **Development of a testing programme for Black university students for purposes of selection and careers counselling**. Spesiale verslag: Pers 281. Johannesburg, NIPN.

- Waterman, A.S. (1982). Identity development from adolescence to adulthood: an extension of theory and a review of research. **Developmental Psychology**, 18(3), 341-358.
- Waterman, A.S., Geary, P.S., & Waterman, C.K. (1974). Longitudinal study of changes in ego identity status from the freshman to the senior year at college. **Developmental Psychology**, 10(3), 387-392.
- Waterman, A.S., & Goldman, J.A. (1976). A longitudinal study of ego identity development at a liberal arts college. **Journal of Youth and Adolescence**, 5(4), 361-369.
- Waterman, A.S., Kohutis, E., & Pulone, J. (1977). The role of expressive writing in ego identity formation. **Developmental Psychology**, 13(3), 286-287.
- Waterman, A.S., & Waterman, C.K. (1970). The relationship between ego identity status and satisfaction with college. **Journal of Educational Research**, 64(4), 165-168.
- Waterman, A.S., & Waterman, C.K. (1971). A longitudinal study of changes in ego identity status during the freshman year at college. **Developmental Psychology**, 5(1), 167-173.
- Waterman, A.S., & Waterman, C.K. (1972). The relationship between freshman ego identity status and subsequent academic behaviour: a test of the predictive validity of Marcia's categorization system for identity status. **Developmental Psychology**, 6(1), 179.
- Waterman, C.K., & Waterman, A.S. (1974). Ego identity status and decision styles. **Journal of Youth and Adolescence**, 3(1), 1-6.

LYS VAN BYLAES

Bylae 1	"Identity Status Interview"
Bylae 2	Ego Identity Incomplete Sentences Blank (EI-ISB)
Bylae 3	Lys van veranderlikes
	V1 : beroepsidentiteitstatus
	V2 : religieuse identiteitstatus
	V3 : politieke identiteitstatus
	V4 : globale identiteitstatus
	V6 : EI-ISB
	V7 : Faktor C (HSPV)
	V8 : Faktor Q3 (HSPV)
	V9 : Faktor Q4 (HSPV)
	V10 : Faktor H (HSPV)
	V11 : Faktor D (HSPV)
	V12 : Faktor G (HSPV)
	V13 : IPAT-totaaltelling
	V14 : MAT-telling
	V15 : MAT-telling (stanege)
	V16 : Faktor B (HSPV)
	V17 : akademiese prestasie
	V18 : Faktor A (HSPV)
	V19 : Faktor E (HSPV)
	V20 : Faktor F (HSPV)
	V21 : Faktor I (HSPV)
	V22 : Faktor J (HSPV)
	V23 : Faktor O (HSPV)
	V24 : Faktor Q2 (HSPV)

BYLAE 1

IDENTITY STATUS INTERVIEW

INTRODUCTION

- Where are you from?
- Why did you choose Fort Hare as your place of study?
- What course are you following?

OCCUPATION

- What do you plan to do with it (majors, degree)?
- When did you come to decide on _____ ?
 Ever considered anything else?
 When?
 What seems attractive/do you like about _____ ?
 Why did you choose this direction?
- Most parents have plans for their children, things they would like them to go into or do — did yours have any plans like that? How do your parents feel about your plans now?
- How willing do you think you would be to change this choice if something better came along?

RELIGION

- Do you have any particular religious preference? And your parents?
- Are you active in church? Elaborate. More now than in the past?
- Do you frequently get involved in religious discussions?
- How do your parents feel about your beliefs now? Are yours any different from theirs?
- Is there any time when you have come to doubt any of your religious beliefs? When? Elaborate. How did it happen?
- How are things for you now?

POLITICS

- Do you have any particular political preference? Would you please elaborate?
How about your parents?
 - Have you ever taken any kind of political action (join groups, write letters, carry signs — anything at all like that)?
 - Do you often discuss political questions: dispute issues with others?
 - Any issues that you feel pretty strongly about?
 - Any particular time when you decided on your political beliefs?
 - Whom would you like to see as your leaders?
-

Final question: Which of these three areas (occupation, religion, politics) means the most to you as a person at this moment in time?

BYLAE 2

INCOMPLETE SENTENCES BLANK

DEPARTMENT OF PSYCHOLOGY
UNIVERSITY OF FORT HARE
PSYCHOLOGY: RESEARCH PROJECT

NAME: _____

AGE: _____

DATE: _____

INSTRUCTION: COMPLETE THESE SENTENCES TO EXPRESS YOUR REAL FEELINGS. TRY TO DO EACH ONE. BE SURE TO MAKE A COMPLETE SENTENCE.

1. For me, success would be _____

2. The difference between me as I am and as I'd like to be _____

3. When I consider my goals in the light of my family's goals _____

4. I am at my best when _____

5. Sticking to one occupational choice _____

6. When I let myself go I _____

7. I chose to come to this university after _____

8. If someone were to ask me who I am, I would say _____

9. I am really convinced that _____

10. When I was a child, I _____

11. I know that I can always depend on _____

12. (Choose only one: delete the option that you have not chosen)
I am/I am not _____

13. It seems I've always _____

14. I wish I could make up my mind about _____

15. Getting involved in political activity _____

16. I would most like to be like _____

17. What happens to me depends on _____

18. As compared with four years ago, I _____

19. I belong to _____

20. To change my mind about feelings toward religion _____

21. If one commits oneself _____

22. My place in society _____

23. If I had my choice _____

24. Ten years from now I _____

25. It makes me feel good when _____

LYS VAN VERANDERLIKES

141

[illegible]

SAS

10:19 TUESDAY, FEBRUARY 27, 1990

[illegible]